पुर्तुगेज अंमला सकयल्या गोंयच्यो लोककाणयो

Folk Tales From New Goa, India

डॉ. पांडुरंग फळदेसाय

पुर्तुगेज अंमला सकयल्या गोंयच्यो लोककाणयो

Folk Tales from New Goa (India)

संपादन :
सारा डेव्हिडसन आनी एल्यानोर फेल्प्स

अणकार :
डॉ. पांडुरंग फळदेसाय

सासाय पब्लिकेशन
पर्वरी-गोंय 403 521

पुर्तुगेज अंमला सकयल्या गोंयच्यो लोककाणयो
अणकार: डॉ. पांडुरंग फळदेसाय

Folk Tales from New Goa (India)
Translation: **Dr. Pandurang Phaldesai**

उजवाडावणी

सासाय पब्लिकेशन
पर्वरी गोंय 403521.

उजवाडावणी- जानेवारी 2021

अक्षरजुळणी- कल्पक आर्ट म्हापसा, गोंय

मुखचित्र: पोरस पंकज नार्वेकर

छापणावळः
इंप्रेशन्स्
बेळगावी-कर्नाटक
फोन : 2421232 (3 लायनी)

मोल : ₹ 250/-

हो अणकार अमेरिकन फोकलोर सोसायटीच्या जर्नलांतल्या मूळ लेखांप्रमाणे (1937) केला. त्या खातीर अमेरिकन फोकलोर सोसायटीक दिनवास - उजवाडावपी

खिणा-खिणाक तकालस घेवन
म्हज्या सोद-वावराच्या आनी बरपावळीच्या
राटावळींत म्हाका सदांकाळ आधार दिवपी म्हजी घरकान्न

अमिता

हिका माये-मोगान समर्पण

दिनवास

लोकवेद संशोधनाच्या मळावेली संसारांतली एक नामनेची विदुषी मार्था बेकविथ ही 1927 वर्सा जगाच्या अभ्यास भोंवडेर आशिल्ली. तेन्ना ती पुर्तुगेज लोकवेदाच्या अभ्यासा खातीर चार-पांच दीस गोंयांत रावली. तेन्ना तिचे वांगडा इंग्लंडांत शिकिल्ली गोंयची ओलिव्हिया द कुन्य ही विद्यार्थिनी आशिल्ली. मार्था बेकविथाच्या मार्गदर्शना खाला पुर्तुगेज भुरगीं आनी थळावे पुर्तुगेज शिक्षक हांचे कडल्यान कांय काणयो ताणी एकठांय केल्यो. तांचें पुनर्लेखन आनी इंग्लिशींत अणकार केलो आनी धा वर्सां उपरांत त्यो ध जर्नल ऑफ अमेरिकन फोकलोर (खंड 50, जानेवारी-मार्च 1937, क्र. 19.5) हातूंत 'फ्रोक टेल्स फ्रॉम न्यू गोवा (इंडिया)' ह्या मथाळ्याखाला उजवाडायल्यो.

ह्यो काणयो पुंजावपा फाटल्यान पुर्तुगेज लोककाणयो अभ्यासपाचो मार्थाचो उद्देश आशिल्लो. ताका लागून ह्या संकलनांत मुळाव्यो कोंकणी लोककाणयो चडश्यो आसपावनात. हांतल्यो णव काणयो धा ते पंद्रा वर्सांच्या पिराये वेल्या भुरग्यां कडल्यान मेळयल्यात. उरिल्ल्यो जाण्ट्यां कडल्यान घेतल्यात. पूण त्या काळांत गोंयच्या एका समाजा कडेन कसल्यो लोककाणयो चलंत आशिल्ल्यो हाची भोव बरी गवाय ह्या संग्रहांतल्यान मेळटा. लोकवेदाच्या अभ्यासकां खातीर तांचो अणकार आनी मूळ काणयांची परतून उजवाडावणी जावप गरजेचें दिसलें. म्हण हावें हो वावर हातांत घेवन पुराय केला. आमचे तरणी विद्यार्थी पिळगेक ताचो अभ्यासाचे नदरेन भोव आधार जावंक पावयेत. तशें जाल्यार म्हजो हो वावर फळादीक जातलो.

ह्या वावराचें मुळावें स्रय मार्था बेकविथ, ओलिव्हिया द कुन्य, संपादक सारा डेव्हिडसन आनी एल्यानोर फेल्प्स तेच प्रमाण ध जर्नल ऑफ अमेरिकन फोकलोर हांकां वता. त्या खातीर हांव तांकां सगल्यांक मनाकाळजांतल्यान दिनवासतां. म्हजे इश्ट डॉ. नंदकुमार कामत हाणी म्हाका ह्या लोककाणयांची मुळावी प्रत मेळोवन दिली आनी अणकार करपाची सुचवणी केली. ताका लागून हो वावर जावंक पावलो. असल्या वावरांत डॉ. नंदकुमार कामतीचें भोव बरें सहकार्य म्हाका आजवेर मेळत आयलां. तें फुडाराकय मेळटलें अशी आस्त बाळगितां. अक्षर जुळणे खातीर म्हापशेंच्या कल्पक आर्टचे हेरंब वाटवे हांचें मोलदीक सहकार्य फावो जालें. तांचे उपकार मानतां. इंडियन ॲटिक्वेरींतले पोरणे संदर्भ सोदपा खातीर डॉ. विद्या कामत पार्थन (मुंबय) हांचो आधार जालो. त्या खातीर तांचे उपकार. म्हजो संशोधनाचो वावर आनी बरपावळ पुराय करपा खातीर म्हजी घरकान्न अमिता हिचो जो आधार सदांकाळ जाता ताचें मोल कशें करुं? तिचें हें रीण म्हजेर सदां खातीर आसतलें.

हो संग्रह वाचप्यांच्या हातांत पावयतना खोस भोगता. सदां सारके वाचपी म्हज्या हे बरपावळीक येवकार दितले अशी आस्त बाळगितां. इदं न मम.

पर्वरी
जानेवारी 2021

– डॉ. पांडुरंग फळदेसाय

मार्था बेकविथ

मार्था वॉरन बेकविथ म्हळ्यार मानवजातवर्णन शास्त्र आनी लोकवेद संशोधनांत मुखेल योगदान दिवप्यां मदलें एक म्हत्वाचें नांव. तिचो जल्म मॅसेच्युसेटसांतल्या वेल्स्ले हिल्स वाठारांत 19 जानेवारी 1871 दिसा जालो. तिच्या आवयचें नांव हेरिएट विन्स्लोवे आनी बापायचें नांव जॉर्ज एली. तीं दोगांय हवाई जुंव्यां वेल्या शाळांनी अध्यापनाचो वावर करतालीं. मार्थाक भुरगेपणा सावन हवाई जुव्यां वेल्या लोक संगीत आनी नाचां विशीं आवड आशिल्ली. तिची आवड पुराय करपाक तिका आवय-बापायन आधार दिलो. ताका लागून फुडें-फुडें मार्थाची आवड पुराय पोलिनेशियन लोकवेद आनी लोकसंस्कृती विशीं निर्माण जाली. हीच आवड आपल्या शिक्षणाचो वांटो मानून मावंट होल्योके कॉलेजांत तिणे पदवी मेरेनचें शिक्षण पुराय केलें. मागीर थंयच्या एलमिरा वाठारांत ती इंग्लिश विशयाची अध्यापिका जाली. व्हॅसार आनी स्मिथ कॉलेजांत इंग्लिश विशय शिकोवन तिणे 1913 वर्सा व्हॅसार सोडलें आनी ती कोलंबिया विद्यापिठांत मुखावेलें शिक्षण घेवपा खातीर गेली.

मार्था कोलंबिया विद्यापिठांत पावली आनी थंय तिका फ्रांज बोअस् सारकिलो फांकिवंत मानववंशशास्त्रज्ञ शिक्षक म्हण मेळ्ळो. प्रोफेसर फ्रांज बोअसाक अमेरिकन मानववंशशास्त्राचो बापूय मानतात. अशा म्हान प्राध्यापकाच्या मार्गदर्शना खाला मार्थान एम. ए.चें शिक्षण पुराय केलें. 1918 वर्सा तिणे डॉक्टरेट मेळयली. तेन्ना तिची पिराय 47 वर्सांची आशिल्ली. 1920 वर्सा मार्थाक लोकवेदांचें अध्यासन फावो जालें. पुराय देशातलें विद्यापिठांतलें वा कॉलेजांतलें लोकवेदाचें अध्यासन मेळिल्ली मार्था ही पयलीच व्यक्ती आशिल्ली. ताचे उपरांत ती फोकलोर फावंडेशनाचेर रिसर्च प्रोफेसर म्हण आनी तुळात्मक साहित्याची असोसिएट प्रोफेसर म्हण व्हॅसार कॉलेजांत परत आयली. संशोधन प्राध्यापक म्हण मार्थान निवृत्त जाता मेरेन वावर चालू दवरलो. ती 1938 वर्सा कॉलेजांतल्यान निवृत्त जाली. तो मेरेन तिच्या वांट्याक कितल्योशो मानाच्यो सुवाती आनी सन्मान आयले. तांतूत लोकवेद आनी मानववंशशास्त्र ह्या विशयांचेर वावर करपी खूबश्या संस्थांच्यो मानाच्यो सुवाती आशिल्ल्यो. केन्ना ती अमेरिकन फोकलोर सोसायटीची अध्यक्ष म्हण ना जाल्यार मॉडर्न लँग्वेज असोसिएशनच्या पॉप्युलर ग्रुपाची बॅलड कमिटी सदस्य म्हण, सदांच एक कृतिशील वांगडी म्हण वावुरली.

मार्थाचो लोकवेद मळावेलो तोकणायेचो वावर पळोवन प्रभावित जाल्लें एक दानशूर अशें ॲलेक्झांडर जोडपें हवाई जुंव्याचेर रावतालें. मार्थाचो हो वावर कसल्याय अडचणींविणे जावचो म्हण अलेक्झांडर जोडप्यान आपल्या वकिला वरवीं व्हॅसार कॉलेजांत फोकलोर फावंडेशन स्थापन करपा खातीर फावो तो फंड दिवपाचो एक निनावी प्रस्ताव दिलो. कॉलेजीन तो मानून घेतलो आनी फावंडेशनाची स्थापणूक करुन तें अध्यासन मार्था कडेन सोपयलें. अशे तरेन मार्थाची संशोधन-वावराची वाट सुरळीत जावंक पावली. फोकलोर फावंडेशन सुरु जालें आनी व्हॅसार कॉलेज म्हळ्यार एक म्हत्वाचें संशोधन केंद्र

म्हण ताची रोखडीच नामना जावंक पावली. तांतले तांतूत लोकवेद आनी लोकसंस्कृती विशींचें संशोधन म्हळ्यार त्या काळांत तें नवेंच अभ्यास-क्षेत्र आशिल्लें. विसाव्या शेंकड्याच्या आरंबाक लोकवेद पुंजावप, ताचें मूल्यमापन करप आनी तुळात्मक अभ्यास करप हो वावर सामको नवो आशिल्लो. 1932-33 वर्सा मार्था प्रतिश्ठेच्या अमेरिकन फोकलोर सोसायटीची अध्यक्ष जाली. तिच्या जिणेंतलो सगल्यांत म्हत्वाचो वावर म्हळ्यार तिचे दोन महान ग्रंथ. पयलो अजरामर ग्रंथ म्हळ्यार 'द कुमुलिपो : ए हवाईन क्रिएशन चाण्ट' आनी दुसरो ग्रंथ 'हवाईन मायथॉलॉजी'. तिणे खूबश्या ग्रंथांक प्रस्तावना बरयल्यात. म्हणी, वाक्प्रचार, गुडां, लोकांचे तरेकवार खेळ आनी वखदी पाळां-मुळां हांचेविशीं लेगीत खोलायेन बरयलां. मार्थान खासा हवाई जुंव्यां वयल्या आफ्रिकन आनी इस्ट इंडियन आशिल्ल्या जमायकन लोकांचें जातीवर्णन आनी लोकवेद हांचे विशीं खोलायेन अभ्यास करुन आपले निश्कर्श बरोवन दवरल्यात. तिणे अमेरिकन लोकां विशीं आनी गोंयांतल्या पुर्तुगेज लोकां विशींय बरयलां. चड करुन मार्था दर वर्साचो वसंत ऋतु (स्प्रिंग) भोंवडी करपाक घालयताली. मार्था 1927 वर्सा जेन्ना जगाच्या भोंवडेर भायर सरिल्ली तेन्ना ती गोंयांत आयिल्ली. त्या वर्साच्या स्प्रिंग भोंवडेंत ती गोंयांत आयिल्ली. ती चार-पांच दीस पणजी शारांत रावील्ली. तेन्ना तिका गोंयच्यो लोककाणयो एकठांय करपाच्यो आशिल्ल्यो. म्हण तिणे कांय काणयांचें संकलन केलें. मागीर त्यो उजवाडाक हाडल्यो.

व्हॅसार कॉलेजांतल्यान निवृत्त जातगीर पसून तिणे हवाई जुंव्यांचेर भोंवडी करप चालूच दवरलें. निवृत्त जातना मार्था 'प्रोफेसर इमेरिटस ऑफ फोकलोर' हें बिरुद घेवन भायर सरली. मागीर बिशप म्युझियम हें तिणे आपलें मुख्यालय केलें आनी ती हवाई लोकवेदाची ऑनररी रिसर्च असोसिएट जाली. मार्था सदांकाळ हवाई हातबरपांचें संपादन आनी अणकार करताली. तिणे त्या संदर्भांत कितल्योश्यो प्रस्तावना आनी स्पश्टीकरणात्मक टिपणां बरयलीं. तिचो 'कुमुलिपो' विशींचो महान ग्रंथ 1951 वर्सा, म्हळ्यार ती अयशीं वर्सां पिरायेची जाली तेन्ना प्रसिद्ध जालो. अजाप म्हळ्यार ते पिरायेचेर सुद्धां ती हवाई जुंव्यांवेली पारंपारीक वखदां-मुळां एकठांय करताली. हाचे वेल्यान तिचे कडेन आशिल्ली प्रचंड उर्जा आनी उमेद हाचो अदमास येता. वेगवान पेंवप आनी घोड्याचेर स्वार जावन जुंव्यार रपेट करप हे दोन तिचे आवडीचे विशय.

जिणेच्या निमाण्या आठ वर्सांच्या काळांत तिची दृश्ट अंधूक जाली. ताका लागून तिची बरपावळ आनी उजवाडावणी हांचेमदीं खूब आडमेळीं येत रावलीं. पूण तिचेलागीं आशिल्लें असामान्य एकाग्रतेन तिणे आपलें वाचन निमाणे मेरेन चालू दवरलें. अभ्यासक तिका मानववंश शास्त्रज्ञा परस लोकवेदशास्त्रज्ञ म्हण चड मानतात. तिच्या वावरांत मानववंशशास्त्र, मौखीक विद्या आनी निवेदन शैली हांचो सुरेख संगम जाल्लो दिसता. तिची फोकलोर ऑफ अमेरिका ही प्रबंधिका (मोनोग्राफ) 1907 वर्सा उजवाडा आयली. ताचे उपरांत बावीस वर्सांनी खूब म्हत्वाचो असो ब्लॅक रोडवेज : ए स्टडी ऑफ जमायकन फोक लायफ हो ग्रंथ 1929 वर्सा उजवाडा आयलो. त्या ग्रंथाची संशोधन जर्नाल आनी वृत्तपत्रांनी भोव तुस्त-तोखणाय केली.

मार्था 28 जानेवारी 1959 ह्या दिसा संसाराक अंतरली. तेन्ना तिची पिराय अठ्ठ्यांयशी वर्सांची आशिल्ली. 24 फेब्रुवारी 1959 ह्या दिसा माकावावच्या पोरन्या शिमितेरींत तिची कूड मातयेक लायली. तेच शिमितेरींत तिची आवय-बापूय आनी भावणां चिरनिद्रा घेतात.

मार्थाचो सदांच क्षेत्रीय अभ्यासाचेर (फिल्डवर्क) भर आसतालो. लोकांच्यो अभिव्यक्ती आनी काणयो आपल्या विद्यार्थ्यांनी एकठांय करच्यो म्हण ती वावुरताली. आपल्या विद्यार्थ्यांक वांगडा घेवन ती सुटयेच्या काळांत भोंवडी करताली. तांकां सेमिनारांत वाटेकार जावपाक प्रोत्साहन दिताली. आपल्या विद्यार्थ्यांनी स्वताच्या बुद्धीन लोकवेदा विशींचे संशोधन करचें असो तिचो आग्रो आशिल्लो.

मार्थाक लागून अलेक्झांडर जोडप्यान व्हॅसार कॉलेजांत अध्यासना खातीर फंडिंगाची येवजण केल्ली. मार्था व्हॅसार कॉलेजांत आसा मेरेन ती येवजण चालू उरली. मार्था निवृत्त जाली आनी फंडिंग थांबून थंयचें फोकलोर फांवडेशन बंद पडलें. मार्थान मात आयुश्यभर लोकवेद पुंजावप आनी तो अणकारपाचें काम केलें. पूण त्या वावराचेर भाश्य उणे केलें. तिचो लोककाणयो आनी लोकसंस्कृतीचेर आशिल्लो निखळ मोग तिच्या वावरांतल्यान संसाराक कळ्ळो. तिच्या संशोधन वावरांतल्यान सांस्कृतिक अन्वेशणाचीं नवीं रुपां अभ्यासकां मुखार आयलीं. पूण तिच्या मरणा उपरांत तिचो खूबसो वावर विस्मरणांत गेलो. तरीकय आज लेगीत हवाई विद्यापिठांत तिच्या द कुमुलिपो : ए हवाईन क्रिएशन चाण्ट ह्या ग्रंथाचीं पारायणां जायत आसात.

अमेरिकेंतली ही व्हडली नामनेची संशोधक विदुशी, गोंयांत येवपाचो तिचो उद्देश आनी हांगा येवन इंग्लंडांत तिचें शिक्षण जालां अशा पोरन्या गोंयची ओलिव्हिया द कुन्य हिचे वांगडा तिणें केल्लो काणयो पुंजावपाचो वावर हाचो ताळमेळ बसना. पयलीं गजाल म्हळ्यार मार्थान पुर्तुगेज लोकवेदाचे पोरने प्रकार सोदपा खातीर गोंयांत येवप. भुगोलीक नदरेन गोंय हो अखंड भारताचो एक वाठार. तांतुतलो बरोचसो वाठार पुर्तुगेजांनी 1510 मदीं हातासलो आनी मुखावेल्या काळांत थळाव्या लोकांचेर जुलूम-जबरदस्ती करून ताचो विस्तार केलो. पुर्तुगेज येवच्या पयलीं गोंयांत थळावे भारतीय संस्कृतीचें हजार वर्सांचें दायज चलत आयिल्लें. उपाट काणयांचो देश म्हण ज्या भारता कडेन पुराय संवसारांतले विद्वान पळयतात. त्या भारतांतल्या गोंय वाठाराक मार्था 'नवें गोंय' (न्यू गोवा) म्हण पळयताली, हाचेंच अजाप दिसता. पुर्तुगेजांनी गोंय जिकून घेतलें म्हण तें नवें गोंय जालें? हांगाचे सगले लोक पुर्तुगेज संस्कृतीचे जाले? मार्थाचे गोंय भेटीच्या सुमाराक पुर्तुगालान गोंय आपली वसाहत मानून गोंयकारांक आपले दुय्यम नागरीक म्हण नागरिकत्व दिल्लें. हाचो अर्थ पुर्तुगाली लोकसंस्कृती गोंयांत रुजली अशें जायना. अशे परिस्थितींत मार्था सारके व्हड विदुशीन गंभीर अशा सांस्कृतीक संशोधन वावरा खातीर - पुर्तुगेज लोकवेदाचे पोरणे प्रकार सोदपा खातीर गोंयांत येवप आनी पुर्तुगेज माध्यमाच्या प्राथमीक- माध्यमीक शाळांनी शिकपी 10 ते 15 वर्सां पिरायेच्या भुरग्यां कडल्यान 'पुर्तुगेज लोककाणयो' सांगून घेवप म्हळ्यार उखलापें आनी विचित्र दिसता. तिणें पुंजायल्ल्या काणयांची वळेरी आनी त्यो सांगप्यांचो तपशील फुडें दिला.

	काणी	सांगपी	पिराय	मूळ काणी मांगिल्ली भास
1	बकावली फूल	दुमिंगुश बार्रेत	13	पुर्तुगेज
2	पिकेन जुवांव	आल्बर्ट रिबेल	13	कोंकणी
3.	मोंतेस आनी एदुआर्द	दुमिंगुश बार्रेत	14	कोंकणी
4.	राजालो पूत आनी उडटी राणी	आर्नोल्ड दोस रेइश क्रूज हाका एका नोकरान सांगली	दिवंक ना	कोंकणी
5.	ताल्लो मनीस आनी मवतीचें चेडूं	आंतोन गोमिश	14	पुर्तुगेज
6.	राजकन्या आनी भूत	दोना फ्रांसिस्का वास्कोन्येलुश	दिवंक ना	पुर्तुगेज
7	नुयांचो राजा	मादाम शाविंयर	दिवंक ना	कोंकणी
8.	दाळबांची राजकन्या	मिस गोमिशाची मावस भयण	दिवंक ना	दिवंक ना
9.	चोराची काणी	आंतोनेत गोमिश	14	पुर्तुगेज
10.	गिदान पोशिल्लो भुरगो	एके दार्यीन आनी दुसरे चलयेन	20	दिवंक ना
11	भाव-भयणीचीं भुरगीं	आंतोनेत गोमिश	14	दिवंक ना
12.	धूव आनी आतेभाव	हेलेन इदुआर्द लॉपिश पॅरेर	11	पुर्तुगेज
13.	दुसऱ्याचें बरें करता ताचें बरें जाता	आर्मेलिया लॉग्ना (जाण्टी)	दिवंक ना	पुर्तुगेज
14	मोनजात आनी चोर	मिसेस द गामा	दिवंक ना	पुर्तुगेज
15	जल्लो आनी हुंदीर	मिसेस द गामा	दिवंक ना	कोंकणी
16.	अ) कोलो आनी कोली	आर्मेलिया लॉग्ना	दिवंक ना	पुर्तुगेज
	ब) कोलो आनी कोली	मिसेस शाव्हियर	दिवंक ना	कोंकणी
17	अर्वाचिन्नपणांनी दुडू सालवार	मिसेस गोमिश	दिवंक ना	दिवंक ना
18	घोव, बायल आनी चोर	हेलन एदुआर्द लॉपिश पॅरेर	11	पुर्तुगेज

19.	राजा आनी शिटूक प्रधान	अर्नोल्ड रेइश क्रूज	10	दिवंक ना
20.	माणकुल्याची चोरी	अर्नोल्ड रेइश क्रूज	10	दिवंक ना
21.	बिस्माचे मोचे	नॉर्माल स्कुलाचो शिक्षक	25	दिवंक ना
22.	पवित्र वखद	दिवंक ना	दिवंक ना	दिवंक ना
23.	दरजी आनी भूत	दिवंक ना	दिवंक ना	दिवंक ना
24.	दरज्याची काणी, जिका अखेर ना	मिस गॉमिश	दिवंक ना	दिवंक ना
25.	भाव, भयण आनी वाग	अर्नोल्ड रेइश क्रूज	10	दिवंक ना
26.	रायतळ्याची काणी	नॉर्माल स्कुलाची शिक्षिका	18	दिवंक ना
27.	शिमेचो वाद	एर्मिलिंदा दुश स्तुआर्त क्रूज	दिवंक ना	पुर्तुगेज
28.	बेनानकीचें खडप	दिवंक ना	दिवंक ना	दिवंक ना

हे वळेरीचेर नदर मारतगीर कांय गजाली स्पश्ट जातात. पुर्तुगेज काणयो फक्त क्रिस्तांव मनशांकूच खबर आशिल्ल्यो असो मार्थाचो समज आशिल्लो, काय तिचे वांगडा आशिल्ले ओलिव्हिया द कुन्य हिणें तो करून दिल्लो? दुसरी गजाल म्हळ्यार ज्या नॉर्माल स्कूलाच्या दोन शिक्षकांनी सांगिल्ल्यो काणयो हांगा आसपावल्यात, त्या वर्सांनी पणजेच्या नॉर्माल स्कुलांत आचार्य रामचंद्र शंकर नायक हांच्या सारको काणयो जाणा आशिल्लो विद्वान (भुरग्यांलो वेद - 1948) एक शिक्षक म्हण, तेच परी शिवराम अनंत सिनाय नाडकर्णी नांवांचो शिक्षक आशिल्लो. हेर थळावे हिंदू विद्यार्थीय बी नॉर्माल स्कुलांत शिकताले हें तेन्नाच्या दस्तावेल्यान (आनुआरियो-1929, 1930) दिसता. पूण तांचो विचार काणी सांगून घेवपा खातीर मार्थान केल्लो दिसना. इतलेंच न्हय तर ते विशींचो सादो उल्लेखय पुराय बरपावळींत खंयच दिसना.

1927 वर्साच्या फाटीं-फुडें गोंय कशें आशिल्लें, गोंयचो वाठार, हांगाचें मुळावें सांस्कृतीक दायज, धर्मांतर, इन्विझिशन, संदर्भग्रंथ लांसून केल्लो गोबोर, सामाजीक, सांस्कृतीक परिस्थिती हांचो कसलोच उल्लेख करनासतना चडश्या ल्हान भुरग्यांनी सांगिल्ल्या 'पुर्तुगेज' (?) काणयां वेल्यान अनुमान कशें काडूं येता? हें सगलें अमेरिकेच्या सर्वसमावेशक संविधानाचे चौकटी भायर वचून बाळबोध पद्दतीन धांवतो आढावो घेवप अशें म्हणप समा जातलें.

काणयो पुंजायतना पणजी वाठार म्हळ्यारूच पुराय गोंय असो तिचो समज करून दिल्लो आसूंक जाय. ना जाल्यार साश्टीचो उल्लेख सोडलो जाल्यार तिच्या पुराय पुस्तकांत (काणयांत न्हय) हेर खंयच्याच वाठाराचो उल्लेख मेळना. हाचे वेल्यान तिचो वावर हो एका

थारावीक वर्ग-क्लास पुरतोच मर्यादीत जालो. तो प्रातिनिधीक-मास स्वरूपाचो जावप समा जातलें आशिल्लें. म्हंटगीर मार्था ही एक चुकीचें गृहीत (हायपॉथिसिस) मनांत घेवन गोंयांत आयली आनी हो वावर तिणें केलो अशें म्हणप चुकीचें जावचें ना.

मार्थान ह्यो काणयो एकठावपाचो जो एकांगी वावर केला ती संशोधन पद्दतच उखलापी कशी दिसता. संवसारांतल्या सामकें पुर्विल्लें लोकशाय देशाचें निशाण मिरोवपी अमेरिकेंतल्यान आयिल्लें संशोधिकेन, थळाव्या संस्कृतायेक कुस्कुटावप हें धक्कादायक. वेदांताच्या संदेशा वरवीं अमेरिकेक आत्मिक उदरगतीची वाट दाखोवपी स्वामी विवेकानंदांच्या आनी संवसाराक सत्य, अहिंसा आनी शांतीकायेचो संदेश दिवपी महात्मा गांधींच्या देशांत आयिल्ले मार्था बॅकविथ हे विदुशीचो हो संशोधन मार्ग एक विचित्र कुवाडें कशें दिसता. ना जाल्यारय दुसऱ्या महायुद्धा पयलीं अमेरिकेन पुर्तुगेज वसाहतीच्या संदर्भांत सदांच पूर्वग्रहदृशित नदरेनच पळयलां आनी पुर्तुगालाकच पाठबळ दिल्लें तें इतिहासच सांगता. मार्थाच्या ह्या पुराय पुस्तकांत खंयच गोंयच्या लोकवेदा विशीं एक उतर वा सर्माजिकाय दिसना, हेंवूय एक अजाप. नव्या गोंयच्या काणयांत पुर्तुगेज लोकवेदाचें 'पोरणे प्रकार' सोदप होंच एक वेगळ्या तर्कटाचो प्रकार म्हणूंक जाय.

ज्यो काणयो ह्या संग्रहांत आयल्यात तातूंतल्या कांय काणयांतल्यान त्या काळावेली समाज वेवस्था आनी मनशांची नीतीमत्ता, सामाजीक मुल्यां हांचो सरांव घेवं येता. मूळ भारतीय काणयांचें भाव बरें दायज तातूंत पडबिंबीत जाल्लें दिसता. रायतळ्याची काणी, शिमेचो वाद, असल्यो थळाव्यो आख्यायिका ज्यो आयच्या काळारय चलंत आसात तांचो आस्पाव ह्या संग्रहांत जाला. गोंयच्या इतल्या काणयांचो संग्रह 1933 वर्सा अमेरिकन जर्नलांतल्यान उजवाडाक आयिल्लो तो आजच्या गोंयकारांक याद करून दिवपा खातीर हो म्हजो यत्न. तो कितलो फळादीक जाला हें वाचप्यांनीच थारावचें.

– डॉ. पांडुरंग फळदेसाय

संदर्भ :

1. व्हॅसार कॉलेज एंसायक्लोपेडिया
2. बॅकविथ, मार्था. हवाईन मायथॉलॉजी. न्यू हॅवन येल युनिव्हर्सिटी प्रेस, 1940.
3. बॅकविथ, मार्था. द कुमुलिपो ए हवाईन क्रिएशन चाण्ट, शिकागो . युनिव्हर्सिटी ऑफ शिकागो प्रेस, 1951.
4. लुओमाला, कॅथरिन. ''मार्था वॉरन बॅकविथ'' जर्नल ऑफ अमेरिकन फोकलोर, खंड 75, क्र. 298 (ऑक्टो-डिसें 1962), पृ. 341-353. अमेरिकन फोकलोर सोसायटी

पुर्तुगेज अंमला सकयल्या गोंयच्यो लोककाणयो

संपादन :- **सारा डेव्हिडसन आनी एल्यानोर फेल्प्स**

1927च्या वसंत ऋतूंत हांव पुर्तुगेज इंडियांतल्या नव्या गोंयच्या पणजी शारांत गेल्लें. म्हजे वांगडा पोरण्या गोंयच्या घराण्यांतली कु.ओलिव्हिया द कुन्य आशिल्ली. ती इंग्लंडांत शिकिल्ली. आमच्या थंयच्या (गोंय) चार-पांच दिसांच्या राबित्यांत आमी ह्या संग्रहांत आस्पाविल्ल्यो चडश्यो काणयो एकठांय केल्ल्यो. तांतल्यो कांय कोंकणी आशिल्ल्यो आनी कांय काणयो पुर्तुगेजींतल्यो आशिल्ल्यो. कु. द कुन्य हिणे कांय काणयो पुर्तुगेजींतल्यान अणकारिल्ल्योय आशिल्ल्यो. बाकीच्यो म्हाका त्या शारांतल्या नॉर्माल स्कुलाची प्रोफेसर कु. एर्मेलिंदा गोमिश हांणी मागीर धाडून दिल्ल्यो. ह्यो काणयो अणकारपा खातीर आमी बाल्तिमोरचे श्री. जॉन फेल्प्स हांच्या रिणांत आसात. त्याखातीर आमी तांकां तोखणायेन दिनवासतात. चार वर्सां पयलीं ह्या काणयांचो संपादन वावर कु.फेल्प्सांनी सुरू केल्लो आनी तें करतना कु. डेव्हिडसनांनी बारीकसारीक खबरींची भोवबरी जतनाय घेतली.

भारतीय वावराड्यो आनी थळावे लोक हांचे कडल्यान आयकून त्यो काणयो गोंयांतल्या दरेक पुर्तुगेज नागरिकांच्या भुरग्याक संवकळीच्यो जाल्यात. त्यो काणयो सांगपी त्या लोकां कडल्यान आमी ह्यो आयकून बरोवन घेतल्योनात. थळाव्या शिकिल्ल्या लोकां कडल्यान, कांय जाणटे, कांय पब्लिक स्कुलांतलीं कोंकणी समजुवपी आनी त्यो काणयो आयकून संवकळीचीं जाल्लीं भुरगीं हांचे कडल्यान आमी त्यो बरोवन घेतल्यो, सांगून घेतल्यो. दक्षिण भारतांत उलयतात ते मराठी परस कोंकणी खुबूच वेगळी आसा[1]. ह्या संग्रहांतल्या पयल्या तीन काणयांचें कोंकणींतलें रूप बरोवन काडपा खातीर अहमदाबादेचे डॉ. एस. एम. कत्रे हांचे मोटें योगदान आसा. तांच्या ह्या सहयोगा खातीर आमी तांकां मनां-काळजांतल्यान तोखेतात. आतां बरयिल्ले हे बरपावळीची सुमार पन्नास वर्सांपयलीं 'इंडियन एंटिक्वॅरींत' द पेन्य हांणी उजवाडायिल्ले बरपावळी कडेन तुळा करची.

1510त गोंय पुर्तुगेजांनी घेतलें आनी सोळाव्या शेंकड्यांत पुराय भारतांतलें गोंय हें सगल्यां परस गिरेस्त शार आशिल्लें अशें सांगतात. वसई, साश्ट आनी मुंबय हे प्रांत सुमार सन 1534 वर्सा पुर्तुगेजांच्या सुवादीन केले. हे प्रदेश 1728 मेरेन तरी ब्रिटिशांच्या हातांत पडले नाशिल्ले. गोंय आज मेरेन पश्चिम दर्यादेगे वयलें दमण आनी उत्तरे कडल्या तोंकार आनी काठियावाडचे दक्षीण देगेक आशिल्लें दीव हांचे वांगडा पुर्तुगेजांच्या शेकातळा आसा. थंयचें सरकार चीनाचे किनारपट्टी वेली माकाव ही वसणूक आनी इस्ट इंडिजांतलें तिमोर हांचे कडेन संलग्न आसा. म्हाका सांगिल्ले प्रमाण विद्वानांच्या मतान पुर्तुगेज लोकवेदाचो चड प्रभाव पुर्तुगेज इंडियांतल्या प्रदेशांच्या मानान वसई, दमण, दीव आनी सिलोनांत चड दिसता.

युरोपियन संपर्का पासून पयस जाल्ल्यान पुर्तुगेज लोकवेदाचे पोरणे प्रकार मेळटले ह्या हेतून हांव गोंयांत गेल्लीं. म्हज्या विश्लेशणा प्रमाण पयल्यो णव काणयो अर्ने-थॉंप्सनान थारायिल्ल्या युरोपियन प्रकारांत येतात. वेग वेगळ्या विभागांनी न्हय, पूण समग्र गटांत आस्पावतात. तुळात्मक टिपणां जरी मर्यादीत आसलीं तरी ती खूब म्हत्वाचीं आसात. कारण बसीलान पुंजायिल्ल्यो पोरण्यो लोकवेद रचना आनी तांकां समांतर दिसपी हेर वाठारांतल्यो स्पेनी वा पुर्तुगेज लोकाकाणयो हांचे मदलो संबंद तीं सिद्ध करतात. म्हणून म्हाका एक गजाल स्पश्ट पणान दिसता, ती म्हळ्यार पुर्तुगाला कडेन हें दिवप-घेवप अजुनूय चालूच आसा. कारण म्हाका सांगिल्ले प्रमाण काणी सांगतल्यान हांतली एक काणी दोन देशां मर्दी बोटींतल्यान प्रवास करतना आयकल्ली. म्हणून ह्या प्रांताचें वेगळायिल्लें रूप गृहीत धरप जमचें ना. जें लोकवेद साहित्य आमकां मेळ्ळां ते खऱ्यांनीच नवीन आनी सामकेंच वेगळेपण आशिल्लें. एकंदरींत मेरी फ्रिअर्साच्या संग्रहा कडेन सारकेपण सामकें उणें दिसता. तांतूंत जाकोब्सान आनी साश्टींत द पिन्यान जांचीं कुटुंबां गोंयांत शंबर वर्सां परस चड काळ राबितो करून आसात अशा क्रिस्तांव आयां कडल्यान आयकल्ल्यो काणयो बरोवन काडल्यात.

म्हजे गोंय भेटेंत म्हाका ज्या लोकांनी भोव बरी वागणूक दिली आनी आदार केलो त्या सगल्यांचे- मिस द कुन्य, द गामा कुटुंब, नॉर्माल कॉलेजीचे प्रोफेसर फिगेरेदु, श्री.ऑक्ताव्हियानो गिल्येर्म फेरेर, डॉ. ब्रागांझ, डॉ.द मेलु, डॉ. द कुन्य, आनी हेरांची हांव उपकारी आसां.

ध फोकलोर फावण्डेशन
व्हॅसार कॉलेज
28 सप्टेंबर, 1933

---

1 See *Influencia do Vocabulario Portugues en Linguas Asiaticus,* (by) S. Rodolfo Dalgado, Coimbra, 1913; Dialecto indo-Portugues de Goa e o do Norte, (by) S. R. Dalgado (22 pages), Lisbon, 1900.

अनुक्रम

जादूच्यो काणयो

1. बकावली फूल 01
2. पिकेन जुवांव 06
3. मोंतस आनी एद्‌आर्द 13
4. राजालो पूत आनी उडटी राणी 17
5. नाल्लो-मनीस आनी सवतीचें चेडूं 21
6. राजकन्या आनी भूत 26
7. सुयांचो राजा 30

अद्‌भूत काणयो

8. दाळंबांची राजकन्या 37
9. चोराची काणी 41
10. गिदान पोशिल्लो भुरगो 44
11. भाव-भयणींचीं भुरगीं 47
12. चली आनी आतेंभाव 49
13. दुसऱ्याचें बरें करता ताचें बरें जाता....................51

जनावरांच्यो काणयो

14. मांनजात आनी चोर....................55
15. जल्लो आनी हुंदीर 58
16. अ- माकांड आनी माकडीण 60
16. ब- कांलो आनी कांली 64

विनोद आनी आडकथा

17. अर्वाचिन्नपणांनी दुड्डू साल्वार 69
18. घोव, बायल आनी चोर 71
19. राजा आनी शिट्टक प्रधान....................72
20. माणकुल्याची चोरी 74
21. बिस्माचे मोचे 76
22. पवित्र वखद 78
23. दरजी आनी भूत 80
24. दरज्याची काणी जिका अखेर ना 81
25. भाव, भयण आनी वाग 82

आख्यायिका

26. रायतळ्याची काणी 87
27. ब्रेनानकीनाचें खडप 89
28. शिमेचो वाद 91

जादूच्यो काणयो

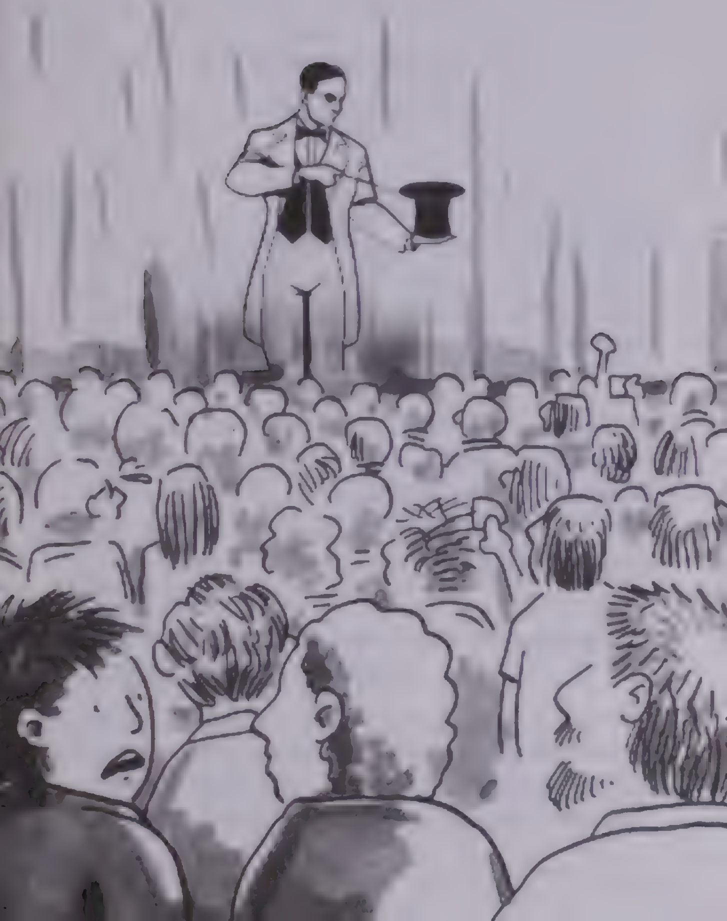

1. बकावली फूल[1]

1. एक आशिल्लो राजा. ताका दोन पूत आशिल्ले. राणी तिसरे फावटीं गुरवार जाली तेन्ना राजान ज्योतिशाक आपयलो. आपल्यागेर जावपी तिसऱ्या भुरग्या विशीं राजान ज्योतिशाक विचारलें. राजाची नदर जेन्ना तिसऱ्या पुताचेर पडटली तेन्ना राजा कुड्डो जातलो अशें ज्योतिशान सांगलें. म्हण्टगीर राजान रानांत एक म्हाल बांदलो आनी राणयेक त्या म्हालांत दवरली. तिसरो कुंवर जल्मलो आनी रानांतूच रावूंक लागलो.

2. एक दीस राजा आपल्या तिसऱ्या पुताक पळोवंक गेलो आनी पुताचेर नदर पडटनाच कुड्डो जालो. तो घरा आयलो. ज्योतिशाक आपोवन हाडलो आनी आपणाक परत नदर येवपा खातीर कितें उपाय आसा तो विचारलो. ज्योतिशान बकावली फूल हाडून दोळ्यांक लायल्यार राजाक परतून दिसूंक लागतलें अशें सांगलें. राजान आपल्या दोनूय पुतांक बकावलीचें फूल सोदून हाडपाक धाडले.

3. रानांतल्या राजपुत्राक ही खबर कळ्ळी. ताणें एका भिकाऱ्याचें रूप घेवन तो बकावलीचें फूल सोद्पाक भायर सरलो.

4. तो एका राज्यांत पावलो. थंयचे राजकन्येन आपणा कडेन लग्न जावंक सोदप्या खातीर एक पण दवरिल्लो. आपणा बराबर इस्पिकांनी खेळून जो आपणाक हारयतलो ताचे लागीं ती लग्न जावपाची आशिल्ली. हारल्यार बंदखणींत रावपाचें. ताचे पयलीं राजपुत्राचे दोगूय व्हडले भाव राणयेचो

दाव हारिल्ले आनी बंदखण भोगताले. तिसरो राजपुत्र भिकाऱ्याच्या रुपांत त्या राज्यांत पावलो. तो एके म्हातारेच्या घरांत गेलो. म्हातारेक थंयच्यो खबरी विचारल्यो. म्हातारेन राजकन्येची अट ताका सांगली.

5. राजपुत्र रानांत गेलो आनी ताणे एक मुंगूस धरून ताका आपल्या बोल्सांतल्यान कशी उडी मारची हें शिकयलें. त्या मुंगुसाक घेवन तो राजकन्येच्या म्हालांत गेलो. पयलो डाव तो हरलो. तेन्ना ताका म्हातारेन सांगिल्लें तें याद जालें. राजकन्येच्या दिव्या खाला एक हुंदीर बसता आनी तो राजकन्येच्यो इस्पिको फावो तश्यो बदलून दिता. खेळटना राजपुत्रान आपल्या बोल्साक हात लायलो. इतले भितर मुंगुसान उडी मारून हुंदराक खावन उडयलो. तो डाव जिखलो. राजकन्ये कडेन लग्न जालो आनी बंदखणींत आशिल्ल्या आपल्या दोनूय भावांक ताणें मेकळे केले.[2]

6. मागीर तो फूल सोदूंक भायर सरलो. वाटेर ताका एक माजर दिसलें. खरें म्हणल्यार माजराचें रूप घेतिल्लो तो एक दैत्य आशिल्लो. पूण राजपुत्राक तें खबर नाशिल्लें. माजराच्या सांगातान तो चलत रावलो. दैत्य आपले सुवातेर पावतगीर राजपुत्राक खावंक सोदूंक लागलो. राजपुत्रान ताका म्हणलें, "म्हाका खावंनाका. तुका हांव बरेंबरें रांदून खावंक घालतां." दैत्याक राजपुत्राक खावपाचें आशिल्ले पूण ताणें आपूण खावचों ना म्हणून उतर दिलें.

7. राजपुत्रान दैत्याक सांगलें, आपणाक बकावली फूल जाय म्हणून. तें मेळप खूब कठीण आसा अशें सांगून दैत्यान ताका दुसऱ्या राकेसा म्हऱ्यांत धाडलो. राजपुत्राक वाटेर कोणेंय राकेसांनी खांवांचो न्हय म्हणून ताणें एक कपडो घेवन ताचे फाटीर दसयलो[3] तो त्या दैत्याचे भयणी घरा गेलो. ती ताका खावंक आयली. पूण भावान राजपुत्राक बरे भशेन वागय म्हणून सांगिल्लें. तिणें ताचें लग्न आपले धुवे कडेन केलें. राजपुत्रान मांय कडेन बकावली फूल मागलें. तिणें आपणाल्या सेनापती वरवीं बकावलीच्या राजाल्या वाड्या मेरेन खणपाक लायलें.[4]

8. भुंयार खणून जातगीर सेनापतीन राजपुत्राक बकावलीच्या राजम्हाला मेरेन व्हेलो. थंय न्हिदिल्ली राजकन्या ताका दिसली. ताणें एक सुपारी चाबडायली आनी ती राजकन्येक चड न्हीद येवंदी म्हण तिच्या तोंडार मारली. ताणें तिच्या बोटाची मुदी काडली आनी आपली मुदी तिका घाली. मागीर तो फूल खुटपाक बागेंत गेलो. बकावली फूल घेवन तो भुंयारांतल्यान

परतो आयलो. थंय बागेंत सगले कडेन काळोख जालो आनी राजकन्या थार न्हिदून पडली.

9. कुंवरांन तें फूल व्हेलें आनी एके तळयेंत दवरलें. थोड्या दिसांनी ताणे ते फूल काडलें आनी आपूण परतो वतां अशें दैत्याचे भयणीक सांगलें. राक्षिणीन म्हणलें, "बायलेकूय व्हर." मागीर बायलेक घेवन तो पयले राजकन्येगेर आयलो.

10. थंय पावतगीर बंदखणींत आशिल्ले तांकां सगल्यांक सोडूंक लायले. आपल्या दोगय भावांक लोखंडाच्यो सरयो तापोवन दाग दिले आनी धाडून दिले. आपल्या दोगूय बायलांक थंय दवरल्यो आनी आपणें परतें भिकाऱ्यांचें सवंग घेवन वांगडा फूल घेवन गेलो.

11. वाटेर ते दोगूय भाव मेळ्ळे. तांणी ताका बरो मारलो. ताची झोळी ओडली. तातूंत तें फूल मेळ्ळें. ताचो झगझगीत उजवाड पडटालो. व्हेलें घरा आनी लायलें बापायच्या दोळ्यांक. बापूय जालो बरो.

12. तिसरो कुंवर मार खावन घरा आयलो. दोगूय बायलांक घेवन आपल्या घरा गेलो. राक्षीण मांयन ताका तीन केंस दिले. सांगलें, "एक केंस लासतगीर जातलें व्हडलें शार." लासलो ताणें पयलो केंस. रोखडीच एक सिदाद जाली. व्हडले राजवाडे, बागो, रस्ते, वाटो.आपणालो राजवाडो पळोवंक येता तांणी निवळ कपडे घालून येवंक जाय, असो ताणें आदेश काडलो. एका घरांत सगलीं न्हेसणां दवरलीं. जो बुरशे कपडे घालून येता ताका कपडे बदलूंक आनी राजवाड्यांत वचूंक म्हण ही तजवीज आशिल्ली.

13. पातशाक कळ्ळें. असलो एक मनीस आयला म्हणून आनी चिंतलें ताका मेळूंक वचपाक. कुंवराक कळ्ळें पातशा भेटेक येता म्हणून. ताणें एक व्हडली बांकेत दिवंक केली. पातशा आपल्या सगल्या मंत्र्यांक आनी दोन पुतांक घेवन गेलो. त्या दागांक लागून ते दोनय पूत सारके बसनाशिल्ले. ताणें पातशाक विचारलें, "ते दोगूय कित्याक सारके बसनात?" ते लजेन ओगी रावले आनी तांणी मानो सकल घाल्यो. तेन्ना ताणें सांगलें आपणेंच ते दाग तांकां दिल्ले म्हणून.[5]

14. हें उलयता आसतना ती बकावलीकान्न (फुलकान्न राजकुंवर) वाऱ्यावयल्यान थंय आयली. तिणें विचारलें- आपली मुदी तुजे लागीं आसा जाल्यार सांग. कुंवरान मुदी दाखयली. मागीर तो काजार जालो. कुंवर ताच्या बायलांक घेवन बापायचे पालासींत रावपाक गेलो.

तळटिपो :-

1- दुमिंगुश बारेंत (पिराय 13 वर्सां) हाणें पुर्तुगेजींत सांगिल्ली. हे काणयेचो पयलो वांटो "रोझ ऑफ बकावली" (क्लाउस्टन, ग्रुप ऑफ इस्टर्न रोमान्सिस, 1889, पृ. 240-288) हे पर्शियी काणयेक लागींचो दिसता. क्लाउस्टन तिचो संदर्भ (xxxv) 1712 वर्साच्या बंगाली लेखका कडेन दाखयता. ते काणयेचेर पर्शियी काणी बेतल्या अशें ताणें पयलीं सांगून दवरला.

सिंहली काणी "कुले-बाका फ्लॉवर्स" (पारकर, क्र.1:173-178) आनी तसलीच संथाळ काणी "फुलझारी राजा" (बॉम्पास, 244-247) आसा. ते काणयेंत "लीता" फुलझारी फूल हाडपाक वता. पूण तातूंत न्हिदिल्ले राजकन्येक मुदी दिवप आनी तिची मुदी काडून घेवप, भावान फूल चोरप, आनी जादवाचो म्हाल ह्यो गजाली आसपावनात. उलट भुंयार खणपाचो प्रसंग पर्शियी काणयेंत ना. पणजेचे काणयेंत हीं तिनूय वेगळेपणां राजाचे दोळे बरे करपाच्या यत्नांचो वांटो म्हणून आयल्यात. हे काणयेच्या एका पाठभेदांत (पारकर, क्र. 2:356-360) दोनूच यत्न आसात; एका राजाचें कुड्डेपण पयस करपा खातीर कुले-बाका फूल हाडप आनी सुरांगनेन राजपुत्रा कडेन लग्न जावप. सालसेतीचे "द प्रिन्स अँड ध कमल फ्लॉवर" (इंडियन एण्टिक्वेरी, सप्टेंबर, 1893, पृ. 243, ऑक्टोबर, 1893, पृ. 276) हे काणयेंत फुलांचे दुसरे जोडये मेरेन पावपा खातीर राजपुत्र दर्यांतल्यान पेंवत जादवाच्या नगरांत वचून न्हिदिल्ली राजकन्या सोदून काडटा. तेन्ना तिच्या दैत्य बापायक तो मारून उडयता. तुळा करात "ना, मी, अँड ब्लू लोटस प्रिन्सेस" (पारकर, क्र. 2: 320-321) ते काणयेंत "म्हासागरांत आशिल्लें नीलकमळ" हाडपाक राजा आपल्या पुताक धाडटा.

एके संथाळ काणयेंत (बॉडिंग, क्र. 2:317-365; बॉम्पास, 26-31), मरणपंथाक लागिल्लो राजा चांदमणी कुसुम (फूल) हाडपाक "लीलाक" धाट्टा. आनी एके बंगाली काणयेंत (डे, 236-256) स दुस्वाशी राणये सातवे राणयेच्या पुताक वाट चुकोव पाखातीर केतकी फुलाकडेन धाट्टात. न्हिदिल्ले राजकन्येक भांगराच्या आनी रुप्याच्या बडयांनी उठोवचें पडटा. तो राक्षसांच्या मर्णाचें गुपीत समजून घेता. त्या राक्षसांनी राजकन्येक बंदी करून दवरिल्लें आसता. तो पूत राक्षसांक मारून उडयता;फूल आनी राजकन्येक घेवन घरा येता.

2- जुगार खेळपा संबंदीं पळयात- पारकर क्र.1, 177, टिपणां. पंजाबची आख्यायिका राजा रसलू आनी राजा सिरिकाप (सिनरर्टन, रोमाँटीक टेल्स फ्रॉम ध पंजाब, 1903, पृ. 245-260). सिरिकापा कडेन शिकयिल्लो हुंदीर आसता. तो ताका खेळांत जिखून दिता. पूण मागीर रसलूचें माजरा पील हुंदराक खेळा कडेन यवंक दिना. पारकर 2 पृ. 138-141, आपलें माजर एका ठरावीक वेळा मेरेन दिवो उखलून धरपाक शकता म्हणून एक गणिका पैंज मारता. तिका हारोवपा खातीर राजकन्या एका फाटल्यान एक सात हुंदीर सोडटा. तेन्ना मांजर दिवो उडोवन हुंदरांक धरपाक धांवता. "आंकवार माजर" हे पोरणे आख्यायिके बराबर तुळा करची. जुगाराच्या अड्ड्याचेर बंद करून दवरपा विशीं पळयात- डे, पृ 190-193, 277, आनी क्र. 3 संग्रह. हो प्रसंग "फातोर लंवडुवपाची चेटकीण" हाचे कडेन लागींचो दिसता. (ग्रीम-60 प्रमाण) "दोन भाव" प्रकारांत हो आसपावता.

3- जुवानाक एक जाणटो मनीस कपड्याचो कुडको दिता. ताचो उद्देश जुवानाक तीर्थयात्रेंत राखण मेळची असो आसता. वाटेर ताका दोन संन्याशी मेळटात आनी तो कपडो पळोवन शांत जातात. हो संदर्भ फिलिपिनच्या काणयांनी दिसता. (फॅसलेर, पृ.159-160).

4- भुंयार खणपी हुंदरा विशीं पळयात-पारकर-क्र.1 : पृ. 61-62, 177; क्र. 2: 81, 305, 322; क्र. 3: 326. भुंयार खणपी मुंगूस- पळयात क्र. .

5- पारकर- क्र. 3: 62-70, आयवांदाक ताच्या सादेपणाक लागून राजकन्येन लग्न जावपाक न्हयकार दिलो. ताका लागून तिच्या लग्ना खातीर आयिल्ल्या उमेदवारांक आनी सोयऱ्यांक सुरी माल्ली. ही घडणूक आनी जुगारी अड्ड्याचो प्रसंग, बंदखणींत आशिल्ल्यांक दाग दिवप हें पणजेंतले काणये कडेन जुळटा. ह्यो काणयो "बंदखणींतले उमेदवार" ह्या काणयांच्या प्रकारा खाला येतात. (पळयात- पेन्झर, ओशन ऑफ स्टोरी- 1 : पृ. 42-44). ह्या काणयांनी युरोपांत जादूगिरीचें मांडण येता. राजकन्ये कडेन लग्न जावपा खातीर आयिल्ले प्रेमवीर हारले उपरांत जादू वरवीं तांचेर चाकू मारतात ते खातीर घरांतले खंयचेय वस्तूचेर जादू चलयतात. एकदां तो जादू चलयलो म्हणटगीर आपलें पूर्ण काम केले बगर तो थांबना.

◆ ◆ ◆

2. पिकेन जुवांव[1]

1. खूब खूब वर्सां पयलीं एका राज्यांत एक राजा आनी राणी रावताली. तांचे वांगडा तांचो प्रधान आनी ताची घरकान्न रावताली. राजाक दोन कुंवऱ्यो आसल्यो. दुसरो कुंवर जल्माक येतगीर राजान राणयेक म्हळें, आतां तुगेर परत कुंवर जल्माक आयल्यार ताका हांव जितो मारतलों! प्रधानानय आपले बायलेक सांगलें, आतां परत कुंवरी जल्माक आयल्यार आपूण तिका जिवानीशीं मारतलों!

2. कांय तेपान राणी आनी प्रधानाची बायल गुरवार जाल्यो. तेन्ना तांकां आपल्या घोवांलीं उतरां याद जालीं. दोगांनींय थारायलें जर राणयेगेर कुंवर आनी प्रधाना बायलेगेर कुंवरी जाली जाल्यार वैजिणी वरवीं तांची अदलबदल करप. दीस भरनाफुडें त्यो बाळांत जावन राणयेगेर कुंवर आनी प्रधाना बायलेक कुंवरी जाली. तांणी आपल्या भुरग्यांची अदलाबदल केली.

3. राजाचीं आनी प्रधानाचीं भुरगीं एका बाराबर भावंडां कशीं त्या राजम्हालांत ल्हानाचीं व्हड जालीं. एक दीस राजाची बाग सामकी बाविल्ली आनी कोणें तरी माडोवन उडयिल्ली ताका दिसली. तो चिंतूंक लागलो-कोणे जायत ही बाग माडोवन उडयल्या! परतून कांय दिसांनी बाग माडयिल्ली दिसतगीर ताणें आपल्या व्हडल्या पुताक आपयलो. राती कडेन बागेचेर पाळत दवरपाक सांगलें.

4. राजाच्या पुतान पडभर कणयों, एक बंदूक आनी एक तलवार मागली. राजान तीं दिवंक फर्मायलें. तें सगलें घेवन तो बागेच्या दारार बसलो. आपणाक न्हीद येवची न्हय म्हणून ताणें एकेक कणी खावंक आरंब केलो. पूण जेन्ना

सगल्यो कणयों सोंपल्यो तेन्ना तो न्हिदून पडलो. दुसऱ्या दिसा सकाळीं पळय जाल्यार सगळी बाग माडोवन बाविल्ली दिसली. दुसऱ्या दिसा दुसऱ्या पुताक राजान फर्मायलें. व्हडल्या भावा भशेन ताणेंय पडभर कणयो, बंदूक आनी तरसाद घेतली आनी तो बाग राखूंक बसलो. कणयो खातां खातां सोंपल्यो आनी तो न्हिदून पडलो आनी बाग माडोवन बावली. आतां कोणाक सांगचें ह्या विचारांत आसतना राजाक प्रधानाचो पूत दिश्टी पडलो. ताचें नांव पिकेन जुवांव. ताणें राजा कडेन बाग राखपाचें काम मागलें.

5. राजान ताका मान्यताय दिली. राजा कडेन ताणें तलवार मागली. ती राजान दिवंक सांगली. मागीर तो रांदचे कुडींत गेलो आनी मिरसांगेचें आळेण वांटून घेतलें. मागीर ताणें तलवारीन आपल्या बोटाक घाय केलो. घायाचेर थोडें आळेण दवरलें आनी तें बांदलें.बोट भगभगपाक लागलें. ताका लागून पिकेन जुवांव रातभर न्हिदूंक पावलो ना.' मध्यानराती उपरांत एक धवो घोडो येवन बाग माडयता ती ताणें पळयली. ताणें घोड्याचे मानेवयले केंस घट्ट धरले आनी तलवारीन ताची मान कापपाक केली.

6. धव्या घोड्यान काकुटेक येवन आपणाक मारूं नाका म्हणून विनयलें. तुका हांव जायतें दितां अशें उत्तर दिलें. पिकेन जुवांवान सांगलें; म्हाका कांय नाका. पूण ही बाग पयलीं आशिल्ली ताचे परस बरी आनी सोबीत कर. ताणें रोखडीच बरी बाग करून दाखयली. मागीर घोड्यान आपले मानेचो एक केंस काडून ताका दिलो. सांगलें- ताची मुदी करून बोटाक घाल. जेन्ना तुजेर कसलोय आकांत येता तेन्ना तूं म्हाका उलो मार- 'धव्या घोड्या म्हाका पाव' अशें म्हण. दुसऱ्या दिसा म्हजो भाव येतलो हांगा अशें सांगून तो गेलो. मागीर पिकेन जुवांव एका रुखा मुळा न्हिदलो.

7. दुसऱ्या दिसा राजान जनेलांतल्यान पळयत जाल्यार बाग पयलीं परस सोबीत आनी सुंदर जाल्या. तेवटेन पिकेन जुवांव न्हिदून पडला. तो जागो जातगीर राजाक मेळूंक गेलो. राजान शाबासकी दिली आनी विचारलें कोण तो बाग पिड्ड्यार करतालो? पिकेन जुवांवान सांगलें हांव नकळं. हांव थार न्हिदिल्लों.

8. पयलीं सारको पिकेन जुवांव गेलो बाग राखपाक. ते रातीं आयलो तांबडो घोडो. पिकेन जुवांवान ताकाय धरलो. माने वयले केंस धरून तुका कातरतां म्हणूंक लागलो. घोडो काकुटेक आयलो. मारूंनाका म्हणूंक लागलो. तुकां जायतें दितां. 'कांय नाका. बाग पयलीं परस बरी सोबीत कर'. ताणें म्हळें. घोड्यान बाग तशी केली. मागीर धव्या घोड्या भशेन एक केंस

पिकेन जुवांवाक दिलो आनी सांगलें, हाची मुदी करून बोटांत घाल. जेन्ना तूं संकटांत आसता तेन्ना तूं म्हाका उलो मार. 'तांबड्या घोड्या पाव म्हाका' म्हण. वतना ताणें सांगलें फाल्यां आपलो तिसरो भाव येतलो.

9. दुसऱ्या दीस सोबीत सुंदर बाग पळोवन राजा चड खोशी जालो. राजान पिकेन जुवांवाक विचारलें. पूण ताणें आपूण न्हिदून पडिल्लों आपूण कांय नकळ म्हणून सांगलें.

10. तिसरे राती पिकेन जुवांव बाग राखूंक लागलो. काळो घोडो आयलो. पयल्या दोन रातीं घडिल्लें तशेंच घडलें. काळ्या घोड्यान बाग आनीक सोबीत आनी पाचवीचार केली. आपलो केंस दिलो. ताची मुदी करून बोटांत घाल आनी त्रासांत पडल्यार आपणाक 'काळ्या घोड्या म्हाका पाव' म्हणून उलो मार. अशें सांगून तो गेलो. त्या दिसा सावन बाग सदांकाळ पाचवीचार सोबीत रंगीत जायत गेली. राजा पिकेन जुवांवाचेर खूब खोशी जालो. आपल्या पुतां परस चड मोग ताचेर करूंक लागलो.

11. दोनूय कुंवरांक पिकेन जुवांवाची जाली नसाय. 'आमी दुसऱ्या गांवांत कामधंदो करून जोडीक वतात म्हणून आमकां एक तारूं घडोवन दी' अशें तांणी राजा लागीं आपल्या बापाय लागीं मागलें. राजान तारूं दिलें. तें घेवन ते दोगूय गेले देशांतराक. खूब वर्सां जालीं तरी तांची कांयच खबर कळ्ळीना. पिकेन जुवांवान राजाक सांगलें आपूण तांचे खबरेक वतां म्हणून. राजा तयार नासलो. पूण पिकेन जुवांवान हट्ट केल्ल्यान ताणें ताका तारूं दिलें आनी वचपाक मान्यताय दिली. वच्चे पयलीं एक सांगलें, 'तूं मेलो जायत जाल्यार तारवाचेर काळो बावटो हुबय.'

12. खूब दिसांच्या प्रवासा उपरांत एक गांव दिसलो. त्या बंदरांत खूबशीं तारवां आसलीं. तातूंत कुंवरांचेंय तारूं आसलें. पिकेन जुवांव खोशी जालो. ताणें आपलें तारूं त्या बंदरांत हाडूंक सांगलें. बंदरार पावतगीर तो देंवलो आनी गांव भोंवूंक गेलो.त्या गांवांत कोणूच दिसलो ना. एक घर लेगीत ताका दिसूंक ना. तो चलत रावलो. मागीर गांवांत चलतां चलतां एक घर दिसलें. ताणें आपली तलवार फाटल्यान धरली आनी घरांत पळयलें. एक म्हातारी उज्याक फूंक मारताली. ताणे म्हळें ''म्हातारे आजये, म्हाका उजो दी.'' तिणें ताका भितर येवंक सांगलें. तो भितर गेलो.

13. म्हातारेन आपल्या बोटांतली मुदी काडून झरयली आनी जुवांवाचेर मारूंक सोदूंक लागली. पिकेन जुवांवान तिच्या कमराक आशिल्लो चांवयां घोंस पळयलो. ती मुदी शेंवटून मारचे पयलीं पिकेन जुवांवान तिचेर तरसाद

उखल्ली आनी तुका जितीच मारतां म्हळें. मागीर ताणें तिचे कडलो चावयां घोंस घेतलो. त्यो चावयो लावन सगल्यो कुडी उकत्यो केल्यो. पळयल्यार तातूंत तरेकवार मनीस, वाग, शींव,वांशेलां, आनी हेर मोनजाती, आसली. ताणें सगल्यो कुडी उकत्यो केल्यो. म्हातारेक धमकायली आनी सगल्यांक मोनीं केल्यांत तीं परत उलोवपा सारकीं कर म्हणून सांगलें. तशें तिणें केलें. मागीर ताणें सगल्या सावजांक सोडून दिलीं. तरसादीन म्हातारेची तकली उडयली आनी येवन तिणें बंदी केल्ल्या दोनूय कुंवरांक घेवन तारवार बसलो.

14. हें पळोवन दोनय भावांची नसाय चडली. उपकार मानचे सोडून तांणी पिकेन जुवांवाचो खड्डो तासलो. ताका बोंतरां न्हेसयलीं आनी कुजनांत धाडून दिलो. तारूं वतां वतां पयस एक गांव दिसलो. तांणी तारूं बंदराक लावपाक सांगलें. बंदरार पावतगीर दोगूय भाव गांव भोंवपाक गेले. पयस एका घरांत म्हातारी दिसली. तांणी गांवांत कसली खबर म्हणून तिका विचारलें; म्हातारेन सांगलें, सात माळ्यांचेर बसल्या एक कुंवरी, तिचेर जो कोण बॉल उडयतलो ताचे कडेन ती लग्न जातली. दोगूय गेले एका पसऱ्यार. खूब बॉल आनी दोन घोडे विकते घेतले. मागीर पिकेन जुवांवाक म्हातारेसरीं दवरलो. तिका सांगलें पिकेन जुवांवाचेर नदर दवरपाक. खंयच वचपाक दिवंनाका म्हणून. तो गेलो जाल्यार म्हातारेक जिवानिशीं मारतले म्हणून. मागीर ते सात माळ्यांच्या म्हाला कडेन येवन कुंवरीच्या जनेलांतल्यान बॉल उडोवंक लागले.

15. ते दोगूय वतगीर जुवांव पिकेनान म्हातारेक सांगलें आपूण भायर भोंवून येतां म्हणून. रोखडोच परतून येतां म्हणून सांगलें. तिणें 'वता जाल्यार वच पुता' म्हळें. पूण कोणाक दिसूंनाका म्हळें. पिकेन जुवांव भायर सरलो. ताणें 'धव्या घोड्या, म्हाका पाव' म्हळें. धवो घोडो आयलो. ताणें ताका रुप्याचो पोशाख दिलो. आनी एक रुप्याचो बॉल दिलो. आपले फाटीर बसयलो आनी कुंवरेच्या जनेला कडेन आयलो. दोगांय भावांनी ताका पळयलो.रुप्याचो भेस केल्लो पळोवन ते आजापले. एका भावान म्हळें. हो पिकेन जुवांवा भशेन दिसता. तो हांगा येवंक ना मूं? दुसरो म्हणटा तो पिकेन जुवांव न्हय. हो म्हणटा हय, तो म्हणटा न्हय. हय-न्हय करतां करतां तांचें झगड्यार पडलें. हेवटेन पिकेन जुवांवान रुप्याचो बॉल जनेलांतल्यान शेंवटिलो तो सारको कुंवरेचेर वचून पडलो. पिकेन जुवांवान दाव जिखलो. जालें. शिपाय धांवत आयले ताका धरूंक. ताणें रोखडेच आपले रुप्याचे कपडे काडले, घोड्याचे फाटीर उडयले आनी ताका वच म्हळें. तो नाच्च जालो. पिकेन जुवांव एक काश्टी न्हेशिल्लो भुरगो जावन चलूंक लागलो.

शिपाय अजाप-घोडो अकस्मात अदृश्य जालो म्हण आनी परतले. पिकेन जुवांव म्हातारेसरीं आयलो. तिका सांगलें, एक मनीस रुप्याचो भेस करून कुंवरेचेर रुप्याचो बॉल उडोवन गेलो म्हणून. दोगूय भाव येवन तांणी म्हातारेक विचारलें. पिकेन जुवांव भायर गेल्लो ? तिणें ना म्हळें.

16. दुसऱ्या दिसा राजान जाहीर केलें की, जो कोण सातवे माळये वेल्ल्या जनेलांतल्यान कुंवरेचेर बॉल उडयतलो आनी मुखावेल्या म्हांलांतल्यान वतलो ताचे कडेन राजा कुंवरेचें लग्न लायतलो. तें आयकून पयलीं भशेन दोगूय कुंवर येवन बॉल उडोवपाक लागले. पूण तांचो एकूय बॉल कुंवरे मेरेन पावलो ना. पिकेन जुवांव म्हातारेक सांगून, परतो येवपाचें उतर दिवन भायर सरलो. ताणें तांबड्या घोड्याक उलो मारलो. 'तांबड्या घोड्या, म्हाका पाव' म्हळें. तांबडो घोडो भांगराचो भेस आनी भांगराचो बॉल घेवन आयलो. पिकेन जुवांवान तो भांगरा भेस चडयलो, हातांत भांगरा बॉल घेतलो आनी तांबड्या घोड्यार बसून कुंवरेच्या म्हाला सरीं पावलो. ताका पळोवन पयल्या दिसा भशेन दोगूय कुंवरहय-न्हय म्हण झगडपाक लागले. मजगतीं पिकेन जुवांवान भांगराचो बॉल कुंवरेच्या जनेलांतल्यान कुंवरेचेर उडयलो आनी जोगलावणेच्या वेगान तो त्या फुडल्या म्हालांतल्यान पासार जावन गेलो. सगलो म्हाल शिपायांनी भरिल्लो. ते ताका धरूंक रावताले. पूण तो इतले वेगान गेलो, तो तांकां दिसलोच ना. तो म्हालांतच आसा अशें धरून तांणी म्हालाचीं मुखेल दारां बंद केलीं. राजा त्या बॉल उडोवपी मनशाक मेळपाक आयलो. शिपायांनी सांगलें तो म्हालांतूच आसा. ताका सोदलो. पूण तो खंयच मेळ्ळो ना. राजाक शिपायांचो राग आयलो. ताणें तिडकी सरशीं सगल्या शिपायांक मरणाची ख्यास्त दिली. पिकेन जुवांव घरा येवन घडिल्ली सगली गजाल म्हातारेक सांगली. मात तो मनीस आपूण आसलों हें सांगलें ना. दोगूय कुंवर घरा आयले आनी तिका विचारलें, पिकेन जुवांव भायर गेल्लो काय म्हणून. तिणें सांगलें ना म्हणून.

17. तिसऱ्या दिसा पयलीं भशेन बॉल उडोवपाक दोगय कुंवर गेले. ते गेले उपरांत पिकेन जुवांव म्हातारेक सांगून भायर सरलो. ताणें काळ्या घोड्याक उलो घालो. 'काळ्या घोड्या, म्हाका पाव'. काळो घोडो वज्रांचो भेस आनी वज्रांचो बॉल घेवन आयलो. पिकेन जुवांवान तो घालो. हातांत बॉल घेवन तो वेगीं कुंवरेच्या म्हालांतल्या जनेलांतल्यान उडयलो. ताणें सदां भशेन धांव मारली पूण राजान सगल्या मार्गांचेर आपले शिपाय दवरिल्ले. तांणीं ताका धरलो आनी राजासरीं व्हेलो. राजान ताच्या माथ्यार राजमुकूट दवरलो आनी तो आपलो जांवय म्हणून जाहीर केलें. मागीर

पिकेन जुवांवान म्हातारेक रेकाद धाडून आपयली. रुप्याचो आनी भांगराचो भेस घालून बॉल उडांवपी आपुणूच आशिल्लों हें ताणें तिका सांगलें. मागीर तिका राजवाड्याची मुखेली बायल म्हणून नेमली आनी आपलें बायलेक घेवन परत घरा वचपाची तयारी करूंक लागलो. तो आपले राणयेक घेवन तारवार बसलो. दोगूय कुंवर आपल्या तारवांतल्या घरा वचूंक भायर सरले. तारूं सोडटगीर पिकेन जुवांवान आपलें बायलेक सांगलें की दोगूय कुंवर वाटेर आपणाक जिवांनिशी मारतले म्हणून. आपणाक मरण आयल्यार तूं तारवाचेर काळो बावटो हुबय.दोगूय कुंवर आपल्या तारवांतल्यान देवून गांवांत वतगीर तुज्या बोटांतली मुदी झरय आनी म्हज्या आंगार उडय. (हांव जितो जातलों). आपल्या तारवांत बसून दोगय भाव पिकेन जुवांवाक कसो सोंपोवपाचो हाची मांडणी करूंक लागले. आपूण राजा जातलों म्हणून दोगूय झगडूंक लागले. मागीर तांणी दोनूय तारवां एकठांय हाडलीं. पिकेन जुवांवाक खेळ खेळुंया म्हणून सांगलें. पयलीं ते कार्तांनी खेळ्ळे. त्या खेळांत पिकेन जुवांव जिखलो. मागीर ताबुलफळ्यांनी खेळ्ळे. तातुंतूय पिकेन जुवांव जिखलो. मागीर तांणी तलवारींचो खेळ काडलो. तलवारींनी खेळटां खेळटां पिकेन जुवांव मेलो.

18. जुवांव मरतगीर ते दोगूय कुंवर खोशी जावन आपल्या तारवान परते गांवांत गेले. जुवांवाचे बायलेन तिका सांगिल्लें तशें केलें. काळो बावटो तारवार लावपाक सांगलो. तारूं राजाच्या बंदरांत पावतगीर काळो बावटो पळोवन पातशा दुख्खी जालो. ताणें आपली पालास काळ्या रंगान रंगोवपाक सांगली सगलें प्रजेक काळो भेस घालपाक सांगलें. ते दोगूय भाव खोशी जावन बेगीं बेगीं घरा गेले. ते वतगीर पिकेन जुवांवान सांगिल्लें तशें ताचे राणयेन केलें. आपली मुदी झरोवन ताचेर उडयली. जुवांव पिकेन जितो जालो. मागीर ताणें आपल्या तारवार तांबडो बावटो हुबयलो.

तांबडो बावटो पळोवन पातशा खुशालभरीत जालो. ताणें आपली पालास पयलीं भशेन पिंतारपाक सांगलें आनी राज्यांतल्या व्हड व्हड लोकां खातीर एक बांकेत दिवपाचें थारावन सगल्यांक आपयलें. जेवण दिलें. त्या दिसा राणयेन पातशा कडेन मागलें कीं, आनी एक व्हडली बॅंक्वेट दिवपा खातीर. राजान दुसरी बॅंक्वेट दिली. त्या दिसा राणयेन पिकेन जुवांव हो आपणालोच धाकलो पूत म्हणून जाहीर केलें. राजाक तिसरो पूत नाका आसलो म्हणून आपणें आपल्या पुताक प्रधानाचे बायलेसरीं धाडून वाडयलो. तें आयकून राजा भोव खोशी जालो. आनी आपणा फाटल्यान तो राजा जातलो अशें जाहीर केलें.

पिकेन जुवांवान राजा कडेन आनीक एक जेवणावळ घालपाक मागलें. ते जेवणावळी दिसा पिकेन जुवांवान आपल्या भावांनी आपणाक कसो त्रास दिलो, जितो मारलो आनी आपूण कसो वाटावलों, (जितो जालों) तें समस्तांक सांगलें. राजान आपल्या दोनूय पुतांक जिवानिशीं मारपाची ख्यास्त फर्मायली. पूण जुवांवान तशें जावंक दिलें ना. राजाक सांगलें तांचो वांटो तांकां दी. तांका बरे भशेन रावूंदी. राजान तशें केलें. मागीर ते आपलो वांटो घेवन गेले. राजा मरतगीर पिकेन जुवांव राजा जालो आनी ताणें सुखान राज्य केलें.

तळटिपो :-

1- आल्बर्ट रिबेलो (13 वर्सां) हाणें कोंकणींतल्यान सांगली आनी कोंकणी तेचें प्रमाण पुर्तुगेजींत मीस गोमिश हिणें बरोवन काडली.

हे काणयेंतले दोन प्रसंग हेर काणयांतले भशेन आसात. बाग राखप आनी राजकन्ये कडेन लग्न जावपा खातीरची अट हे ते दोन प्रसंग. हे नॉर्स काणयांशीं साम्य दाखयतात. "प्रिंसेस ऑफ ध ग्लास हिल" (डेसण्ट, पॉप्युलर टेल्स फ्रॉम द नॉर्स, 1859, पृ. 89-103). बॉल उडोवप आनी भावांची नसाय ही घडणूक कोलकाताचे काणयेंत मेळटा. (स्टोक्स, "ध मंकी प्रिन्स"- पृ. 41-50) सिंहली काणयेंत (पारकर क्र. 3: 365-366) "कोंटा" (वा "मोटवो") राजाचीं फुलां खुटपी राजकन्येची चोरी धरता.ते खातीर तांचे फाटोफाट तांच्या राज्या मेरेन वता आनी तिच्या बापायच्यो अटी वांगडच्या जनावरांच्या पालवान पूर्ण करता. काबु वेर्दाचे काणयेंत (पार्सन्स पृ. 164-170) नायक उलोवपी घोड्याचेर अदृश्यपणीं बसता, ताच्या मोगांत पडिल्ले राजकन्येक तो आपली वळख दाखयता. राजाचें कुड्डेपण पयस करता, अदृश्यपणान राजा खातीर लडाय करता आनी निमाणें आपली वळख दाखयता. थोडे फरक आशिल्ले काणयेंत (167-169), तो स्वता राजाचे तीन सलग कुडींतलें फर्निचर मोडून उडयता, मागीर तीन उलोवपी घोड्यांचेर जैत मेळयता, राजकन्येचें मन जिखता आनी थंय आशिल्ल्या तांब्याच्या, रुप्याच्या आनी भांगराच्या घोड्यांचेर बसून वता. "द ग्लास प्रिंसेस" हे सिंहली काणयेंत (पारकर क्र. 1, पृ. 57-66) धाकलो राजपुत्र राजकन्ये वांगडा तिचे म्हालांत तीन राती घालयता. तिसरे रातीं जागी रावपा खातीर आपल्या बोटाक तोपून घेता. ती राजपुत्राचो मोग करता. आपलो हात मेळोवपा खातीर आशिल्ल्यो अटी कश्यो पूर्ण करच्यो तें ती राजपुत्राक शिकयता. तो एका नागाक बरो करता आनी ताचे इश्टागतीन गिरेस्त जाता. दुस्वाशी भाव आनी राजा ताका जितो मारूंक सोदतात. राजकन्या एके घोडयेचें रूप घेवन राजपुत्राची सुटका करता. पळयात "लिटल जॉन" इंडियन एण्टिक्वेरी, भाग-16 (1887), पृ. 327.

2. बोट कापून रात जागोवप ह्या प्रसंगा खातीर पळयात - स्टोक्स, 174; पारकर क्र. 163;फॅसलर, 163.

◆ ◆ ◆

3. मोतेस आनी एदुआर्द[1]

1. मोतेस आनी एदुआर्द हे दोग जाण इश्ट आसले. तांणी एक दीस देशांतराक वचपाचें थारायलें. खंय वचपाचें तें थारल्लें नाशिल्लें. पूण आपल्या गांवां भायर देशांतराक वचप अशें थारावन ते दोगूय भायर सरले. चलतां चलतां रात जाली. थंय तांकां एक खोंप दिसली. ते खोंपींत ते दोगूय जाण न्हिदले. एदुआर्द रोखडोच न्हिदून पडलो. मोतेसाक न्हीद येना म्हणून तो तळमळूंक लागलो. बरे रातीं थंय एक सोबीत चेडूं आयलें आनी तांकां दोगांकूय बारीकसाणीन पळोवंक लागलें. मोतेस हांसऱ्या तोंडाचो आनी एदुआर्द रागीट मुखामळाचो ताका दिसलो. त्या चेडवान आपल्या बोटाची मुदी काडून मोतेसाच्या बोटाक घाली आनी भायर सरुन गेलें. सकाळीं उठून मोतेसान आपल्या बोटांत मुदी पळयली. ते मुदयेर कितें बरयिल्लेंशें दिसलें, म्हणून तो तें वाचपाचो यत्न करूंक लागलो. एदुआर्दान मोतेसाक विचारलें, "तें कितें?". मोतेसान म्हळें "हांव नकळ." मागीर दोगूय जाणांनी यत्न करून करून मुदयेर बरयिल्लें तें वाचलें, "म्हाका सोदूंक यो."
2. ते फुडें चलूंक लागले. वाटेर एक म्हातारो मेळ्ळो. ताका तांणीं विचारलें, "तूं हांगा कितें करता?" तो म्हणूंक लागलो, "बसलां." त्या म्हाताऱ्याचे केंस वाडिल्ले. लांब जाल्ले. तांणी म्हाताऱ्याक म्हळें, "आमी तुजे केंस कातरतां."'ताणें म्हळें "कातरात."
3. म्हाताऱ्यान तांकां सांगलें, "तुमी हे वाटेन वचूंनाकात." तांणी विचारलें, "कित्याक?" "तुमकां रात जातगीर एक घर मेळटलें. त्या घरांत खूबशे

लोक रावतात. ते जुगार खेळटात आनी संगिताच्या तालार नाच करतात. त्या घरांत गेल्लो मनीस परत भायर सरना." ते म्हणूंक लागले, "आमी तेच वाटेन वतले." म्हाताऱ्यान सांगलें, "वतात जाल्यार चलात. पूण त्या घरांत भितर सरूं नाकात. त्या घराचे कुशीक एक गोबरान भरिल्ली खोंप आसा. ते खोंपींत वचून न्हिदात."

4. मोतेसान आनी एदुआर्दान त्या म्हाताऱ्याक थोडे दुडू दिले आनी ते फुडें चलूंक लागले. रात जातगीर म्हाताऱ्यान सांगिल्लें तशें तांणी एक व्हडलें घर पळयलें. त्या घरांत दिव्यांचो झगझग आशिल्लो आनी खूब लोक थंय वावुरताले. ते दोगूय जाण लागींचे खोंपींत गेले. एदुआर्द म्हणूंक लागलो, "हांव नाच पळोवंक त्या घरांत वतां आनी रोखडोच येतां." मोतेसान सांगलें, "तूं वचूंनाका एदुआर्द. याद कर त्या म्हाताऱ्याचीं उतरां." ताणें आयकलें ना. एदुआर्द भितर वचून कितलोसो वेळ नाचलो. मागीर खेळूंक लागलो. खेळांत सगले दुडू काबार केले आनी उदारी जाल्ल्यान प्रेजांवात पडलो.

5. मोतेस खोंपींत न्हिदलो खरो, पूण ताका न्हीद येना जाली. बरे रातीर थंय एक राकेस आयलो आनी सगले कडेन कितें तरी सोदूंक लागलो. मोतेसाचो हात ताच्या हाताक लागलो. पूण राकेसाक तें कळ्ळेंना. तो सोदून थांबलो आनी ताणें थंयची एक बडी काडून थंयच्या फातरार मारली. तेन्ना थंय एक सोबीत कुंवरी प्रगट जाली. ती ताची धूव आसली. राकेसान कुंवरेक म्हळें, "हांगा म्हाका मनशाचो वास येता. कोण पावलो हांगा?" कुंवरेन मोतेसाक पळयिल्लो. पूण बापायक तिणें सांगलें "तुका म्हज्या तोंडाचो वास येता." मागीर राकेसान परतून एके फावटीं बडी फातरार आपटिली आनी ती कुंवरी अदृश्य जाली.मागीर राकेस थंयच्यान गेलो.

6. राकेसान केल्लें तें मोतेसान पळयिल्लें. ताणें तशीच बडी काडून फातरार आपटिली. थंय रोखडीच कुंवरी प्रगट जाली. तिका ताणें आपल्या बोटांतली मुदी दाखयली आनी वाटे वयल्या खोंपींत घडिल्ली सोबीत चेडवाची गजाल सांगली. मागीर ताणें त्या सोबीत चेडवा कडेन कशें वचपाचें तें तिका विचारलें. तिणें ताका सांगलें, "फुडल्या गांवांत एक व्हडलो राजम्हाल आसा. त्या राजम्हालाक आसात सात दारां. तीं दारां राकेस राखतात. त्या राकेसां मदीं त्या चेडवाचोय बापूय आसा. तो आसा एक बाळिश्ट राकेस. तें चेडूं म्हळ्यार एक सुंदर कुंवरी. तें आसा सात दरवट्यां भितर. तिचेसरीं वचप भोव कठीण. "मागीर थंय कशें वचप तर? कांयच उपाय ना?" मोतेसान तिका विचारलें. "तूं वतलोच जाल्यार अशें

कर. सात साक कणयो आनी खूबशीं तांतयां घे. दर एक दरवट्याचेर एक साक कणयो आनी तांतयां उडय. ते राकेस त्यो कणयो आनी तांतयां खावंक लागतले. तुका पळोवचे लेगीत ना. तेन्ना तूं भितर वच.ताणें हातांतली बडी फातरार मारली आनी ती कुंवरी अदृश्य जाली. ताणें सात साक तांतयां आनी कणयो घेतल्यो. एक घोडो घेतलो. ताचे फाटीर सगलें घालें आनी लागलो चलूंक.

7. दीस उजवाडटना मोतेस त्या गांवांत पावलो. ताणें व्हडलो राजम्हाल पळयलो. तो एकेका दरवट्याचेर साक उडयत गेलो. भियेलो ना. राकेस तातयां-कणयो खावंक पडले आनी तो भितर गेल्लो तांकां दिसलो ना. तो भितर पावलो तेन्ना ताका ती सोबीत कुंवरी दिसली. ताणें तिका आपली मुदी दाखयली. तीणें मुदी वळखली आनी मोतेसाक आपणासरीं बसपाक लायलो. तातयां-कणयो खावन जातगीर तांणी मोतेसाक कुंवरी लागीं खेट्रून बशिल्लो पळयलो आनी ते सगले जाण ताका खावंक येवंक लागले. कुंवरीक सांगूक लागले ताका भायर धाडून दी म्हणून. कुंवरेन म्हळें, "ना धाडिना हांव ताका भायर. तो भितर आयलो तेन्ना तुमी सगले खंय आसले?"

8. मागीर कुंवरेचो बापूय राकेस थंय आयलो. ताणें मोतेसाक विचारलें, "तूं कुंवरे कडेन लग्न जातलो?" मोतेसान म्हळें, "हय." राकेस मोतेसाक सांगूंक लागलो, "म्हजे कुंवरेक पांचशीं कुंवऱ्यां मदीं दवरतलों. तिका तुवें सारकें सोदून काडली जाल्यार तुका तिचे कडेन लग्न जावंक मेळटलें. ना जाल्यार आमी राकेस तुका खातले. हें मान्य आसल्यार तीन दिसांनी परतो यो." अशें सांगलें आनी राकेस गेलो. राकेस वतगीर कुंवरीन मोतेसाक सांगलें, "हांव त्या दिसा म्हज्या तोंडांत एक पीन दवरतलें. म्हाका सारकें पळय आनी मागीर खांदार हात घाल." मोतेस गेलो आनी तीन दिसांनी परतो आयलो. राकेसान एक सारक्यो दिसपी पांचशीं कुंवऱ्यो हाडल्यो आनी मोतेसाक आपले कुंवरेक वेंचून काडूंक सांगलें. मोतेसान बारीकसाणीन सगल्या कुंवऱ्यांक पळयल्यो आनी तोंडांत पीन दवरिल्ले कुवरेच्या खांदार हात घालून तिका भायर हाडली.

9. मागीर तांचें लग्न जालें. लग्न जातगीर ताणें सगल्या राकेसांक वावराक धाडले. उपरांत ताका एदुआर्दाचो उगडास जालो. ताणें आपले बायलेक सांगलें, आपले वांगडा एक इश्ट आयिल्लो. तो फाटल्यान उरलो. ताचे खबरेक आपूण वतां. तिणें ताका खूब पयशे दिवन इश्टाच्या सोदाक

धाडलो. तो घोड्यार बसलो आनी एदुआर्दाक सोदीत त्या गांवांत पावलो तेन्ना रात जाली. तो त्या घरांत भितर सरलो आनी ताणें एदुआर्द खंय आसा अशें थंयच्या लोकांक विचारलें. ताणीं सांगलें, तो आसा पूण दुडू फारीक केले बगर ताका भायर सरूंक मेळचेंना. ताणें कितले पयशे दिवपाक जाय तें विचारलें. तांणी सांगिल्ले तितले पयशे मोतेसान फारीक केले आनी एदुआर्दाक भायर काडलो. दोगूय एकाच घोड्यार बसून परते कुंवरे लागीं येवपाक भायर सरले.

10. वाटेर मोतेसान आपणा विशीं घडिल्ल्यो सगल्यो गजाली मुदयेची, कुंवरेची, बी, एदुआर्दाक सांगल्यो. एदुआर्दाक मोतेसाची सामकी नसाय जाली- आनी ताणें थंयच ताका मारून उडयलो. मागीर मोतेसाची मुस्तायकी आपणें चडयली आनी आपले कपडे ताच्या आंगार उडोवन तो कुंवरेशीं पावलो. ताका दिशिल्लें कुंवरेक कळचेंना आपूण एदुआर्द म्हणून. तिणें एदुआर्दाक पळयना फुडें विचारलें, ''मोतेस खंय आसा?'' ''येता फाटी तो'' एदुआर्दान म्हळें. तिणें वाट पळय पळय पळयली आनी दोग राकेसांक घेवन ती ताका सोदीत गेली. खूब वेळ ते चलत गेले तेन्ना तांकां मोतेसाचें प्रेत मेळ्ळें. तिणें एक मुदी झरयली आनी ताचेर उडयली. तो जितो जालो. तिणें ताका घडिल्ली खबर विचारली. मोतेस सांगिना जालो. तिणें परतून परतून विचारतगीर ताणें घडिल्लें तें सगलें सांगलें. तीं दोगांय घरा आयलीं. तिणें एदुआर्दाक आपयलो आनी थंयच ताका मारून उडयलो. मागीर तीं सुखान जीण जियेलीं.

तळटिपो :-

1- ही काणी दुमिंगुश बार्रेत (पिराय 14 वर्सां) हाणें कोंकणींत सांगली. ती कोंकणींत आनी पुर्तुगेजींत मिस गोमिश हिणें बरोवन काडली. ही पूर्व कडली काणी. ग्रीम- 60 मदले ''द टू ब्रदर्स'' हे काणये कडेन तिचो सामको पयसुल्लो संबंद दिसता. काणयेचो पयलो वांटो बंगाली काणये भशेन (डे, 187-194) दिसता; आनी ''बकावली फूल'' काणयेंतलो जुगार खेळपाचो प्रसंग लेगीत पळयात. फातराचेर बडी मारून राजकन्या प्रकट जावपाचो प्रकार डे, 81-86, 224-225, 251-254 पळयात. खूब बायलां मदल्यान राजकन्येक ज्युस्त वळखून काडपा संबंदान ह्या संग्रहांतली चौवथी काणी पळयात आनी पार्सन्स, 145; थॉम्सन्साचें टायप्स, 554 (ग्रेटफुल एनिमल्स) खख. इंडियन नुडल स्टॉरीस (पारकर, क्र. 3: 272-284, 285-291) चो आरंब हेंच काणये भशेन जाता.

◆ ◆ ◆

4. राजालो पूत आनी उडटी राणी[1]

एक राजा आशिल्लो. ताका सात पूत आशिल्ले. तांकां राजा शाळेंत शिकूंक धाडटालो. पूण ते शाळेंत वचून शिकप करपाचें सोडून वाटेर खेळत रावताले. जेन्ना शाळा सुट्टाली तेन्ना ते घरा येताले. राजाच्या कानार ही गजाल पावली. एक दीस ताणें आपल्या हातांत आठ सरपळ्यो आनी एक चाबूक घेतलें. ताणें आपल्या व्हडल्या पुताक आपयलो आनी विचारलें, "तूं सगळ्यां परस चड कोणाक भियेता?" पुतान सांगलें, "तुका, हांव म्हज्या बापायक चड भियेतां." ताणें एका फाटोफाट एक करीत सात पुतांक तशेंच विचारलें. स पुतांनी जाप दिली, आपूण सगल्यां परस चड भियेतां तो आपल्या बापायक म्हणून. सातव्या पुताक ताणें तो प्रस्न विचारलो तेन्ना ताणें सांगलें, आपूण पयलीं देवाक भियेतां, मागीर आपल्या बापायक आनी उपरांत आपले आवयक. तें आयतगीर राजा रागार जालो. ताका तो आपलो अपमान दिसलो. रागासरशीं ताणें सातव्या पुताक आठखेंपे चाबकान मारलो. मागीर आपल्या स पुतांक घेवन तो घरा गेलो. सातवो पूत घरा कसो वतलो? तो वाट चलूंक लागलो. चलतां चलतां रात जाली. तेन्ना तो एका म्हातारेच्या घरा कडेन पावलो. तिणें ताका जेवण वाडलें. तो तें जेवलो आनी थंय न्हिदलो. सकाळीं उठना फुडें म्हातारेन ताका आपलीं बोकडां चरोवंक घेवन वच म्हणून सांगलें. तिणें ताका आपलीं बोकडां आपले बागेच्या भायर वचूंक दिवंनाक म्हणून शिटकायलो. पयल्या दिसा बोकडां बागेंत सवकासायेन चरलीं. दुसऱ्या दिसा ताणें आपणाकूच प्रस्न केलो, हांवें म्हातारेचें कित्याक आयकूंक जाय? मागीर तो बोकडांक घेवन बागे भायर गेलो. बाग हुपून वतगीर बोकडां

जळामळा धांवली. एकूय बोकड ताच्या हाताक सापडलेंना. आतां कितें करतोलो म्हणून तो एका रुखा पोंदा आडवो जालो.

थंय लागीच एक तळें आशिल्लें. थंय दोगी सुंदर कुंवऱ्यो न्हावंक आयिल्ल्यो. तांचो पोशाक म्हळ्यार तांकां उडून वचपा सारकीं पांखां आशिल्लीं. जेन्ना तीं तो पोशाक घालतालीं तेन्ना तांकां उडत वचपाक जमतालें. राजाचो तो सातवो पूत हळूच उठलो आनी तांणी दवरिल्लो पोशाक घेवन धांव मारली. तो धांवता तें पळोवन तळ्यांत न्हावपी दोगांनीय ताका उलो मारलो. म्हळें, "फाटल्यान पळय, फाटल्यान पळय." ताणें फाटल्यान पळयलें. मात त्याच खिणाक तांचो पोशाक ताच्या हातांतल्यान सुटून परत तांचेसरीं पावलो. तो पळयत रावलो. अशें कशें जालें म्हणून तो अजापलो. मागीर ताका कळ्ळें की त्यो सुंदर कुंवरी म्हळ्यार दोन चेटकिणी. तांच्या हातांत पोशाक पडलो मात, तीं दोगांय उडत गेलीं. तो घरा आयलो. घडिल्ली गजाल म्हातारेक सांगली. तिका सांगलें,"तूं भियेवं नाका. तुजीं सगलीं बोकडां हांव फाल्यां दिसा तुजे कडेन हाडून रुजू करतलों."

दुसऱ्या दिसा सकाळीं उठून तो कालच्या तळ्या कडेन गेलो आनी रुखा मुळा न्हिदलो. थोड्या वेळान त्यो राजकुंवऱ्यो कश्यो दिसपी कालच्यो दोगीय जाणी उडतउडत थंय आयल्यो. तांणी आपलो पोशाक देंवयलो. आनी तीं तळ्यांत न्हावपाक लागलीं. ती संद घेवन राजाल्या सातव्या पुतान तांचे पोशाक उखल्ले आनी लागलो धांवूक. दोगीय कुंवऱ्यांनी ताका धांवता तो पळयलो. ताका सांगलें "रावराव, फाटल्यान पळय." पूण तो रावलो ना. ताणें फाटल्यान पळयलें ना. धांवत धांवत घरा कडेन आयलो. भितरले कुडीची जमीन शेण काडिल्ली आशिल्ली. ती खणून ताणें एक फोंडकूल मारलें. एका ल्हान पेटाऱ्यांत ते पोशाक घाले. पेटारो बंद करून ताणें त्या फोंडकुलांत पुरून सोडलो. दुबाव येवंचो न्हय म्हणून ताणें थंय परत शेण काडून जमीन आशिल्ली तशी केली. ताचे फाटीक लागिल्ली एक कुंवरी वाट काडीत काडीत म्हातारेच्या घरा पावली. तिणें म्हातारेक उलो मारलो. ते कुंवरीच्या आंगार वस्त्र ना हें पळोवन म्हातारेन तिका थंय जमनीर पडिल्लें वस्त्र न्हेसपाक सांगलें. ती तें न्हेसली. मागीर तिणें ताका पळयलो. ती लजली. दोगांयची दृश्टभेट जाली आनी तीं दोगांय लग्न जालीं.

त्या राज्यांतल्या राजाक मर्ण आयलें. मागीर नव्या राजाचो सोद घेवपा खातीर हतयाक राजमुकुट घेवन धाडलो. हती आयलो आनी ह्या सातव्या पुताच्या माथ्यार मुकुट घालो. पूण थंय आशिल्ले लोक म्हणूंक लागले, तो राजा जावंक पात्र ना. मागीर त्या हतयाक मारून उडयलो.[2] दुसरो हती फुडल्या राजाच्या सोदाक धाडलो. येवन ताणेंय त्याच पुताच्या माथ्याक मुकुट घालो. लोकांक मानवलें ना. रागान तांणी

दुसऱ्या हतयाकय मारून उडयलो. तिसरो हती सोद घेवपाक सोडलो. पूण त्या तिसऱ्या हतयान पुता लार्गीच येवन ताच्याच माथ्यार मुकूट घालो. आतां ताचें राजेपण कोणाच्यान न्हयकारूं नजं जालें. तो राजा जालो. ते खोसये खातीर राजान सगल्या लोकां खातीर जेवणावळ घाली.हे जेवणावळींत एक थरावीक मनीस आयल्यार ताका आपणा कडेन धाडून दिवचो असो आदेश ताणें दिलो. निमाणें तो मनीस आयलो. पळयल्यार तो त्या सातव्या पुताचो म्हळ्यार आतां जाल्ल्या राजाचो बापूय, पयलींचो दुसऱ्या राज्याचो राजा आसलो. ताणें त्या आयिल्ल्या मनशाक विचारलें, ''तुजे पूत कितले जाण?'' ताणें जाप दिली, ''सात जाण. पूण तांतल्या एकल्याक हांवें धांवडायलो.'' मागीर ताचें फाटलें कारणूय ताणें सांगलें.

जेवणावळ सोपले उपरांत ते शतपावली करपाक भायर सरले. वाड्यांत राणी एकलीच आशिल्ली. म्हातारी अकस्मात मेली. ती संद सादून राणयेन आपल्या घोवान लिपोवन दवरिल्लो आपलो पोशाक सोदून काडलो. आंगार चडयलो आनी ती उडत गेली. वच्चे पयलीं तिणें दाराचेर बरोवन दवरलें, ''तूं जर म्हजो खरो घोव आसशी जाल्यार म्हाका सोदूंक येतलो आनी सोदून काडटलो.'' तो घरा येतगीर ताणें तें वाचलें आनी सामको बेजार जालो. आपल्या घोड्यार बसलो, वांगडा खूब दुडू घेतले आनी घोडो धांवडायलो. वाटेर आशिल्ले शेतोडेंत कांय कामगार बेब्यांक मारताले. ताणें तांकां दुडू वांटले आनी बेब्यांचेर आयिल्लें संकट थांबयलें. मागीर सगले बेबे ताचे फाटल्यान वचपाक लागले. कांय वाट हुपले उपरांत वाटेर कांय लोक मुंगुसांक मारतात तें ताणें पळयलें. ताणे लोकांक जाय तितले पयशे दिले आनी मुंगुसांक मारप थांबयलें. मागीर सगलीं मुंगुसां ताचे फाटोफाट चलूंक लागलीं. फुडें वतगीर तो खारव्यांच्या वाड्यार पावलो. थंय सुक्या नुस्त्याचेर बसपी मुसांक सगले लोक मेळून मारताले तें ताणें पळयलें. ताणें तांकां फावो ते दुडू दिवन मुसांची सुटका केली. मुसांक ताणें सांगलें, आपूण उलो मारतलों तेन्ना येयात.

निमाणें तो ते पळून गेल्ले राणयेच्या राजवाड्यांत पावलो. रात जाल्ली. ताणें वचून पळयल्यार दार बंद आशिल्लें. सकाळीं फुडें थंयच्या नोकरांनी ताका एका म्हालांत व्हेलो. थंय दोग राजकुंवऱ्यो बशिल्ल्यो. दोगूय सामक्यो एकसारक्यो दिसताल्यो. तांणी सांगलें ''ह्या दोन भयणींतल्यान तुजी खरी राणी कोण, ती तूं सोदून काड.'' तेच बाराबर तांणी ताका कांय अटी घाल्यो. तांणी सांगलें राणयांच्या शेजारची कूड उदकान पूर्ण भरूंक जाय. ती लेगीत एका दिसा भितर. ताणें रोखडेंच आपल्या वांगडच्या बेब्यांक सांगलें, कूड पाणयान भरात म्हणून. मागीर ताची खरी राणी कोण तें वळख म्हणून सांगलें. ताणें मुसांक उलो घालो. ते आयले आनी खरे राणये भोवंतणीं नाचूंक लागले. मागीर त्या लोकांनी सांगलें,

तुज्या घरा मेरेन वचपा खातीर भुंयार खण म्हणून. तेन्ना तांणें मुंगुसांक विनयलें. तांणी भुयार खणलें. मागीर त्या भुंयारांतल्यान भायर सरून राजा आनी राणी विमानांत बसून वचूंक लागलीं. तिणें आपले भयणीक सादो निरोप लेगीत दिलो ना. तें येवजून तिचे भयणीक संताप भरलो. त्या संतापा सरशीं तिणें एकाच फटक्यान राजा-राणयेक मारून उडयलीं.

तळटिपो :-

1- ही काणी एका नोकरान आर्नोल्ड दुश रेयश क्रूज हाका कोंकणींतल्यान सांगली. मिस गोमिशान ती पुर्तुगेजींत बरोवन काडली आनी मिस द कुन्यान इंग्लीशींत अणकारली.

ही हंस सुकण्या भशेन उडपी कन्येची काणी कोलकाताच्या ''फॅन प्रिन्स'' (स्टोक्स, 193-200) हे काणये भशेन मातशी दिसता. ते काणयेंत तीन भयणीं मदले धाकले कन्येक राजाक दिवपा बदला देवा खातीर सोडिल्ली आसता. पूण तिका तिचो बापूय जेवणखाण दिता आनी तिचे स्वतंत्र इत्साशक्ती विशीं तिच्या मनात आत्मविस्वास निर्माण करता. जेन्ना ती जादवाचो आयणो हालयता तिका मेळूंक राजपुत्र येता. ताचे लागीं ती लग्न जाता. तिच्यो मत्सरी भयणी ताच्या पलंगार कंवच्यो घालून ताका जखमी करतात. तिका सवण्यांची भास कळटा. ताका लागून आपल्या जखमी घोवाक कसो बरो करप तें तिका कळटा. मागीर ती एका जोगयाचें रूप घेवन त्या राजपुत्राच्या पयसुल्ल्या राज्यांत पावता. जखमी राजपुत्राक निवळायता आनी मागीर जादवाच्या आयण्या वरवीं ताका आपणाल्या म्हालांत परत हाडटा.

''ना, मी, अँड ब्लू लोटस प्रिन्सेस'' (पारकर क्र. 2:309-329) हे सिंहली काणयेंतले तीन पाठभेद पणजेंतले हे काणयेंत दिसतात. पूण सामके संदिग्ध. सिंहली काणयेंत धाकल्या राजपुत्राची जाप आयकून राजा सामको संतापता आनी तो पुताक मारपाचो आदेश दिता. ताका मारून उडोवपा खातीर धाडिल्ल्या त्या मनशाचे दयेक लागून तो जिवो उरता. भोंव भोंव भोंवता. तीन राजकन्या मेळयता. घाल्ल्यो अटी पूर्ण करता. युक्ती करून आपल्या राज्याच्या शत्रूक मारून उडयता. मागीर हती येवन ताचे मुखार दिमी मारता आनी तो सार्वभौम राजा जाता.

व्रत पुराय करपा खतीर चिली, 53-57 तुळा करची. तातूंत एक व्हडली गाठायिल्ली काणी आस्मा. ते काणयेंत सात राजपुत्रां मदलो एकलो माकड-परीकडेन लग्न जाता. तिची कात लास्ता. तिचे फाटल्यान तिच्या बापायच्या नगरा मेरेन वता. थंयच्यान मागीर एके ''उडते गाडयेंत'' बसून तीं परत येतात.पारकर, क्र. 1: 291-296 आनी क्र. 3: 359-362. एका प्रसंगात एक अनवळखी बायल आपल्या आंगावेले कपडे काडून व्हंकलेक भायर काडटा. त्यावेळार तिका तिचो इश्ट काजुल्याची मदत मेळटा. स्टोक्स, 6; शिपनर, 53-74, आनी हंसकन्ये विशींच्यो खूबश्यो भारतीय देखी पळोवच्यो.

2- हतयाच्या प्रसंगा संदर्भांत पळयात- डे, 99, स्टील, 131-133; बॉम्पास, 184, 239; पारकर क्र. 1: 65, 81 ; क्र. 2: 48-49, 52-53, 59, 225; क्र. 3: 381. तिबेटचें फोकलोर 42: 457-458 पळोवचें. जल्मा विशींच्या बौद्ध काणयांनी राजान धाडिल्ले वाहन उत्तराधिकारी जावपी मनशा मुखार येवन थांबता. कॉवेलाच्या इंग्लीश अणकारांतल्यो जातककथा पळयात-378, 445,539.

5. ताल्लो-मनीस आनी सवतीचें चेडूं[1]

एक चेडूं आसलें. तें ल्हान आसतनाच ताची आवय मेली. मागीर बापूय दुसरे खेपे लग्न जालो. तांगेर आनीक एक चेडूं जालें. दोगीय भयणी वांगडाच ल्हानाच्यो व्हड जाल्यो. पूण आवय नाशिल्ल्या चेडवाक सवती आवय खूब वायट वागयताली. तें पळोवन तिची धूव लेगीत आपले आवय भशेनूच त्या चेडवाक वागयताली. चेडवाक खूब काम करूंक लायताली. भुरग्यांनी करूंक फावोना तसलीं कामां करूंक लायताली. तें चेडूं मनांतल्यान खंती जातालें. दरेक दीस ताचे खातीर नवें कठीण काम घेवन उदेतालो.

एक दीस सवती आवयन चेडवाच्या हातांत एक पेलो दिलो. तो पेलो भरून समुद्राचो फेणर घेवन यो अशें तिणें फरमायलें.[2] दर्याचो फेस हातांत मेळप कठीण. मेळ्ळोच जाल्यार तिगून रावप कठीण. चेडूं तो पेलो घेवन वेळेर गेलें. थंय पळय जाल्यार एक मनीस फडफडीत ताल्ले घेवन वतालो. ताचे कडेन त्या चेडवान एक ताल्लो मागलो. ताणें तो भोव खोसयेन ताका दिलो. तो घेवन तें घरा आयलें. तो भाजून खावपाची मांडणी करीत आयलें. पूण घरा येतगीर ताका आवयन खूब कामां सांगलीं. तातूं मदीं तें ताल्लो भाजपाचें विसल्लें. मागीर याद जातगीर तें ताल्लो घेवन बांयचेर गेलें. थंय ताल्लो धुयतां धुयतां हातांतल्यान निसरलो आनी बांयंत पडलो. तें रडूंक लागलें. आपणाल्या नशिबाक दोश दिवंक लागलें. इतले भितर ते बांयंतल्यान एक ऊंच मनीस भायर आयलो. ताणें त्या चेडवाक कित्याक रडटा काय म्हणून विचारलें. त्या चेडवान आपली जिविताची काणी ताका सांगली. त्या मनशान चेडवाक समजायलें. ताका शांत केलें. मागीर ताणें आपूण

ताल्ल्याचो मनीस जालां म्हणून सांगलें. "तुवें बांयंत उडयिल्ल्या ताल्ल्याचो मनीस हांव. तुजे म्हजेर उपकार जाले. आतां तुका कसलीय अडचण आसत जाल्यार म्हाका उलो मार. हांव तुजे सेवेक धांवून येतलों." ताणें म्हळें आनी तो बांयंत उडी मारून गेलो.[3]

कांय दिसां उपरांत आवयन चेडवाक आपयलें. तिणें ताका सांगलें, थंयच्या राजकुंवरा खातीर व्हंकल सोदपाचें काम सुरू जालां. व्हंकलेक वेंचून काडपा खातीर एक संगीत - नाचाची कार्यावळ पालाशींत दवरल्या. ते कार्यावळीक आपूण आनी आपली धूव वतलीं. पूण ह्या चेडवान आपल्या बापायक घेवन थंय वचपाचें ना.आयकून तें चेडूं खूब दुख्खी जालें. थारिल्ले प्रमाण आवय आनी धूव कार्यावळीक गेलीं.चेडूं बायचे लागीं गेलें आनी ताणें ताल्ल्या मनशाक उलो मारलो. खिणाभितर तो आयलो. आपणाक व्हंकल वेंचणुकेचे कार्यावळीक वचपाची इत्सा आसा हें चेडवान ताका सांगलें. ताल्ल्या मनशान ताका बेगोबेग एक भांगरान भरिल्लो पोशाक आनी रत्नांचो हार दिलो. कार्यावळीक वचून दीस उजवाडचे पयलीं परतें घरा येवपाक सांगलें. जेन्ना तें हॉलांत पावलें तेन्ना ताची सुंदरकाय आनी भांगरान शिरंगारिल्लो पोशाक पळोवन सगले अजापले. सगल्यो नदरो ताचे कडेन थिरावल्यो. राजकुंवर ताच्या मोगांत पडलो. रातभर तो ताचेच वांगडा नाच करीत रावलो. आतां फांतोड जायत आयली. तरी कुंवर ताका सोडपाक तयार नासलो. मागीर चेडवान आपल्या गळ्यांतलो रत्नहार तोडलो. सगलीं रत्नां जळामळा फाफसलीं. हॉलभर जालीं. सगलो बोवाळ जालो. ती संद पळोवन तें राजकुंवराचे वेंगेंतल्यान सुटलें आनी घरा पावलें. ते गडबडींत त्या चेडवाची एक भांगराची व्हाण राजकुंवराक सापडली. तिसऱ्या दिसा तांणें आपल्या शिपायांक ते सुंदर कुंवरीक सोदून हाडपाक सांगलें. जोखा खातीर म्हणून आपणाक मेळिल्ली ती भांगराची व्हाण तांचे कडेन दिली. शिपायांनी सगलीं घरां सोदलीं. सोदतां सोदतां त्या चेडवाच्या घरा शिपाय पावले. तें पळोवन बेगि-बेगीन आवयन चेडवाक लिपोवन दवरलें. व्हाण ल्हान आशिल्ली. ती आपले धुवेच्या पांयांत वच्ची म्हण तिणें धुवेच्या पांयांचीं बोटां कापलीं. पूण व्हाण पांयांत वचना जाली. मागीर शिपायांनी घरांत आनीक कोण आसा काय विचारलें. ती म्हणूंक लागली, आसा एक वावराडी. पूण ती कांयच कोंताक येना. तिका कितेंच जमना. शिपायांनी चेडवाक आपयलें. व्हाण पायांचेर चडयली. पळयल्यार ती व्हाण सामकी वेवस्थीत बसली. मागीर तांणी त्या चेडवाक उंची कपडे दिले. ते घालून शिपायांनी त्या चेडवाक राजकुंवरा लागीं पावयलें. राजकुंवर खोशी जावन ताचे कडेन दुसऱ्या दिसा लग्न जालो.

कांय तेंपान राजकुंवराची बायल गुरवार जाली. रिती प्रमाण तिका बाळंटेरा खातीर कुळारा व्हरूंक जाय म्हणून सवती आवयन आपल्या घोवाक तिका हाडूंक धाडलो. राजकुंवर तिका धाडूंक तयार नासलो. पूण मांवाच्या आगऱ्याक लागून तो तयार जालो. कांय दिसांनी राजकुंवरी बाळांत जाली. तिगेर एक सोबीत कुंवर जल्मलो. सवती आवयन घरा फाटल्यान एक अघड बांय खणून घेतली. तिचेर बरगीं फळकुटां उडयलीं. आठव्या दिसा तिणें राजकुंवरीक न्हाण घालपा खातीर म्हणून त्या फळकुटांचेर वचून बसपाक सांगलें. फळकुटांचेर पांय दवरिना फुडें तीं मोडलीं आनी राजकुंवरी अघड बांयंत पडली. आवयन बेगोबेग ती बांय पुरयली. मांयन हेविशीं आपल्या जांवयाक कांयच कळूंक दिलेंना. जेन्ना बाळक म्हयन्याचें जालें तेन्ना आपले धुवेक राजकुंवरे भशेन न्हेसोवन बाळका सयत राजकुंवरा लागीं धाडून दिली. राजकुंवरान तिका पळयनाच फुडें ताडलें की, ती खरी ताची बायल न्हय. ती कितली सुंदर सोबीत आनी ही कितली कुरूप! ती रडून राजकुंवराक सांगूंक लागली, आपणें बाळंटेराक लागून सुंदरताय व्हगडायली म्हणून. राजकुंवराक विश्वास दवरपा बगर गत्यंतर नाशिल्लें. पूण तो बायल कडेन पयलीं मारको वागनाशिल्लो. दिसान दीस वायट वागूंक लागलो. पूण आपले बायले भशेन सुंदर सोबीत दिसपी पुताचेर मात तो खूब खूब मोग करतालो.

बांयंत पडिल्ली राजकुंवरी मेली ना. तिका ताल्ल्या मनशान अळंग उबारून आपल्या म्हालांत व्हेली. एक दीस तिणेंरडून आकांत केलो. आपणाक आपणाल्या पुताक पळोवंक जाय म्हणून तिणें हट्ट धरलो. ताल्ल्या मनशान तिका राती कडेन वचपाक सांगलें. ती दुसरे राती कडेन राजकुंवराचे न्हिदचे कुडी लागीं पावली. तिणें द्वारपालाक विचारलें बाळक खंय न्हिदलां तें. आपूण पुताचेर नदर घालून येतां अशें सांगून आपणाक भितर सोडपा विशीं तिणें द्वारपालाक विनयलें. ताका तिची काकूट आयली. ताणें तिका भितर सोडली. तिणें भितर वचून आपल्या पुताचो उमो घेतलो. ताच्या माथ्या वयल्यान मायेन हात भोंवडायलो.मागीर भायर येवन द्वारपालाक बक्षिसी दिली. आपूण आयिल्लें हें कोणाक कळूंक दिवंनाका म्हणून सांगलें आनी परत आयली. ती वतगीर द्वारपालान घडिल्ली गजाल राजकुंवराक सांगली. राजकुंवर खूब खोशी जालो. आपली खरी बायल जिती आसा हें आयकून ताका व्हडलें समाधान जालें. दुसरे राती कडेन ती परत आपल्या पुताक पळोवंक आयली. आदले राती भशेंनूच सगलें जालें आनी ती परत वच्च्या वेळार थंय लिपून राविल्ल्या राजकुंवरान तिच्या हाताक धरली. मागीर तिणें घडिल्ली सगली खबर आपल्या घोवाक सांगली. राजकुंवर रागान तांबडो जालो. ताणें सवती आवयचे धुवेक मारपाचो आदेश दिलो. तिचें मास सागवाद म्हणून

तिचे आवयक धाडून दिलें. तिणे तें शिजोवन खालें. पूण जेन्ना तिका कळ्ळें आपणें आपलेच धुवेचें मास खालें म्हणून तेन्ना तिणें जीव दिलो.[4]

तळटिपो :-

1- ही काणी आंतोनेत गोमश (पिराय 14 वर्सां) हिणें पुर्तुगेजींत सांगली आनी मिस द कुन्य हांणी इंग्लीशींत बरोवन काडली.ही सिंड्रेला काणी मदत करपी नुस्त्या साकून सुरू जाता आनी नकली बायल कोण ती कळटा. खरे बायलेक दुस्वाशी भयण बांयंत उडयता. तिच्या माणकुल्याची अपुरबाय करता.

एके पुर्तुगेज काणयेंत (पेद्रोस, 97-100). ''हर्थ-कॅट'', जेवणा खातीर धरिल्लें नुस्तें घेवन तीन भयणींतली धाकली भयण बांय कडेन येता. तें नुस्तें म्हणल्यार एक राजकुंवर आसता. पूण ताचेर जाद् केल्लो आसता. व्हाणो पांयांक सारक्यो जातगीर ती राजाची व्हंकल म्हणून थारता. (चडकरून कॅटस्कीन हेतू), तो तिका तिच्या बापायच्या घरा व्हरून तिचे कडेन लग्न जाता.

फिलिपिनचे सिंड्रेला काणयेंत (फॅन्सलर, 314-316), आपले सवती आवयन सांगिल्ले प्रमाण ती कुल्ली चाबून खावपाक न्हयकारता. पुरून दवरिल्ल्या कुल्लेच्या कट्ट्यांत तिका राजकुंवराच्या लग्नाक वचपा खातीर जाय आशिल्ले कपडे आनी राजकुंवराची खूण आशिल्ल्यो व्हाणो मेळटात.

बसीलच्या पेंटामेरोनांत (णव्वी काणी-दुसऱ्या दिसाची), लुसिएला उदक हाडपाक बांयचेर वता. थंय तिका एक सुंदर दिसपी गुलाम मेळटा. तो तिका जमनी सकयल्यान आपल्या म्हालांत व्हरता आनी रातचो राजकुंवर जाता. दुस्वास करपी तिच्यो भयणी तिका उजवाड घालपाक सांगतात आनी राजकुंवर अदृश्य जाता. ती राजकुंवराक सोदीत-सोदीत पयसुल्ल्या शारांत पावता. तिका घोडवळींत (तबेल्यांत) भुरगें जाता. मागीर त्या भुरग्याक घेवन ती राजवाड्या भायर आशिल्ले घोडवळींत (तबेल्यांत) रावता. सदांच राती कडेन राजकुंवर येवन तिचे वांगडा न्हिदता. आपल्या पुताक वेंगेंत घेता.पेंटामेरोनांतली आनीक एक काणी आसा (धावी काणी, तिसऱ्या दिसाची), सवती आवय सिसीलाक कांयराचो पांटलो घेवन धाडटा. ती पांटल्या सयत एका व्हडल्या फोंडांत निसरून पडटा. थंय नरभक्षक राकेसाक ती पळयता. ताचे कडेन ती सवकसायेन आनी नमळायेन उलयता. तो तिका राजवाड्यांत आपयता. थंय तिका जाय तितली धनदौलत मेळटा. तिची सवती भयण सिसीलाचेर जळटा. सिसिलान केल्लें तशेंच करपाक वता आनी ताच्या कुसड्या सभावाक लागून सामकें भयंकर रूप घेवन ताका येवचें पडटा. सिसिलाक दुकरां पोसपाचें काम करचें पडटा. थंय एक राजपुत्र मेळून तिचो मोग करता. तें पळोवन सवती आवय सिसिलाक एका दोणांत लिपयता आनी राजपुत्रा कडेन आपले चलयेक धाडटा. तिका घेवन तो परत येता. सिसिलाक दोणांतल्यान सोदून काडटा. तिचे सवती भयणीक एक कुरूप बायल करून सोडटा. जेन्ना सवती आवयक कळटा आपणें खतखतीत उदक आंगार रकोवन मारिल्ली ती तिचीच चली आशिल्ली, तेन्ना ती जीव दिता. पिंपांत बंद करून खतखतीत उदकान आपल्याच भुरग्याक शिजोवन मारपाचो प्रसंग पेंटामेरोनांतले आनीक एके काणयेंत (धावी काणी, तिसऱ्या दिसाची) आसा. तांतल्या तपशिला प्रमाण

ती पयली संदर्भ दिल्ले काणयेंचे चड लागींची दिसता पेंटामेंगेनांतली तशीच एक चवथी काणी आस्मा (सातवी काणी- चवथो दीस) तातूंत एकें मायाळू चलयेंक बायकडेन उदक हाडूंक गेल्ली तेन्ना एक जाणटी अस्तुरी एक वस्तू भेंट दिता. ते वस्तूंतल्यान गोडशीं खाणां आनी हिरेमाणका शिवरतात. पूण तिचे उद्धट सवती भयणीक किडें मेळटात. राजपुत्र पयले चलयेंच्या मोगांत पडटा. तिच्या लग्न सुवाळ्यांत गेल्ली सवती भयण तिका दर्यांत धुकलून उडयता. थंय तिका एक मत्स्यकन्या वांचयता. ती राजवाड्याच्या पटांगणांत येता. थंय ती सदांच हंस पक्षांक पोटभर खावयता. ते खांशी जावन तिचें स्तुतीगायन करतात. राजपुत्र ते गायन आयकता आनी ताका खरी व्हंकल कोण ते कळटा. ग्रीम 135 असलीच ही काणी.

भारतात ही काणी मातशी वेगळे तरेन सुरू जाता. दख्खन देशांत (फ्रिअर, 238-248). एकें काणयेंत राजा आनी राणयेंक जल्माक आयिल्लो मासो आपणाक व्हंकल जाय म्हणून सांगता. हावरट सवती आवय ताका आपले सोबीत अशे सवती-चलयें कडेन धाडटा. ती रडटा ते पळोवन एक नाग येवन तिका एक जादवाची कांडी दिता. ती त्या माशा वयल्यान धुवडायतकीर तो एक सुंदर मनशाच्या रुपांत दिसता. तिची सवती भयण, तिचेर हिर्‍यांचो परिणाम करपाच्या निमतान तिका न्हयेंत धुकलून उडयता. थंय नाग तिका आनी तिच्या पुताक पोसकी घेता. हेवटेन तिच्या घोवाक आपले बायलेचो तिच्या बदलिल्ल्या स्वभावा वयल्यान दुबाव येता. मागीर आपली खरी बायल कोण हे तो सोदून काडटा.

मार्श्टोचे काणयेंत (इंडियन एण्टिक्वेरी, नोव्हेंबर 1893 पृ. 315) पाठभेद दिसता. तिचें राजपुत्रा बरोबर लग्न जाता. मागीर ती कुळार आयिल्ले कडेन तिची भयण तिका धुकलून बायंत उडयता. मागीर ती भयण आपुणूच राजपुत्राची बायल जावन वता. ती बायंत उडयिल्ली(पडिल्ली) बायल राजवाड्यांत रातची पावता. आपली वळख पटयता. मागीर राजपुत्र ते नकली राणयेक मारून उडयता.

2- फिलिपिन्सांत (फॅन्सलर, 62) ''कॅचिंग वेव्स ऑफ ध सी'' म्हणल्यार ल्हान चलयेंक अशक्य आशिल्ली रजाल.

3- एकें पुर्तुगेज काणयेंत (पेद्रोसो, 72-74), एक मासो आपणाक जिवदान मेळपा खातीर एका आळशी भुरग्याक मागता तें दिता.

4- मिस गोझेबाकच्या म्हणण्या प्रमाण आपल्या भुरग्यांचें रगत मास खावप हें चडशा काणयानी दिसना. ते सिसिलियन काणयानी (स्टोक्स 253 टिपणी- 5), मेळटा, आनी भारतीय लोककाणयांनी मेळटा. पारकराच्या क्र. 2 संग्रहांत (273, 275-276, 279) एक भुरगो यक्षिणीचें चलयेक मारून उडयता आनी तिचें रगत एका आयदनात घालून यक्षिणीक पियेपाक दवरता. ती ते रगत आपले चलयेन हाडिल्ल्या सोयऱ्याचें समजून पियेता. तिका रस्तार बसून तो थांमणे मार्गांत आसता. स्टोक्स 12 काणयेंत ''दाळंबाचो राजा'' व्हंकलेचें निरदूर आवयक नकली व्हंकलेची हाडां धाडून दिता. तिका तीं हाडां म्हणल्यार आपणाक खावपा खातीर भेंट धाडल्या अशें दिसता पेंटामेंगेनांत (पाचवी काणी, पांचवो दीस). सहनुभूतीन वावुरतलो एक राटपी दुस्वाशी राणयेंन राजाक धाडिल्ले ताच्या भुरग्याचें मास खावपा पसून वांचयता. पळयात- ग्रीम 47.

◆ ◆ ◆

6. राजकन्या आनी भूत[1]

एक आशिल्लो राजा. ताका तीन कुंवऱ्यो आशिल्ल्यो. सगल्यांत धाकली आशिल्ली तिचें नांव बेला. ती सभावान खूब गुणेस्त आनी बरी आशिल्ली. बेला दिसूंक सामकें सुंदर आशिल्लें. ताचो आपल्या बापायचेर खूब जीव आशिल्लो. राजाक मोहिमेचेर वच असो सम्राटाचो आदेश आयलो. तेन्ना ताणें आपल्या तिनूय कुवऱ्यांक आपयल्यो आनी आपणें परत येतना तांचे खातीर कितें हाडचें तें विचारलें. व्हडलेन सांगलें आपणाक माणकांचो हार हाड, जाल्यार मदलेन सांगलें आपणाक रत्नांचो हार जाय. बेलाक विचारलें तेन्ना आपणाक कांयच नाका, आपणाक आपलो बापूय बेगिनांत बेगीन घरा परत आयिल्लो जाय अशें सांगलें. पूण राजा म्हणूंक लागलो, जर आपूण आपल्या दोनूय धुवांक वस्ती हाडटलों जाल्यार म्हजे अपुरबायेचे धाकले धुवेकूय म्हाका कितेंय तरी हाडूंक जाय. "बेला, बाय सांग गो तुका कितें हाडूं?" राजान विचारलें. "तूं इतलें म्हणटा जाल्यार म्हज खातीर एक गुलाबाचें फूल हाड. म्हाका तितलेंच पुरो." बेलान सांगलें.

राजा मोहिमेचेर गेलो. येतना ताणें दोगीय धुवांनी सांगिल्ल्यो वस्ती विकत्यो घेतल्यो. पूण बेलान मागिल्लें तें गुलाबाचें फूल हाडपाक विसरलो. राजा परतून तारवार चडलो. तें तारूं एका मुसलमान धनयाचें आसलें. तें तारूं कशेंच हालना जालें. तारवाच्या धनयान विचारलें, "म्हाराज, कितेंय विसरलो काय?" "हय, म्हज्या बेलान सांगिल्लें तें गुलाबाचें फूल हाडपाक हांव विसरलों" राजान म्हळें. राजा तारवा वेल्यान सकल देंवलो. लागीं आशिल्ले पोरणे पालाशीचे वण्टीं

मर्दी जाल्ल्या गुलाबाच्या झाडा कडेन ताची नदर गेली. थंय फुलिल्लीं खूबशीं गुलाब-फुलां. ताणें पालाशीच्या दारार मारलें. एकदां, दोनदां, तीनदां. पूण कोणूच आयलो ना. मागीर ताणें तांतलें एक गुलाब खुंटलें. ताणें गुलाब खुटलां मात, थंय एक व्हडलें भूत आयलें. तें रागान ताचे कडेन पळोवन सांगूंक लागलें, "आतांच्या आतां तोडिल्लें गुलाब झाडाक दसय." राजान सांगलें, "हांवें दाराचेर तीनदां मारुनूय कोणूच आयलो ना. हांगा कोणूच दिसलो ना. म्हणून हांव निमाणें गुलाबाचें फूल तोडलें. आतां ताचे खातीर तूं जे दुड्डू मागता ते हांव दिवंक तयार आसां. कितले ते सांग."तें भूत आपल्या म्हण्ण्याचेर ठाम आशिल्लें. "गुलाब परत झाडाक दसय." तें मोट्या आवाजांत सांगूंक लागलें. राजान म्हळें, "तें कशें शक्य आसा? ताच्या वांट्याचें तूं जें कितें मागता तें हांव दितां. ना जाल्यार हें फूल घेवन हांव वतलों. म्हाका बेगीन परतो पावंक जाय." "तूं जर गुलाब परतून झाडाचेर दसोवंक शकना जाल्यार तुवें तुज्या तीन धुवां मदली जी धूव आज तुका पयलीं नदरेक पडटली तिका म्हजे सुवादीन करची पडटली." भुतान अट घाली. राजाक हय म्हणपा बगर कांयच पर्याय नाशिल्लो. खंती मनान राजा गुलाब घेवन आपल्या म्हाला कडेन परतलो. तेन्ना आपल्या बापायची वाट पळयत भायर बशिल्लें बेला ताचे नदरेक पडलें.

राजा भितर सरलो. आपले न्हिदचे कुडींत वचून पलंगार घालून घेतलें आनी घसघशांनी रडूंक लागलो. बेलान ताका वेंग मारली आनी ताच्या रडपाचें कारण विचारलें. आपूण उतराक सांपडलां आनी बेलाक व्हरून एका नरपशू भशेन भुताचे सुवादीन करपाची पाळी आयल्या हें राजान आकांत करीत सांगलें. बेला सांगूंक लागलें, "म्हाका कांयच नाका आशिल्लें. पूण परतून परतून विचारलें म्हणून हांवें गुलाबाच्या फुलाची मागणी केल्ली. पूण आतां तेंच गुलाबाचें फूल ह्या संकश्टाचें कारण थरलें. तूं रडूं नाका बाबा. हांव आपखोशेन वचून त्या भुतचे सुवादीन जातां." "आमी तीन दिसांभितर ताची मागणी पूर्ण करूंक जाय. ना जाल्यार तें भूत आमच्या घराब्याक शाप दितलें." राजान म्हळें. बेला आपल्या बापायक थातारतालें, तेन्ना दोगूय कुंवऱ्यो बापायन हाडिल्ले वस्तींक पळोवन तोखेताल्यो.

तिसऱ्या दिसा राजा आनी बेला ते दर्यादिगेर पावलीं. थंय तें भूत तांची वाट पळयतालें. तांकां पळोवन भूत खोशी जालें. राजाक आनी बेलाक घेवन तें भूत पालाशींत गेलें. ताणें थंय आशिल्ले मोलादीक हिरे, माणकां, मोतयां आनी भरजरी पोशाक ह्या बापायक आनी धुवेक दाखयले. थंय आशिल्लो पियानो वाजयलो. मागीर राजाक आनी बेलाक घेवन तें भूत जेवणाच्या हॉलांत गेलें. थंय पंचपक्वान्नांचें जेवण अदृश्य लोक वाडटाले.

राजा बेला वांगडा थंय आठ दीस रावलो. मागीर बेलाक भुताचे सुवादी
करून परत गेलो. मागीर बेला आनी भूत ते पालाशींत रावूंक लागलीं. तीं सद
भोंवपाक वतालीं, गजाली करतालीं, गायतालीं, नाचतालीं, खेळटालीं. अशे दो
म्हयने गेले. एक दीस भोंवंक गेल्ले कडेन तीं दोगांय एका रुखा मुळा गजाल
करीत बसलीं. बसले उपरांत भुतान आपली तकली बेलाचे मांडयेर दवरली. तेन्न
ताका झेम आयिल्ले वरी जाली. भूत न्हिदलें उपरांत बेलाक आपल्या आवय
बापायची याद जावन रडूंक आयलें. तें रडत रावलें. ताच्या दोळ्यांतलें एक दृ
भुताच्या हातार पडलें. भूत जागें जावन पळय जाल्यार बेला रडटा. ताणें विचारलें
"बेला, तूं कित्याक रडटा?" बेलान सांगलें, "हांव म्हज्या आवय-बापाय
चिंतून रडटां." "तुका तुज्या आवयक-बापायक मेळूंक जाय? जाल्यार ही मुद
घे. रात जातगीर ती बोटांत घाल. दुसऱ्या दिसा तूं तुज्या आवय-बापाय म्हऱ्यां
आसतलें. एक मतींत घट्ट धर. रातयां मुदी काडून दवर. तिसऱ्या रातीं बोटां
घाल. तूं हांगा परत पावतलें. तिसरे रातीं तूं परतलें ना जाल्यार हांव मरतलों आन
हें सगलें ऐश्वर्य नानपयात जातलें." अशें सांगून भुतान बेलाक एक मुदी दिली.

बेलाच्या भयणीं खातीर भुतान तरातरांच्यो वस्ती दिल्यो. तें सगलें बेला
बरोबर घेतलें. आनी रातची ती मुदी आपल्या बोटाक घाली. बेलान दोळे उक्ते
केले तेन्ना तें आपल्या आवय-बापाय लागीं आशिल्लें. तें भोव खोशी जालें. ता
हाडिल्ल्यो वस्ती पळोवन दोगांय भयणींक बेलाची नसाय जाली. "तुका भुता
खालें ना?" भयणीं विचारपाक लागल्यो. मागीर एकली दुसरेक म्हणटा, "बेलागे
भांगरां शिंगरां आनी गिरेस्तकाय भरून रकता. खरें म्हळ्यार आमच्या दोग
मदल्या एकल्यान बेला वांट्याचें भुता कडेन वचूंक जाय आशिल्लें." तिसरो दीस
सोंपतां सोंपतां बेला आपली मुदी सोदूंक लागलें. सगले कडेन सोदून लेगीत मुद
सापडना जातगीर बेला भियेवन रडपाक लागलें. बेलाचे नसायेन भरिल्ले दोगी
भयणांनी तिची मुदी लिपयिल्ली. बेलाचें घट्टाण जावं अशें तांकां दिसतालें
चवथ्या दिसा बेलाक मुदी मेळ्ळी. ताणें राती कडेन आपल्या बोटाक मुदी घाल
आनी तें परत भुताच्या घरा पावलें.

जिवा वयल्या आकांतान बेलान सगलें घर सोदलें. पूण ताका भूत दिसलें ना
तें खूब भियेलें. सोदतां सोदतां एका रुखा मुळा भूत दिसलें. पूण ताची भलायक
सामकी इबाडिल्ली.ताणें ताची तकली आपले मांडयेर घेतली. वखद सारयलें
तकली दामली, आंग पोशेलें आनी ताका सावचीत केलें. ताणें केल्लें वखद ताच्य
माथ्याक सारयतना भुताचे तकलेक तोपिल्ली एक सूय सांपडली. बेलान ती सू
ओडून काडली. ती सूय काडली मात, तें भूत म्हळ्यार एक तेजस्वी राजकुंव

जालो. त्या राजकुंवरान बेलाक खोशेन वेंगेंत घेतले. खिणा भितर राजकुंवराचे पालार्शीतली भुताटकी सोंपली आनी थंय शिपाय आनी सैनीक दिसूंक लागले. राजकुंवरान बेगोबेग एक आदेश दिलो. त्या आदेशा वरवीं राजकुंवराची पालास आनी बेलाच्या बापायचें घर हांचेमदीं पूल बांदून तयार जालो. ताणें बेलाच्या आवय-बापायक आपोवन आपलो लग्नसुवाळो मनयलो आनी तीं सगलीं सुखान रावूंक लागलीं.

तळटिपो :-

1- ही काणी दोना फ्रांसिका वास्कोन्सेलुश हिणें पुर्तुगेजींत सांगिल्ली. मिस द कुन्य हांणी ती इंग्लीशींत अणकारीत केली. ही काणी दोनान 1850च्या अदमासाक लिस्बना साकून आंगोलाक वतना आयकल्ली.

"मॉन्स्टर हजबण्ड" काणयेचें हें सवंकळीचें रूप आयकतना कसलोच गोंदळ मनांत येना. एके नमुनेच पुर्तुगेज लोककाणयेंत (पेद्रोसो, 41-45) हेंच घटक दिसतात. भुताटकेच्या प्रभावा खाला आशिल्ल्या वाड्यांत राजपुत्राक भूत जावन वावुरचें पडटा. ताची सेवा करपी मनीस दिसनात. पूण हात कामां करतना दिसतात. मुद्दी चोरप आनी जादूटोणो जाल्ल्या त्या भुताच्या रूपांतल्या राजकुमाराक मरण येवप, हें सगलें पुर्तुगेज लोककाणयेंत मेळटा. हेर भारतीय काणयांचीं रुपां खूब विस्तारान आयिल्लीं दिसतात.

ग्रीम 88.

2- हालना-धोलनाशिल्लें (घट्ट जाल्लें) तारूं पळयात- स्टोक्स, 193-200, डे.124-137. पेंटामेरोनांत (आठवी काणी, दुसरो दीस) "लिजा"क मनांतल्यान दिसता आपणें दिल्ली भेटवस्त जर तो अधिकारी विसरलो जाल्यार ताच्यान घडये न्हंय पार करून येवंक जावचेंना.

3- पारकरच्या म्हणण्या प्रमाण (पारकर, क्र. 1:168), सूर्याचें प्रतीक हें जादूटोण्याचे पददर्तीतल्यान घेतलां. "सूर्यांचो राजा" ही ह्या संग्रहांतली काणी पळयात. हेर काणयो वॉम्यास, 281-283; फ्रिअर, 91-92, पारकर क्र. 1:163, 376; पार्सन्स, 351; पेद्रोसो, 8-9, 11-13; बर्सील (णव्वी काणी, पांचवो दीस); स्टोक्स, 12-14; आनी "स्लिपिंग ब्युटी" प्रकारांतली काणी- ग्रीम 50.

◆ ◆ ◆

7. सुयांचो राजा[1]

एका राज्यांत राजा आनी राणी रावतालीं. तांकां एक कन्या आशिल्ली. दिसपाक भोव सुंदर आनी सभावान सदगुणी. दारांत आयिल्ल्यांक हात उखलून दिवपा खातीर ती प्रसिद्ध आशिल्ली. तिच्या ह्या दानशूर पणाची तोखणाय सगले कडेन जाताली.थंय सदांच भीक मागपाक एक बायल येताली. तिका भिक्षा दिवपाक ती राजकन्या केन्नाच चुकली ना. तिणें भिक्षा दिली म्हणटगीर ती बायल तिका सदांच आशिर्वाद दिताली. 'तुका सुयांचो राजा मेळूं, तुजें त्या राजा कडेन लग्न जाल्यार पुरो.' राजकन्या हीं तिचीं आशिर्वादाचीं उतरां सदांच आयकताली. एक दीस कन्येन ते बायलेक विचारलें, "हो सुयांचो राजा कोण? तो खंय रावता?" ते बायलेन राजाच्या राज्यांत कशें वचपाचें तें राजकन्येक सांगलें. राज्यांचे शिमेर तिका एक अप्सरा मेळटली. तिका विचारतगीर ती राजा कडेन वचपाची समसारकी वाट दाखयतली.

एक दीस राजकन्येन त्या सुयांच्या राजा कडेन वचपाचें थारायलें.पूण कोणाकूच सांगलेंना. सकाळीं उठली आनी ते बायलेन सांगिल्ले दिकेन चलत रावली. राज्याची शीम सोंपता थंय एक अप्सरा आपल्या पुता बाराबर रावताली. तिचो पूत दीसभर रानांत रावतालो आनी रातचो जेवपा खातीर घरा येतालो. ते सुंदर राजकन्येक अप्सरेन मोटे खोशेन येवकार दिलो. तिणें आपल्या पुताची खबर कन्येक सांगली.'आपलो पूत घरा येतना खूब रागार जावन येता. तेन्ना ताच कडेन कोणेंच एक उतर लेगीत उलोवंक फावो ना. तो जेवतगीर शांत जाता. मागीर ताचे कडेन कोणेंय उलयल्यार तो आयकून घेवन जाप दिता.' तिणें ताचे मुखार कांयच

उलोवचें न्हय म्हणून ते अप्सरेन राजकन्येचो फातर केलो. पूत घरा येतगीर अप्सरेन ताका पोटभर वाडलो. जेवन जातगीर तो शांत जालो. मागीर अप्सरेन फातराची परत सुंदर राजकन्या केली. ती सुंदर राजकन्या पळोवन अप्सरेचो पूत अजापलो. राजकन्येन सुयांच्या राजाचो राजवाडो खंय आसा, आपणाक थंय वचपाचें आसा अशें ताका सांगलें. तो म्हणूंक लागलो, आपलो बापोलभावूच ती वाट जाणा. तोच तिका वाट दाखयतलो. ताणें राजकन्येक एक भांगराचो चरखो, एक कोंबी आनी भांगराचीं कोंबये पिलां भेट म्हणून दिलीं. मागीर तिची आपल्या बापोलभावा कडेन वळख करून दिली आनी तो आपल्या कामाक लागलो. बापोलभावान तिका राजा कडेन वचपाची वाट सांगली.

ती राजकन्या भांगराचो चरखो, भांगराची कोंबी आनी तिचीं पिलां वांगडा घेवन सुयांच्या राजाच्या राजवाड्या कडेन पावली. राजवाडो खूब व्हडलो आशिल्लो.ती राजवाड्यांत भितर सरली आनी चलत रावली. तिणें हेवटेनतेवटेन पळयलें ना. ती निमाण्या म्हाला कडेन पावली. थंय एका पलंगार एक मनीस आपलें आंग मातशेंमातशें हालयतना तिका दिसलो. पयलीं राजकन्येक दिसलें पलंगाचेर एक प्रेत पातळिल्लें आसा. लागीं गेली तेन्ना तिका खरी गजाल कळ्ळी. राजाक आंगभर लांब लांब सुयो तोपून पलंगाक खिळावन दवरिल्लो. त्या असंख्य सुयांक लागून राजाच्यान आंग हालोवंक जायनाशिल्लें.

राजकन्येन ताच्या आंगाच्यो सुयो काडपाक आरंब केलो. तिणें पांयां पासून सुरवात केली. पांयांच्यो सुयो काडटगीर राजा पांयांचीं बोटां हालोवपाक लागलो. एकएक करून सुयो काडटां काडटां रात जाली. राजकन्येन राजाच्या आंगा वयल्यो सुयो काडून सोंपयल्यो. ती ताच्या तोंडा वयल्यो आनी तकलेच्यो सुयो काडटांकाडटां न्हिदून पडली. तेन्ना त्या जादवाच्या म्हालांतल्यान एक काळी किट्टचेटकीण वताली. तिणें न्हिदून पडिल्ले राजकन्येक पळयली. ती संद घेवन तिणें राजाच्या तोंडा वयल्यो आनी तकलेच्यो उरिल्ल्यो सुयो काडल्यो. राजान दोळे उक्ते केले तेन्ना ताचे नदरेक ती चेटकीण दिसली. तिणेंच आपणाचेर उपकार केल्यात आनी आपल्या आंगाच्यो सगल्यो सुयो तिणेंच काडून आपणाक मेकळो केला अशें ताचे मतीन घेतलें. बेगोबेग ताणें ते चेटकिणी कडेन लग्न जावपाचें थारायलें. थोड्या वेळान राजकन्या जागी जाली.तिणें राजा उठून बसला तें पळयलें आनी घडिल्ली सगळी गजाल राजाक सांगली. पूण राजान आपल्या दोळ्यांनी पळयिल्ली ती काळीकिट्ट चेटकीण आपणाचेर उपकार करपी अशें राजान थारायलें आनी चेटकिणी कडेन लग्न जालो. ते राजकन्येची तळमजल्याचेर रावपाची वेवस्था केली. तिका जाय त्यो सगल्यो गजाली राजान मेळोवन दिल्यो.

दुख्खी जाल्ले राजकन्येन आपल्या नशिबाक दोश दिलो. आतां वेळ कसो काडपाचो हो प्रस्न तिचे मुखार आशिल्लो. अप्सरेच्या पुतान दिल्लो भांगराचो चरखो काडून ती सूत कांतपाक लागली. चेटकिणीन तो चरखो पळयलो आनी राजा कडेन तो आपणाक दिवपा खातीर हट्ट धरलो. राजा कडेन दुसरो उपाय नाशिल्लो. ताणें राजकन्ये कडेन भांगराचो चरखो दिवपाची विनवणी केली. राजकन्या एके अटीचेर चरखो दिवपाक तयार जाली. राजान सद्दां सांजे एक तास राजकन्ये खातीर दिवप. राजान मानून घेतलें. आनी चरखो चेटकिणीक मेळ्ळो. पूण तिका दुबाव आयलो. म्हण चेटकिणीन दनपराच्या जेवणा उपरांत राजाक कितेंतरी पिवपाक दिलें. राजा थार न्हिदून पडलो. राजकन्या दिल्ल्या उतरा प्रमाण राजाक मेळपाक म्हालांत गेली. थंय राजा न्हिदिल्लो पळोवन ती थंयच्यान रडत परत आयली. दुसऱ्या दिसा राजकन्येन भांगराची कोंबी आनी भांगराचीं पिलां भायर काडलीं. आनी तांचे कडेन खेळत वेळ सारूंक लागली. तें चेटकिणीन पळयलें. तिणें परत राजा कडेन ते भांगरा कोंबीयेची आनी पिलांची मागणी केली. राजान राजकन्ये कडेन तीं मागलीं. राजकन्या दिवंक तयार जाली. ती पयलींचे अटीचेर आनी ते अटीक जोडिल्ली आनीक एक अट आशिल्ली. राजान जेवले उपरांत राजकन्ये कडेन उलोवन सोंप मेरेन कांयच खावप पिवप ना. राजान अट मान्य केली. त्यो भांगराच्यो वस्ती चेटकिणीक दिल्यो आनी वरभर राजकन्ये कडेन गजाली केल्यो. राजकन्येन घडिल्ली सगली गजाल राजाक सांगली. राजाक खरें कितें घडलें तें कळ्ळें. मागीर राजान ते चेटकिणीक फांसार चडयली. कारण ती चेटकीण म्हळ्यार राजकन्येच्या दारांत येवन सदांच भीक मागपाचें नाटक करपी आनी 'सुयांचो राजा' आसा म्हणून राजकन्येक सांगपी बायल आशिल्ली.2 तिका फांसार दिल्या उपरांत राजा राजकन्ये कडेन लग्न जालो आनी तीं सुखान रावलीं.

तळटिपो :-

1- ही काणी मादाम शाव्हिएर हिणें कोंकणींतल्यान सांगली. ती मिस द गामा हांची आजी. मिस द गामान ती कोंकणींत बरोवन काडली. मागीर आल्फ्रेड द गामा हांणी ती पुर्तुगेजींत अणकारली. उप्रांत मिस द कुन्यान ती इंग्लीशींत अणकारीत केली.

बसीलाच्या पेंटामेरोनांत सुरवातिकूच एक जोजोची काणी आसा. तिका एके म्हातारे अस्तुरेचो शाप आसता. जोजोक राजकुंवर मेळचो पूण तो जादवाच्या प्रभावा खाला आसतलो. सदांच न्हिदिल्लो. ताका जागो करतलो जाल्यार थंय आशिल्लें आयदन जोजोच्या दुकांनी भरूंक जाय. जोजो रडत बसल्या तें पळोवन म्हातारी न्हिदपाक वता. तेन्ना एक काळी गुलाम बायल येवन जोजोक फाटीं घालता आनी राजकुंवर जागो जातगीर

ते काळे बायले कडेन लग्न जाता. परीन दिल्ल्या तीन वस्तूंच्या मालवजार जोजो आपलो घोव परत मेळयता. पूण हे काणयेंतल्या सारक्यो राती विकत्यो घेवन न्हय. असलो प्रसंगपेंटामेरोनांतले एके काणयेंत घडटा- (तिसरी काणी, पांचवो दीस), पुर्तुगेज लोककाणयेंत (पेद्रोसो, 81-85) आनी हेर खूबश्या काणयांनीय घडटा. त्यो कामदेवाच्यो आनी चेतनेंच्या प्रकारांत आसपावतात. पळयात ग्रीम-88.

कोलकाताचे काणयेंत (स्टोक्स, 164-172), शिमे भायर घालून दिल्ली राजकन्या एका पडींग राजवाड्यांत भोंवता. थंय एका पलंगार तिका एक राजा मेल्ले भशेन पडिल्लो दिसता. ताच्या पुराय आंगाक सुयो तोपिल्ल्यो आसतात. ती त्यो सगल्यो सुयो ओडून काडटा. पूण दोळ्यां कडल्यो दोन सुयो तश्योच उरतात. मागीर आपले दासीक ती ताचेर लक्ष दवरपाक सांगून न्हिदपाक वता. तेन्ना राजाच्या दोळ्यांकुशीक आशिल्ल्यो दोन सुयो ती दासी ओडून काडटा. आपणें सुयो काडल्यो अशें राजाक सांगून ताचे कडेन लग्न जाता आनी राजकन्येक आपली गुलाम करता. राजा भोंवपाक वचपाचो आसता. तो आपले राणयेक आनी तिचे गुलाम दासीक आपणें तांकां कितें हाडूंक जाय तें विचारता. राजकन्या ताचे लागीं 'सूर्यखड्याची पेटी' हाड म्हणून मागता. राजा तिका ती पेटी हाडटा. रातीन ते पेटयेंतलीं माणकां नाचतात, गायतात आनी राजकन्या रडटा. राजा तें लिपून पळयता, आयकता आनी ताका खरी राजाल कळटा.

2- राजान चेटकिणीक कित्याक फांसार चडयली तें स्पश्ट जायना. खरें म्हणल्यार तिकाच लागून तो जितो जावंक पावलो. ही कल्पना हेर काणयांतल्यान घेतिल्ली आसूंक फावता. (जशें ''बकावली फूल'' वा हेर रुपांतली काणी) मांगाची मोहिनी नायकाचेर वा नायिकेचेर घालून ताका मरण हाडटा.

◆ ◆ ◆

अद्‌भूत काणयो

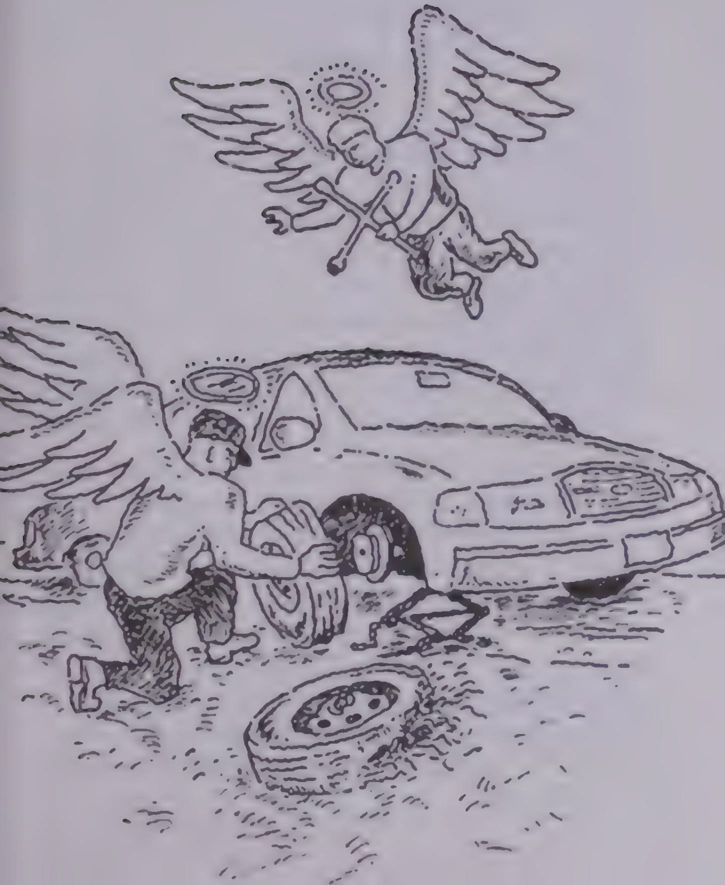

८. दाळंबांची राजकन्या[1]

एका राज्यांत एक सुंदर राजकन्या आशिल्ली. रुपान सुंदर आसली तरी स्वभावान सामकी गर्विश्ट. तिच्या रुपाक लागून खूब राजकुंवर तिचेर भाळिल्ले. तिचे कडेन आपलें लग्न जावचें म्हणून सामके झुरताले. लग्न जावपाक तिची सामकी सादी अट आशिल्ली. जो दाळंबाची बी सकल उडयनासतना संपूर्ण दाळींब खाता ताचे कडेन ती लग्न जातली. कितलेशे राजकुंवर तिची अटपूर्ण करपा खातीर आयले. पूण हारले. तिच्या मोगांत पडिल्लो एक राजकुंवर हारतगीर सामको पिकार जालो. आपली हार जाली हो आपलो मोटो अपमान अशें ताणें धरलें. मागीर मतींत थारायलें, हे राजकन्येचो गर्व ना करपाक तिका बुद्ध शिकोवप. तिचो बदलो घेवप.

ताणें आपल्या आंगाक कोळसो सारयलो आनी आफ्रिकी मनशा भशेन सामको काळोकिट्ट जालो. मागीर राती कडेन ते राजकन्येच्या जनेला सकयल उबो रावून तो मोगाचीं गितां गावंक लागलो. ताच्या काळजांत तिचेविशीं खरो मोग आशिल्लो. म्हणटगीर गितांतल्यानय तो खरो मोग उक्तावंक लागलो. तो सुरेल आनी लयबद्ध गायतालो. सदांच रातचो येवन तो काळो मनीस जनेला सकयल गायता तें राजकन्या आयकताली. आपणा चेर इतलो मोग करपी मनशा विशीं तिच्या काळजांत मोग फुल्लो. तिका ताचें गायन आवडूंक लागलें.तो केन्ना येता आनी गायता हाची वाट तिचे दोळे आनी कान पळोवंक लागले. ती केन्ना काळ्या जुवान मनशाच्या मोगांत पडली तें तिका कळ्ळेंच ना. एके रातीं ती आपल्या म्हालांतल्यान देंवून सकयल ताका मेळपाक आयली. तिणें ताचे

विशींचो आपलो मोग उक्तायलो. ताणें म्हळें, आपूण एक काळोकिट्ट आफ्रिकी मनीस-खापरी. राजकन्येन ताचेर मोग करप सोबना. पूण राजकन्या सामकी ताचे फाटीक लागली, आपणाक तुजे वांगडा व्हर म्हणून. ताणें सांगलें, तो राजवाड्यांत चाकरी करता आनी राजवाड्याच्या शेजारा आशिल्ले एके खोंपटेंत रावता. आपणा बराबर येतली जाल्यार तिका ते खोंपटेंत रावचें पडटलें. राजकन्येन मानून घेतलें. दुसऱ्या दिसा ती त्या खापऱ्या बराबर खोंपटेंत रावपाक गेली. सकाळीं फुडें तो उठून राजवाड्यांत वचपाचें नाटक करून राजवाड्यांत पावलो. न्हावनधुवन निवळ जालो. आपले भोव बरे राकुंवराचे कपडे आंगार चडोवन जनेलांत येवन उबो रावलो. त्या जनेलांतल्यान ताका ते खोंपटेंत काम करपी राजकन्या दिसताली. तिका पळोवन हो तिची तुस्त तोखणाय करपाक लागलो. राजकन्या आपल्या कामांत गुंग आशिल्ली. तरी पूण राजकुंवर जनेलांतल्यान तिची तुस्त करीत रावलो. रातचो परत ताणें आपल्या आंगाक कोळसो फासलो आनी खापरी जावन खोंपटेंत गेलो.

हे तरेन खूब म्हयने गेले. मजगतीं राजकन्या बाळांत जावन तिगेर एक मदना भशेन सुंदर पूत जल्मलो. ताचें मुखामळ त्या राजकुंवरा वरीच दिसतालें. जनेलांतल्यान सदांच तिची तुस्त करपी राजकुंवरा भशेन दिसपी आपल्या पुताक पळोवन तो राजकन्येक मनांतल्यान थोमणे मारून सतायतालो. तिका नाना तरांनी खेपतालो. तिचो आनी जनेलांतल्या राजकुंवराचो संबंद लावन तिका न्हयन्हय तें उलयतालो. पयलींची सामकी गर्विशट अशी ती राजकन्या खापऱ्यान केल्लो सगलो अन्याय आनी दुबावान केल्ले आरोप भोन्यांनी सोंसताली.ती केन्नाच हेविशीं एक उतर उलयली ना.

एक दीस राजकुंवराचें लग्न थरलें. ताच्या लग्नसुवाळ्याची तयारी सुरू जाली. हजारांनी लोक काम करूंक लागले. मेळत ते लोक तांकां उणेच आशिल्ले. एक दीस खापऱ्यान राजकन्येक सांगलें, आतां पयसो जोडपाची संद आयल्या. राजकन्येन राजवाड्यांत कपडे शिंवपाचें काम करपाक वच्चें. थंयच्या दरज्यांक तिणें मदत करची. राजकुंवराचे आवयक खबर आशिल्लें, आपलो पूत ते राजकन्येची मिजास देंवोवपा खातीर तिका ही तरांतरांची ख्यास्त दिता म्हणून. राजकुंवरान आपले आवयक सांगलें, ती कामाक येवन वतना तिचे पोतयेंत नव्या कपड्यांचे कांय कुडके लिपोवन दवरपाक. ते प्रमाण वेवस्था जाली. ती कामाची सुट्रन वतना राणयेन तिची पोती तपासली. तातूंत गुठली करून लिपयिल्ले नवे कपडे मेळ्ळे! म्हळ्यार राजकन्या चोरी करताली! कित्याक तर आपल्या पुताक

खोमशी शिंवपाक! हो आरोप थारायिल्ले प्रमाण जालो. ती बावडी रडत आपले खोंपटेंत आयली.

दुसऱ्या दिसा राजकन्येक मोतयां गुंथपाचें काम दिलें. मोतयां गुंथून हार करपाची जबाबदारी तिचेर आशिल्ली. खंती मनान ती मोतयां गुथ्थाना तिचे पोतयेंत मोतयां लिपोवन दवरपाची वेवस्था राणयेन केली. सांजवेळा घरा वच्च्या वेळार तिची पोती सांसपिली. तातूंत चोरयेचीं मोतयां सांपडलीं. तिणें मोतयां चोरलीं म्हणून सगळ्यांक सांगलें. तेन्ना राजकुंवर थंय पावलो. ताचे मुखार तिची रुजवात जाली. हें सगळें गांवभर जालें. राजकन्या न्हिन्नळिल्ले वरी जाली. तिच्यान हें अपमानाचें दुख्ख सोंसूं नजं जालें. दुखेस्त मनान ती आपले खोंपटेंत आयली. राती कडेन खापऱ्यान तिचेर फोग काडलो. ती राजवाड्यांत चोरुंक वता आनी नांवाक उजो लायता म्हणून तो फडफडत रावलो.

मनांतल्यान राजकन्येचेर मोग करपी त्या राजकुंवराक आतां दिसलेंकीं, आपणें राजकन्येचो फावो तो बदलो घेतलो. जाय तसो सूड उगयलो. आतां पुरो करुया हें सगळें. अशें येवजून ते राती कडेन तो खापरी जावन खोंपटेंत गेलो. ज्या दिसा राजकुंवराचें लग्न जाता त्याच दिसा आमी दोगांय लग्न जावया. तशें करतगीर हो पूत आमचो दोगांचो पूत म्हण कायदेशीर जातलें अशें ताणें तिका सांगलें.ते प्रमाण लग्न जावपा खातीर ताणें राजकुंवराची मान्यताय मेळयली. ताचे न्हवऱ्या खातीरचे कपडे उश्णे घेतले. हेवटेन राजकन्या व्हंकलेचो पोशाक करून इगर्जेत पावली. थंय राज्यांतल्या सगळ्या लोकांची गर्दी जमिल्ली. सगळेजाण न्हवऱ्याव्हंकलेची वाट पळयताले. राजकन्याय बी आपल्या न्हवऱ्याची उमळशिकेन वाट पळयताली. न्हवरो आयलो. राजकन्येचो आपल्या दोळ्यांचेर विस्वास बसना जालो. तिचे मुखार प्रत्यक्ष राजकुंवर उबो आशिल्लो. तो तिका वेंगेंत घेत सांगतालो, ''हांवूच तो खोंपटेंतलो खापरी. तुजो मोगी. खापरीय बी आनी राजकुंवरुय बी.'' तांचें थाटामाटांत लग्न जालें. सगळ्यांचे आशिर्वाद तांकां मेळ्ळे आनी तीं सुखान रावंक लागलीं.

तळटिपो :-

1- मिस गोंमिशाक ही काणी तिचे मावशेभयणीन सांगली.

ही ''किंग क्न्युव्रश बिअर्ड'' काणी (थॉम्सन टायप्स, क्र. 900) म्हणल्यार तिका पेंटामेरोन काणी (धावी काणी, चौवथो दीस) एक सारके घटक आसात. ताचे वयल्यान तांचें थेट सारकेंपण कळटा.

काबु वेर्दे बेट प्रकारांतलें रूप (पार्सन्स, 103-105) पेंटामेरोनांतले ''पेरिओंतु'' (तिसरी काणी, पयलो दीस) काणयेक सामकें लागींचें दिसता. एक अडाणी मनीस मत्स्यकन्ये कडल्यान जादूकला मेळयता. ते कले वरवीं तो ताचो तिरस्कार करपी राजकन्ये कडल्यान आपल्याक भुरगें मेळयता. ताचो पूत तो (अडाणी मनीस) आपलो बापूय म्हणून जाहीर करता आनी जल्माक येतना हातांत घेवन आयिल्लें भांगराचें दाळींब ताका दिता. राजकन्ये खातीर पयलीं सामकें ल्हान आनी मागीर राजकन्येक फावोशें घर बांदतात. तिच्या बापायक मात आपल्या जांवयान बोल्सांत कुलेर लिपयलें म्हणून दुख्ख जाता

◆ ◆ ◆

9. चोराची काणी [1]

एक राजा आशिल्लो. ताका आशिल्ल्यो तीन कुंवऱ्यो. एकदां राजाक लडायेर वच्चें पडलें. कुंवऱ्यांक दासीं आनी सेवकांचेर सोंपोवन तो गेलो. एक दीस एक मनीस भिकाऱ्याचो भेस करून आयलो आनी आपणाक एके राती खातीर न्हिदपाक कुडींत जागो मागपाक लागलो. व्हडल्या दोगींनीय ताका राव म्हणून सांगलें. पूण धाकले कुंवरेक तांणी मान्यताय दिली तें आवडूंक ना. तिणें आपल्या दोनूय भयणींक चुकीचें करतात म्हणून सांगून सोडलें. रात जातगीर सगले लोक न्हिदून पडले. धाकटी कुंवरी मात न्हिदली ना. तो परकी मनीस पालाशींत न्हिदला हाचे विशीं तिका दुबाव आशिल्लो. सगलीं जाणां न्हिदून पडिल्ल्याचो अदमास घेवन भिकाऱ्याचो भेस घालून आयिल्लो मनीस उठलो. ताणें एक सूय घेतली आनी जण एकल्याक तोपून सगले जाण थार न्हिदल्यात हाची खात्री केली. धाकटी कुंवरी जागी आशिल्ली. पूण तिणें सूय तोपली तेन्ना न्हिदेचें नाटक केलें.भिकारी जनेला कडेन वचून शिळोणी घालूंक लागलो. तेन्ना भायल्यानूय शिळोण्यो आयकूंक येवपाक लागल्यो. मागीर भिकाऱ्यान जनेलांतल्यान एक राजू सकयल सोडलो. मागीर तो भिकारी राजू वयर ओडपाक लागलो. इतल्यांत धाकटी कुंवरी जनेला कडेन वचून तिणें त्या भिकाऱ्याक जनेलांतल्यान सकयल धुकलून वयर उडयलो. भिकाऱ्याचो पांय मोडलो पूण तो सांगात्यांचे मदतीन पळून गेलो. सकाळ जातगीर तिणें ही खबर आपल्या भयणीक सांगली. तें आयकून तीं दोगांय खूश जालीं आनी तांणी आपले धाकले भयणीच्या धाडसाची तोखणाय केली.

भिकाऱ्याचें सवंग घेवन आयिल्लो चोर खूब रागार जालो. धाकले कुंवरेक लागून आपलो चोरयेचो बेत फसलो म्हणून तो तिचेर चड रागार जालो. परतून एक दीस तो चोर भिकाऱ्याचें सवंग घेवन राजवाड्यांत भीक मागपाक गेलो. ताणे भिक्षा घेवपा खातीर एका हातांत आयदन आनी दुसऱ्या हातांत एक तलवार घेतली. ते तलवारीन भिक्षा घालतल्याचो हात ताका कापपाचो आशिल्लो. धाकले कुंवरेन ताणें हातांत धरिल्ली तलवार दाराच्या बुराकांतल्यान पळयली. वेळ करिनासतना तिणें आपले सुरयेन चोराच्या हातक घाय घालो.

कांय काळा उपरांत लडायेर गेल्लो राजा परत घरा आयलो. तें कळ्ळे उपरांत तो चोर एका राजकुंवराचो भेस घालून राजा कडेन गेलो आनी ताचे व्हडले धुवेक मागणी घाली. राजान भोव खोशयेन लग्नाक मान्यताय दिली. राजान तिचें लग्न त्या नकली राजपुत्रा कडेन करून दिलें. ताणें राजकन्येक आपलें कुडींत व्हरून मारून उडयली. तिचें प्रेत लागींचे एके कुडींत उडयलें. थंय खूबश्या लोकांच्यो कुडी पातळिल्ल्यो आशिल्ल्यो. मागीर तो राजा सरेन परत गेलो आनी ताणें आपली बायल खूब दुयेंत आसा अशें सांगून दुसरे कन्येक मागणीं घाली. राजाचे मान्यतायेन दुसरी कन्या चोराच्या घरांत पावली. थंय तिका आपली व्हडली भयण दिसली ना. ताणें आपले नवे बायलेक जेवणा खातीर रोस करपाक सांगून तो भायर सरलो. जेन्ना तो परतून घरा आयलो तेन्ना तिका मारून तिका पयलींचे कुडींत उडयली. उपरांत तो राजाकडेन तिसरे चलयेचो हात मागूंक गेलो. कारण विचारल्यार आपली दुसरीय बायल दुयेंत पडल्या म्हणून ताणें राजाक सांगलें. राजान आपली तिसरी कन्या त्या चोराचे सुवादीन केली. घरा पावतगीर चोरान धाकले कन्येक रोस रांदपाक सांगलें आनी तो भायर सरलो. तिणें खूब रोस रांदलो आनी ते कुडींत मरपाक पडिल्ल्या दुयेंत लोकांक पियेवपाक दिलो. त्या सगल्या लोकांक भायर काडलें आनी एके गाडयेंत बसोवन तांचेर सुकें तण घालून तांकां लिपयलें आनी ती गाडी पयस व्हरपाक सांगलें. मागीर आपूण एके खास गाडयेंत बसली आनी दोनूय गाडयो घेवन ती आपल्या आवडट्या राजकुंवरा लागीं गेली. तिचे आवय-बापूय सामके खोशी जाले. तांणी तिका राजकुंवरा कडेन लग्न जावपाक सांगलें.

चोर आपल्या घरा आयलो. राजकन्या थंय ना हें पळोवन सामको रागार जालो. मागीर तो एका जादुगारा कडेन गेलो आनी आपणाक एके बाटलेंत बंद करून ती बाटली राजकुंवराक उत्तम सोऱ्याची बाटली म्हणून ताच्या लग्नसुवाळ्यांत भेट म्हणून धाडून दी अशें ताणें जादुगाराक सांगलें. जादुगारान तशें केलें. राजकुंवरी ती सोऱ्याची बाटली पळोवन खोशी जाली. ते बाटलेचें तोंड

समसारकें बंद करून ती बाटली आपणाल्या पलंगा मुळा दवरपाचो तिणें आदेश दिलो. राती कडेन तिणें घडिल्ली सगली गजाल राजकुंवराक सांगली. बाटलेंतल्या चोरान भायर येवपाचो हरप्रयत्न केलो. पूण ताचे यत्न फुकट गेले. दुसऱ्या दिसा राजकुंवर आनी राजकुंवरी हांचें लग्न जालें. रात जातगीर तिणें एक कळसुलीभर उदक खतखतावपाक सांगलें आनी त्या शिजिल्ल्या उदकांत ती सोऱ्याची बाटली बुडोवपाक सांगली. मागीर बाटली फोडली तेन्ना तांतल्यान मेल्ल्या चोराची कूड भायर पडली. सगल्यांनी राजकन्येक शाबासकी आनी आशिर्वाद दिले.

तळटिपो :-

1- ही काणी आंतोनेन गोमिश (पिराय 14 वर्सां) हिणें पुर्तुगेजींत बरयली. ती मिस द कुन्य हांणी इंग्लीशींत अणकारली.

हे काणयेंत हुशार आनी शिट्रुक आशिल्ले धाकटे भयणीन चोराच्या तोंडाक पानां पुसलीं. ही ''ब्लू बिअर्ड'' काणी. ह्या संदर्भांत ''फोरबिडन चेम्बर'' (फोकलोर जर्नल भाग-3, पृ. 204-211), प्रकार दोन, ''डॅड हॅंड'' (गेल पिवपा विशींची सुचोवणी) आनी ''रॉबर चिफ'' (जानूंत चोर सूड घेवपा खातीर परतो येता आनी राणयेच्या म्हालांतले आरमारींत बंद जावन पडटा), ह्या काणयां विशींची हार्टलॅंडाची चर्चा पळोवची.

वायड अवेक स्टोरीस (स्टील अँड टॅंपल, 238) मदीं ''बार्बर्स क्लॅव्हर वायफ'' ही चोरांचें नाक कापता. कारण ते तिचे कुडींत जनेलातल्यान तकली घालून पळयतात (फॅन्सलर, 215 आनी टिपणां) हातूंत फिलिपीनी काणयो आस्सात. तातूंत अलीबाबाच्या प्रसंगांत चोराक बाटलेंत बंद करपाची घडणूक आस्सा. ते भायर सैतानाक बाटलेंत बंद करपाचे प्रसंग आस्सात. ह्या सगल्या काणयांनी पणजेच्या काणयांतले प्रमाणें सैतान आपूण जावन बाटल्यांनी बंद करून घेता वा बाटलेंत वता.

◆ ◆ ◆

10. गिदान पोशिल्लो भुरगो[1]

एका संस्थानांत एक श्रीमंत जोडपें रावतालें. खावन पियेवन सुखांत दीस सारतालीं. घोवाक आपल्या कामा खातीर पयसुल्ल्या गांवांत वच्चें पडलें.हेवटेन बायल गुरवार आशिल्ली. थोड्याच दिसांनी बाळांत जावपाची आशिल्ली. पूण आपूण आपल्या कामाक गेल्या बगर जावचेंना हें येवजून घोव दुसऱ्या गांवांत वचपाक भायर सरलो. वतना ताणें आपले बायलेक सांगलें, तिगेर पूत जल्माक आयलो जाल्यार हिरे आनी मोतयांचो पावस पडटलो. आनी धूव जल्मली जाल्यार सदांचेवरी पावस म्हळ्यार निखटें उदक पडटलें. अशें सांगून तो आपल्या प्रवासाक भायर सरलो.

थोड्याच दिसां भितर बायलेन पुताक जल्म दिलो. तिच्या बाळंटेरांत तिका मदत करपाक तिची भयण आयिल्ली. ती दुस्वाशी आशिल्ली. सुखांत नंदपी आपले हे भयणीची तिका सामकी नसाय आशिल्ली.बाळंटेरांत ती सामकी अशक्त जाल्ली.ते भायर तिचो घोव म्हऱ्यांत नाशिल्लो. म्हणून ती थतरवितर जाल्ली. ते परिस्थितीचो फायदो हे दुस्वाशी भयणीन घेतलो. तिगेर जाल्ल्या पुताक एका केळीच्या पानांत गुठलायलो आनी घराभायले वणटीचेर व्हरून दवरलो. आपले बाळांत भयणीक तिगेर सुण्यापेटो जल्माक आयिल्लो म्हणून आपणेंत्या पेट्याक भायर व्हरून उडयलो अशें सांगलें. निकतीच आवय जाल्ली ती खूब खंतावली. तिका खबर आशिल्लें, तिणें पुताक जल्म दिला म्हणून. पूण तिच्या दुर्दैवाक लागून वांट्याक आयिल्लें हें दुख्ख भोगपा बगर गत्यंतर नाशिल्लें.

हेवटेन केळीच्या पानांत गुठलावन वणटीचेर दवरिल्लें बाळक एका गिदाचे नदरेक पडलें. गिदान ताका आपल्या चपक्यांत घेतलें आनी हाडून आपल्या घोंटेरांत दवरलें. गिदान त्या पुताची एके आवय भशेन कुयदाद केली. मडवळण

ल्हान भुरग्यांच्या आंगा वयल्यो खोमश्यो धुवन सुकत घालताली. थंय वचून गीद ह्या माणकुल्या खातीर त्यो खोमश्यो उखलून हाडटालें. पदेर उंडें विकूंक वता तेन्ना ताच्या पांटल्यांतल्यान झोंपय मारून उंडें हाडटालें. त्या पुताक जाय आशिल्लें खाणें पीणें आनी कपडे हें गीद आवयचे मायेन सोदून हाडून ताची गरज भागयतालें. तो जेन्ना बारा वर्सांचे पिरायेचो जालो तेन्ना गिदान ताका एक गीत म्हणपाक शिकयलें. तें गीत पुतान रस्त्यांचेर भोंवतना म्हणप आनी भिक्षा मागप अशें गिदान पुताक सांगलें. भायर रखरखीत वतां पडटालीं. पूण भिक्षा मागले बगर पोट कशें भरतलें? म्हणून गीद ताका भिक्षा मागपाक धाडटालें. जेन्ना तो रखरखीत वतांतल्यान भोंवतालो तें वयल्यान उडत रावतालें आनी आपले पांखाटे सत्रे भशेन फुलोवन ताचेर सावळी धरतालें. आवयच्या काळजाची कितली ही माया! भिक्षा मागपा खातीर गिदान एक नाल्ली सोदून हाडली आनी ती पुताच्या हातांत दिली. ती हातांत घेवन पूत गिदान शिकयिल्लें तें गीत म्हणटालो -

केळीच्या खोल्यांत
गुठलायलो म्हाका
शेंवटिलो न्ही गा
वणटीचेर
गीद मावशेन म्हजेर
केली गा किरपा
बारा तीं वर्सां
सांबाळिलो
आजो म्हजो तो
नौ-सेनापती
आवय मायेस्त
रुपावंत
बाराबारा वर्सां
देशांतरा भोंवपी
श्रीमंत बाप्पा
राखण दी

हें ताचें गीत आयकतगीर सगल्यांक ताची भोव काकूट दिसताली आनी लोक ताचे कट्टेंत घसघशीत दुडू घालताले. तो पूत गीत गायतां गायतां भिक्षा मागीत गजाल्या वाड्या भायर पावलो. तेन्ना तो संस्थानीक म्हळ्यार ह्या पुताचो बापूय घरा पाविल्लो. ताणें पयलीं सांगिल्लें तशें जाल्लें. बारा वर्सां पयलीं एक दीस हिऱ्यांचो आनी मोतयांचो पावस पडिल्लो तेन्ना तो खोशी जाल्लो. आपल्यागेर पूत जाला म्हण समाधानी जाल्लो. आपूण घरा केन्ना वतलों आनी आपल्या

कुंवराक केन्ना पळयतलों अशें ताका जाल्लें. पूण घरा येतगीर खंयचे कडेन कांय ना. पूत जल्माक आयलो हें ताका खबर आशिल्लें. पूण आज मेरेन ताच्यान ताका सोदून काडूंक जमलें ना हाची ताका खंत आसली. जेन्ना ताणें हो गीत गायत भिक्षा मागपी पूत पळयलो, तेन्ना ताका हो आपलो पूत म्हण कळ्ळें. ताणें त्या पुताक खोदून-खोदून विचारलें. पुतान ताका खबर आशिल्लें तें सांगलें. गिदान आपणाक ल्हानाचो व्हड केलो. तें गीद हेंच आपलें सर्वस्व. ताचे भायर ताचो जल्म खंय जालो, तो गिदाच्या घोटेरांत कसो पावलो, तें ताका खबर नासलें.म्हणटगीर तो तें सांगूक शकलो ना.

मागीर बापायन पुराय चवकशी केली. सगल्या नोकरांक, शिपायांक आनी दासींक आपोवन हाडलें. सगल्यांक बारीकसाणीन विचारून घेतलें. तेन्ना एके दासीन घडिल्ली गजाल बापायक सांगली. आवयचे दुस्वाशी भयणीचें कर्तुब दासी कडल्यान कळटगीर बापायक तो आपलोच पूत हाची खात्री पटली. बापायन पुताक वेंग मारली. ताका आपले आवय म्हऱ्यांत व्हरून ताची अर्थअपुर्बाय केली. ताणी गिदाक सोदून काडलें. ताचे उपकार मानले. तीं सगलीं जाणां सुखान रावलीं आनी गिदाकय ताणीं केन्नाच अंतर दिलें ना.

तळटिपो :-

1- तीस वर्सांचे एके दायीन, साठ वर्सांचे दायीन आनी वीस वर्सांचे एके चलयेन ही काणी सांगली. ती मिस गोमिश हिणें बरोवन काडली.

बंगालचे एके काणयेंत (डे, 236), एक घोव आपले बायलेक एक भांगराची घांट दिता. भुरगें जावच्या वेळार ती घांट तिणें वाजोवपाची आसता. दुस्वाशी बायलो तिचे फाटल्यान लागून तिका पयलींच ती घांट वाजोवपाक सांगतात. मागीर घोव येवन तिका वायट उतरां दिवन सतायता. जेन्ना तिगेर जुंळीं भुरगीं जातात तेन्ना तो थंय येवंक पावना. त्यो बायलो त्या जुंळ्यांक व्हरून कुमाराच्या हांड्यांत दवरतात. रोखडोच, तो हांडो भाजपा खातीर कुमार उजो घालपाचो आसता. कुमार आनी ताची घरकान्न त्या जुंळ्यांक पळयता आनी तांकां आपलीं भुरगीं कशीं वाडयता. पारकर (क्र. 1,131) काणयेंत जर पूत जालो जाल्यार रुप्याची सरपळी हालोवपाची आनी धूव जल्माक आयल्यार लोखंडाची सरपळी हालोवपाची आसता. जातकाच्या जल्माच्या काणयांनी हिऱ्यांचो पावस पडप हें दैवी विभुतीचो जल्म जाल्याचें लक्षण मानपाची रीत आसा.

फ्रिअर, (87-102), काणयेंत गरूड निकतेंच जल्माक आयिल्ल्या भुरग्यांक चोरून व्हरता. बॉम्पासाच्या काणयांनी (289-292) गिदां भुरग्यांक रानांत रातभर सांबाळटात.तीं भुरगीं व्हड जातात तेन्ना तांच्या जिविता विशींचें गीत गायत गांवांतल्या घराघरांनी तांकां भोंवपाक लायतात.तीं आपली आवय-बापूय आशिल्ल्या गांवांत वचून गायतना तांकां ते वळखतात आनी स्विकारतात. गिदां आनी आवय-बापूय हांच्या झगड्यांत भुरग्यांच्यो तिस्त्यो जातात. आवय-बापूय शोक करतात. भुरगो मरतगीर ताचें प्रेत सरणार दवरतात. असलें मास केन्नाच खाल्लें नाशिल्लें भशेन सरणा वयलें भाजतें मडें गिदां मोटे रुचीन खातात. पारकराचे काणयेंत (क्र. 1:120-127) काळो पक्षी शेंणिल्ले चलयेक आपली चली मानून वाडयता आनी तिचे खातीर म्हारग्यो वस्ती चोरून हाडटा.

11. भाव-भयणीचीं भुरगीं [1]

एक आशिल्लो राजा आनी एक आशिल्ली राणी. तांकां एक पूत आनी एक धूव आशिल्ली. राजकुंवर आनी राजकुंवरी हांचीं लग्नां जावन बरोच तेंप जाल्लो. तरी तांगेर भुरगेंबाळ जालें ना. म्हणून सगलेच जाण मातशे चिंतेंत आशिल्ले. एक दीस राजकुंवर एके अप्सरे कडेन गेलो.ताणें आपलो भुरगें जावपा विशींचो हुसको तें अप्सरे लागीं उक्तायलो. अप्सरेन ताका एक सोरोप दिलो. तिणें राजकुंवराक सांगलें- तो सोरोप आशिल्ली दाली रातीं न्हिदतना ताचे बायलेच्या पलंगा पोंदा दवरपाची. सोरपाचो पयलो फोंसकारो ती आयकतली तेन्ना तिगेर पूत जल्माक येतलो. मागीर तो सोरोप ताचे भयणी कडेन पावोवपाचो. भयणीन दुसरो फोंसकारो आयकतगीर तिगेर धूव जल्माक येतली. राजकुंवर ती सोरपाची दाली घेवन घरा आयलो आनी आपले बायलेक सोरपाचो पयलो फोंसकारो लक्ष दिवन आयकुपाक सांगलें. तें ताचे भयणीन लिपयां आयकलें. भयण राती कडेन सामकी सादृर रावली आनी सोरपाचो पयलो फोंसकारो तिणें आयकलो. राजकुंवराचे बायलेच्या कानांत दुसरो फोंसकारो पडलो.

कांय दिसांनी राजपुत्राक लडायेचेर वच्चें पडलें. लडाय खूब वर्सां चल्ली. ताका लागून तो घरा येवंक पावलो ना. सुमारा भायर तेंप लडाय चल्ली. पूण राजपुत्राक घरचो हुसको आशिल्लो. म्हणून तो मर्दीच घरा आयलो. तेन्ना आपणाले बायलेगेर चली जाली आनी भयणीगेर चलो जालो हें ताका कळ्ळें. इतलेंच न्हय तर ती पिरायेन वाडिल्ल्यान आतेभावाचें मामेभयणी कडेन लग्न लेगीत जालें. आपले भयणीन आपणाक दगो दिलो अशें मानून राजपुत्र

मनांतल्यान खूब रागार जालो. आपल्या जावंयाक आतां सोंपयले बगर रावप ना अशें ताणें मनांत थारायलें. मागीर ताणें आपल्या जावंयाक आपणा बरोबर लडायेक वचुया म्हणून सांगलें. तेन्ना ताचे धुवेक आपल्या बापायचो दुबाव आयलो. बापूय आपल्या घोवाचें कितें तरी बरें वायट करतलो असो दुबाव तिच्या मनांत घोळूंक लागलो. म्हणून तिणें म्हणलें, "सांबाळ, सांबाळ, माथ्या वयलें फूल सांबाळ."बापायन जाप दिली, "मेलो जाल्यार मेलो. हेरां वांगडा गेलो. आडसर खावप सोंपें. सुको नाल्ल खावप म्हाकठीण." धूव म्हणूक लागली, "सांबाळ, सांबाळ, हातांतलें कांकण सांबाळ." बापायन परत जाप दिली, "मेलो जाल्यार मेलो. हेरां वांगडा गेलो."

राजपुत्र आनी ताचो जांवय लडायेर गेले. थंय पावतगीर राजपुत्रान तलवारीच्या एकाच घायान जावंयाची गोमटी कातरली. जेन्ना राजपुत्र परत आयलो तेन्ना ताणें आपलो जांवय लडायेंत मेलो अशें आपले बायलेक सांगलें. तें आयकून ताचे धुवेन सती वचपाची तयारी केली. तिणें सारी दाळ्ळी आनी पेटयली. राजपुत्राक आपले धुवेक वांचोवपाची इत्सा आशिल्ली. म्हणून राजपुत्रान एका गिदाचें रूप घेतलें. धुवेक आपल्या बापायचो बेत कळिल्लो. म्हणून सरण पेट्टगीर तिणे पयसुल्ल्यान एक व्हडलें फळकूट त्या उज्यांत शेंवटून दिलें. राजपुत्राक आपले धुवेनूच उज्यांत उडी घेतली अशें दिसलें. म्हणून गिदाच्या रुपांत आशिल्ल्या राजपुत्रान झोंपय मारून तें फळकूट आपल्या चबक्यांत घेवन तो पयस उडून गेलो. तें पळोवन ताचे चलयेन उज्यांत उडकी घेतली आनी आपणाक सोंपयली.

तळटिपो :-

1- ही काणी आंतोनेत झेमिता गोमिश (पिराय 14 वर्सां) हिणें सांगली.

एकनिश्ठ घोव-बायलां वा मोगी हीं लोकप्रीय अशा गायनांचे विशय आसात हें भारतांतल्या चडशा काणयांनी दिसता. पूण चड करून त्या काणयांचो शेवट हो शोकात्म आसता. संथाळ काणयांनी मात तिका वांचोवपाचो यत्न करतल्यांचें मन वळोवपाचो यत्नूय दिसता. (बॉम्पास, 128-129, 113). तळ्याकडेन घोव-बायल वतात आनी ती घोवा बाराबर तळ्यांत जीव दिता.

◆◆◆

12. धूव आनी आतेभाव[1]

एका श्रीमंत बापायची एक चली आशिल्ली. ती लग्नाची जातगीर तिका फावोशा श्रीमंत घराब्यांत लग्न करून दिवची अशें बापायक दिसतालें. पूण तिका आपल्या आतेभावा कडेन लग्न जावपाचें आशिल्लें. तो व्हड मनाचो पूण गरीब आशिल्लो. जेन्ना हें बापायक कळ्ळें तेन्ना ताणें आपले भयणीच्या ह्या पुताक देशांतराक धाडून दिवपाचें थारायलें. आनी तशी वेवस्था केली. कांय दिसांनी ताचे धुवेन वर्तमानपत्रांत वाचलें की, बापायन तिच्या मोग्याक ज्या तारवा वयल्यान देशांतराक धाडिल्लो तें तारूं दर्यांत बुडून सगलें लोक मेले. तिणे हे घडणुकेचो धसको घेतलो आनी ती सामकी दुख्खी जाली. दुयेंत पडली. जेन्ना तारूं दर्यांत बुड्चे पयलीं फुटलें तेन्ना ताची एक फळी घट्ट धरून हो मोगी दर्याच्या पाळां बाराबर देगेक पावलो. ताचो जीव वांचलो. पूण खातलो कितें? म्हणून तो लागींच्या गांवांत भोंवून भिक्षा मागूंक लागलो. घरा परत येवपा खातीर खर्च करपाक ताचेलागीं कांयच नाशिल्लें. म्हणून तो हाचेताचे कडेन मागून पयशे एकठांय करूंक लागलो. हेवटेन ही धूव दुयेंत आशिल्ल्यान एक दायी तिची सेवा करताली.तांचो एक आवडटो सुणो आशिल्लो.

वाटखर्चाक पुरो इतले पयशे जमतगीर दर्यांतल्यान जीव वाटावल्लो मोगी परत घरा आयलो. तेन्ना आपली जावपी व्हंकल दुयेंत पडून मेली अशें ताका कळ्ळें. दोंगरायेदें दुख्ख ताच्या वांट्याक आयलें. तो तारवार वच्चे पयलीं व्हंकलेन ताका कार्मेल सायबिणीचें एक पदक दिल्लें. ती कार्मेल सायबिणीची भक्त आशिल्ली. दर शुक्राराक ती गरिबांक दान करताली. ती बिरेस्ताराक मेली.

ताका लागून तिची दाया गरिबांक दान दिताली. तिचे फटोफाट तांचो तो आवडटो सुणो आशिल्लो. सगल्या घरांत मर्णाची किण्णाट पडिल्ली. तो मोगी थंय पावलो तेन्ना ताणें हें सगलें पळयलें. ती दायी ताका वळखली ना. पूण तो सुणो वास घेवन जातगीर ताका वळखलो. ताणें आपली व्हंकल खंय आसा अशें ते दायीक विचारलें. ताची व्हंकल संवसार सोडून गेली आनी तिका शिमितेरींत पुरल्या अशें तिणें सांगलें. थतरवितर जावन तो धांवतधांवत शिमितेरींत गेलो. ताचे फाटोफाट तो सुणोय गेलो. दोगांनीय मेळून फोंड उस्तिलो. मागीर तो फोंडांत देंवलो. व्हंकलेचो उमो घेतलो आनी ताणें थंयच जीव सोडलो. सुण्यान फोंड पुरयलो. मागीर त्या फोंडार बसून सुण्यानूय जीव सोडलो.

तळटिपो :-

1. ही काणी हेलेन एदुआर्द लोपिश पेरैर हे 11 वर्सां पिरायेचे चलयेक तिचे आवयन पुर्तुगेजींत सांगिल्ली. ती मिस द कुन्य हांणी इंग्लीशींत अणकारली.

◆ ◆ ◆

13. दुसऱ्याचें बरें करता ताचें बरें जाता

एका राज्यांत एक राजा आनी राणी रावतालीं. तांकां एक अपुरबायेचो पूत आशिल्लो. राणी गरजेवंतांक भिक्षा दिताली. ती भिक्षा व्हरपाक एक गरीब म्हातारी सदांच येताली. तिगेली एक सुंदर चली आशिल्ली. ते चलयेचे सुंदरकायेक लागून राजपुत्र तिचे कडेन आकर्शीत जाल्लो. म्हणून तो सदांच ते चलयेक मेळपाक वतालो. आपलो राजपुत्र ते गरीब म्हातारेचे चलयेक सदांच मेळटा हें राणयेक खबर नाशिल्लें. म्हातारी मात सदांच येवन राणये कडल्यान भिक्षा घेवन वताली. तेन्ना ती राणयेक म्हणटाली, "दुसऱ्याचें बरें करता ताचें आपसुकूच बरें जाता." राणी ते म्हातारेच्या म्हणण्याचो अर्थ सदांच सोदताली.

राणयेन एक दीस पदेराक आपयलो आनी एक व्हडलो केक तयार करपाक सांगलें. पूण त्या केकाच्या मदोमद वीख कालोवपाक सांगलें. पदेरान तसलो केक करून राणये कडेन हाडून दिलो. दुसऱ्या दिसा जेन्ना ती म्हातारी भिक्षा मागूंक आयली तेन्ना राणयेन तो विखारी केक म्हातारेक दिलो. म्हातारेन सदां भशेन राणयेक म्हणलें, "दुसऱ्याचें बरें करता ताचें आपसुकूच बरें जाता." ती केक घेवन गेली. चलतां चलतां पुरो जालें म्हणून म्हातारी एका रुखा पोंदा बसली. बांगडा आशिल्लो केक उशा कडेन दवरून ती आड पडली. केन्ना दोळो लागलो तें तिका कयळेंच ना. जेन्ना ती न्हिदली तेन्ना एका सुण्यान तिचो केक फारायलो. जेन्ना ती जागी जाली तेन्ना तो केक कोणें तरी व्हेलो हें तिका समजलें.

दुसऱ्या दिसा सदचे प्रमाण ती राणयेच्या दारांत भिक्षा मागपाक उबी रावली. आपणें दिल्लो तो विखारी केक खावन लेगीत ही म्हातारी जिती कशी

उरली हें येवजून राणी अजापली. तिणें म्हातारेक भिक्षा घाली तेन्ना म्हातारेन सदचें पालुपद म्हणलें, ''दुसऱ्याचें बरें करता ताचें आपसुकूच बरें जाता.'' राणयेन पदेराक आपयलो आनी चड वीख घालून दुसरो केक करपाक सांगलें. ताणें तसो केक करून राणये कडेन पावयलो. दुसऱ्या दिसा जेन्ना म्हातारी भिक्षे खातीर आयली तेन्ना तो केक तिका दिवन राणी मेकळी जाली. म्हातारेन म्हणलें, ''दुसऱ्याचें बरें करता ताचें आपसूकूच बरें जाता.'' राणी तें आयकून परत चिंतूंक लागली. म्हतारी केक घेवन घरा आयली. पळय जाल्यार थंय राजपुत्र तिचे चलयेक मेळपाक आयिल्लो आशिल्लो. येतनाच म्हातारेन म्हणलें, ''हांवें तुमचे खातीर गोडशें खाण हाडलां'' अशें सांगून तिणें त्या केकाचो एक कुडको कापून घरांत आयिल्ल्या सोयऱ्याक -राजपुत्राक दिलो. राजपुत्रान तो खालो आनी खिणा भितर तो मेलो. म्हातारी सामकी भियेली. हें आनीक कसलें अरिश्ट आयलें आपणाचेर अशें येवजून तिणें बेगोबेग राजाच्या शिपायांक कळयलें.

शिपाय आयले. म्हातारेच्या घराची झडटी घेतली. म्हातारेन घडिल्ली संपूर्ण गजाल शिपायांक सांगली. शिपायांनी राजपुत्राची कूड राजवाड्यांत हाडली तेन्ना राणी आकांत करूंक लगली. तेन्ना म्हातारेन तिका सांगलें, जालें तें सगलें राणयेक लागून जालें. म्हातारेन आपलीं उतरां परतून राणयेक आयकलीं, 'दुसऱ्याचें बरें करता ताचें आपसुकूच बरें जाता. दुसऱ्याक दुख्ख दिता तो स्वताच दुख्ख भोगता. आतां मरण कोणाच्या वांट्याक आयलें? तुज्या पुताच्या. म्हजे धुवेच्या वांट्याक न्हय.''

तळटिपो :-

1- ही काणी मिस आमेलिया लॉरेना हे नांवाजते घराब्यांतले पुर्तुगेज बायलेन सांगली आनी मिस द कुन्य हांणी अणकारीत केली.

ही काणी अपूर्ण आसा. राणी केकांत वीख कित्याक कालयता ताचें कारण सांगूंकना. तरीकय वाचतल्याक तें कळटा. ते गरीब भिक्षा मागपी बायलेचे धुवेचेर राजपुत्र मोग करता म्हणून राणी तें कर्तूब करता. ग्रीम-22 कडेन तुळा करची. पूर्वे कडल्या ह्या काणयांचें तात्पर्य एकसारकेंच आसता. ''जेन्ना कोणूय दुसऱ्यांक मारून उडोवपाक वता तेन्ना तेवूय बी मरतात'' हो सारांश सिंहली काणयेचो आसा. (पारकर, क्र. 1;196)

◆◆◆

जनावरांच्यो काणयो

14. मोनजात आनी चोर[1]

राजान आनी राणयेन सोयऱ्यांक जेवणावळ घालपाची थारायली. मागीर रांदप्याक आपोवन तांणी पोशिल्लें व्हडलें हांयस (बदक) मारपाक सांगलें. ताची शागोती जेवणावळीचें मुखेल आकर्शण आशिल्लें. राणयेन रांदप्याक दिल्लो हो आदेश त्या हांयसान पयलींच आयकलो आनी ताणें वाट मेळटा तेवटेन धांवपाक सुरवात केली. हांयसाक वाटेर कोंबो मेळ्ळो. कोंब्यान हांयसाक विचारलें, "तूं कित्याक धांवता?" ताणें सांगलें, "राणयेन म्हाका मारपाचो आदेश दिला. म्हणून तातूंल्यान सुटपा खातीर हांव धांवतां." कोंब्यान सांगलें, "म्हजोय धनी म्हाका मारपा विशीं अशेंच कितें तरी उलयतालो तें हांवें आयकलां. हांवूय तुजे वांगडा येतां. ना जाल्यार धडगत ना."अशें म्हणून कोंबो हांयसा वांगडा धांवूंक लागलो. वाटेर तांकां धांवपी एक गाढव मेळ्ळें. ताणें हांयसाक आनी कोंब्याक धांवपाचें कारण विचारलें. तिणे खरी गजाल सांगली. मागीर गाढवान आपली तक्रार सांगली. "म्हजी मालकीण व्हडलें वजें घेवन बाजाराक वचपाची आसा. म्हजे फाटीर घालपाचें हें व्हडलें वजें पळोवन हांव भियेलां. तें चुकयतलो जाल्यार पळून वचपा बगर गत्यंतर ना. चला हांवूय येतां तुमचे वांगडा." अशें म्हणून तोय लागलो तांच्या वांगडा धांवपाक. धांवतां धांवतां फुडें मेळ्ळें एक माजर. ताणें हांकां धांवपाचें कारण विचारलें. तांणीं खरें तें सांगलें. माजर म्हणपाक लागलें, "मालकिणीन उजरावन दवरिल्लें नुस्तें हांवें खावन उडयलें. त्या रागान तिणें म्हाका मारून उडय म्हणून आपल्या घोवाक सांगलां. तांच्या तोंडांतल्यान

सुट्टलों जाल्यार तुमचे बाराबर गेल्लें बरें." इतलें सांगून तेंय तांचें भितर सामील जालें. हांयस, कोंबो, गाढव, आनी माजर अशी ही इलामत धांवत सुटली.

धांवतां धांवतां रात जाली. मुखार एका घरांत तांकां उजवाड दिसलो. म्हणून तीं सगलीं जाणां घरा कडेन आयलीं. भितर कितें चल्लां हाचो अदमास घेतगीर, तें घर म्हळ्यार चोरांचो अड्डो म्हणून तांकां कळ्ळें. घरांत कितें आसा तें पळोवपाची तांकां उमळशीक आशिल्ली. पूण जनेल खूब वयर आशिल्लें. म्हणटगीर तांणी जनेला मेरेन नदर पावपा खातीर गाढवाक जनेला सकयल उबें रावपाक सांगलें. ताचेर उबें रावलें माजर. माजराचेर हांयस आनी हांयसाचेर कोंबो. मान लांब करून कोंब्यान भितर पळय जाल्यार थंय मेजार तरेकवार खावपाचे जिनस मांडून दवरल्यात. कोंब्यान आपल्या तिनूय इश्टांक भितर कितें चल्लां तें सांगलें. खावपाचे जिनस आसात पूण थंय कितलेशेच चोर गजाली करतात. ते चोर खंयच्याय खिणाक भायर येवन हांचेर घुरी घालीत ह्या भंयान चारूय जाणांनी वरड मारपाक आरंब केलो. गाढवान हीं-होंऽऽ अश्यो आड्ड्यो मारल्यो. माजर म्यांवम्यांव करपाक लागलें, हांयस क्व्यँकऽक्व्यँकऽ करून बोवाळ करूंक लागलें आनी कोंब्यान तर काँकाँचकाँऽऽ असो व्हडाव्हडान साद घालून वाठार गाजयलो. घरा भायल्यान अकस्मात जाल्ल्या ह्या आवाजान चोर भियेले आनी तांणी फुज्यो काडल्यो. काळखांत ते पळून गेले.

ते गेले उपरांत हे चौगूय इश्ट घरांत भितर गेले आनी मेजा वयल्या खाणांचेर तांणी बरो ताव मारलो. पोटभर खाण जातगीर तांणी आतां ताणून दिवपाचें थारायलें. माजर गेलें रांन्नीपोल्लांत, गाढव दारांत आडवें जालें, कोंबो दुर्गार बसलो आनी हांयस पोरसांत पातळ्ळें. खूब वेळान चोर परत त्या घरा लागीं आयले. पळोवया तरी भितर कोण आसात तें अशें येवजून तांणीं एकल्या चोराक भितर धाडलो. तो चोर दरवट्यांत पावतना गाढवान ताचेर सडक लाथ मारली. मागीर तो चोर रांदचे कुडींत गेलो. थंय ताका माजरांचे दोन दोळे लिकलिकतना दिसले. रांदनी पोल्लांतले इंगळे अशें समजून ताणें इंगळे पेटोवपाक म्हणून माजराच्या दोळ्यांक हात घालो. माजरान दावखुलां मारून चोराचो हात फोडून उडयलो. मागीर तो धांवत पोरसांत गेल्ले कडेन हांयसान ताका कोंचाय कोंचाय कोंचायलो. ती संद सादून कोंबो ताचे तकलेर बसलो आनी तकलेक चोंची मारीत साद घालूंक लागलो. सोसूं नजं जावन तो चोर धांवत आपल्या सांगात्यां लागीं आयलो. त्या घरांत गेल्ले कडेन आपणाची कशी दुर्दशा जाली ती ताणें सांगली. तें घर भुतांनी

भरलां म्हणून आपणाली अशी आवतिकाय जाली अशें ताणें हेर सांगात्यांक पटोवन दिलें. त्या भंयान चोरांनी तें घर सोडून दुसरें घर सोदूंक गेले. मागीर हांयस, कोंबो, गाढव आनी माजर त्या घरांत इश्टागतीन रावले.

तळटिपो :-

1- मिसेस द गामा हिणें ही काणी सांगली. मिस द कुन्य हांणी इंग्लीशींत अणकारली.

ही काणी म्हणल्यार ब्रिमेन टावन म्युझिशियन (ग्रीम-27) चें एक रूप पार्सन, 187, 188 कडेन तुळा करात.

◆ ◆ ◆

15. जल्लो आनी हुंदीर[1]

एक आशिल्लो जल्लो. ताका लग्न जावची उमळशीक आशिल्ली. म्हणून ताणें दरज्या कडेन वचून भोव बरे कपडे शिंवून घेतले. ते कपडे आंगार चडोवन ती जल्लो व्हंकल सदांच आपल्या जनेला कडेन बसताली. ज्या जनावराचो आवाज मधूर आसा ताचे कडेन ती लग्न जावंक सोदी. एकदां तेवटेन एक सुणो वतालो. ताणें हे जल्लो व्हंकलेक शिरंगारून जनेलांत बशिल्ली पळयली. जनेलांत बसून कितें करता? अशें सुण्यान व्हंकलेक विचारलें. "हांव लग्न जावपाक घोव सोदतां. तूं म्हजे लागीं लग्न जावशी?" व्हंकलेन विचारलें. सुण्यान भोव खोसयेन सांगलें, "हय." "तुका गावपाक येता?" व्हंकलेन सुण्याक विचारलें. ताणें भोंकपाक आरंब केलो. भोंक - भोंक - भोंक." सुण्याच्या भोंकपान जल्लो-व्हंकलेची भियेवन गुळी जाली. आपणाक असल्या आवाजाच्या घोवा बाराबर रावंक जमचें ना अशें सांगून तिणें सुण्याक मेकळो केलो.

मागीर व्हंकलेक मेळ्ळें एक हांयस. त्या बदकाक व्हंकलेन लग्ना विशीं विचारतगीर ताणें हयकार दिलो. मागीर व्हंकलेन सांगतगीर ताणें आपलो आवाज "क्वॅक-क्वॅक-क्वॅक" करून आयकयलो. व्हंकलेक तो आवाज मानवलो ना. मागीर व्हंकलेन हांयसाक वाटेक लायलो. ताचे उपरांत मेळ्ळें एक माजर. ताणें व्हंकलेक "म्यांव-म्यांव-म्यांव" करून दाखयलें. तेंय व्हंकलेक पसंत पडलें ना. इतलें मजगतीं थंय एक हुंदीर येवन व्हंकलेक विचारपाक लागलो. "तूं म्हजे कडेन लग्न जाता?"तिणें म्हणलें, "तुजो आवाज पयलीं म्हाका आयकूंक दी. पसंत पडल्यार

जावया लग्न.''हुंदरान केल्लो आवाज व्हंकलेक मानवलो आनी तीं दोगांय लग्न जावन मेकळीं जालीं.

जल्लो -व्हंकलेन लग्न सुवाळो मनोवपा खातीर बरें रांदलें. रांदिल्लें तव्यार दवरून ती उंडो हाडपाक भायर गेली. हेवटेन हुंदराक जेवणाच्या वासान तळमळे सुटले.केन्ना एकदांचें तें रांदिल्लें खातां अशें ताका जालें. ताणें तें सगलें खालें आनी निमणे कडेन त्या तापिल्ल्या तव्यार पडून भाजून मेलो. व्हंकल उंडो घेवन तार्कतिकेन घरा आयली. पूण तिका हुंदीर खयंच दिसलो ना. ती ताका सोदूंक लागली. तेन्ना तिका तव्यार भाजून मेल्लो हुंदीर दिसलो. ती दुकांनी रड रड रडली. तेन्ना तिणें थारायलें-परत केन्नाच लग्न जावप ना. असली काणी, तोंडाक घाणी.

तळटिपो :-

1- मिसेस द गामा हिणें ही काणी कोंकणींत सांगली आनी मिस द गामा हिणें इंग्लीशींत अणकारली.

काबु वेर्दे बेटां वयल्या काणयेंत (पार्मन, 205) सर बिग जॉन रॅट आनी सुझान घोव-बायलां मेळून शेतांत वावराक वच्चें पयलीं रांदतात. शेतांत गेल्लो घोव आंगीच घरा येता आनी आयदनांतलें रांदप पुसून खावपाचे गडबडींत त्या आयदनांत पडून मरता. ती घरा येता तेन्ना तो मेल्लो पळोवन शोक करता.

अशेंच एकें काणयेंत राजकन्या लग्नूच जावची ना म्हणटा. पूण जो बरो आवाज काडटा ताचे कडेन जातली म्हणटा. ती माकोड, घोडो आनी हुंदीर हांचो आवाज आयकता. हुंदराचो आवाज तिका आवडटा. मागीर ती ताचेकडेन लग्न जाता. नॉर्वेजियी काणयेंत कोलो धनगरा कडेन आवाजाची परिक्षा करपा खातीर वेळ मागून घेता. (नॉर्वेजियी फॅरीटेल्स. अस्बझॉर्संन-मो, अणकार: गडे, अमेरिकन स्कॅंडिनेव्हियन सोसायटी 1924, पृ. 16-17).

◆ ◆ ◆

16अ. माकोड आनी माकडीण[1]

एक आशिल्लो राजा. ताची एक राणी आशिल्ली. तांगेर भुरगेंबाळ नाशिल्लें. तीं देवा कडेन आपणाक भुरगें दी म्हणून मागतालीं. राणी भुरग्या खातीर आशेल्ली. पूत, धूव नासल्यार माकड कांय जायना, घाल आपल्या पदरांत म्हणून देवाक पराथ्थाली. आनी तशेंच जालें. राणयेगेर माकोड जल्माक आयलो. तो माकोड सगल्यांक त्रास दितालो. म्हणून राजाक सदांच ताचो राग येतालो. राजाचो राग सोसूंक जायना जालो. मागीर राजान एक दीस आपल्या शिपायांक आपयलें आनी त्या माकडाक मारून उडोवपाक सांगलें. आपलो बापूय आपणाक मारून उडोवपाक सोदता हें माकडाक कळ्ळें. म्हणून एक दीस माकडान मेल्ल्याचें सवंग केलें. राजान आपल्या शिपायांक आपयलें आनी माकडाक पुरून उडोवपाक सांगलें. माकोड सामको अवचिन्न आशिल्लो. राजाचे शिपाय माकडाक घेवन गेले. तांणी फोंड खणलो आनी ते माकडाक फोंडांत घालतले, इतल्यांत माकडान व्हडली उडकी मारली आनी तो रानांत पळून गेलो.

थंय माकडाक एक माकडीण मेळ्ळी.ताणें तिका आपणा कडेन लग्न जावपा विशीं विचारलें. तिणें हयकार दिलो आनी तीं दोगांय लग्न जालीं. मागीर तीं दोगांय हातांत हात घालून चलूंक लागलीं. वतां वतां तांकां एक बोरांचें झाड दसलें. झाडार कितलींशींच बोरां पिकिल्लीं. माकडान तें पिकिल्ल्या बोरांनी भरिल्लें झाड माकडिणीक दाखयलें. ''गोड बोरांचें झाड तुवें केन्ना पळयलां?'' माकडान आपले बायलेक विचारलें. ती म्हणपाक लागली आपणें आंबट बोरांचें झाड पळयलां. ताणें माकडिणीक सकयलूच रावपाक सांगलें. म्हुणूंक लागलो,

आपूण झाडार चडटां आनी माकडिणी खातीर बरीं गोड बोरां उडयतां. ती बसली सकयल आनी तो चडलो झाडाचेर. तो पिकिल्लीं बोरां वेंचून वेंचून खाता आनी गुठयो सकयल उडयता. तिका माकडाच्या ह्या कर्तुबाचो खूब राग आयलो. माकडान उडयिल्ल्यो सगल्यो गुठयो तिणें पुंजायल्यो आनी आपणा बाराबर घेतल्यो. बोरां खावन जातगीर माकोड सकयल देंवलो आनी तीं दोगांय वाट चलूंक लागलीं.

वतां वतां माकडिणीन माकडाक म्हणलें, "हांवे एक भोव मौजेची गजाल पळयल्या पूण हांव ती तुका सांगचीं ना". "सांग मुगो, सांग मुगो, म्हजी मोगाची बायल ती" माकडान फुसलायली. "तूं द्वाडपणां करता, मस्कऱ्यो करता. हांव तुका सांगचींच ना." मार्कडिणीन म्हणलें. तो सामकोच फाटीक लागलो तेन्ना तिणें माकडाक रोसाळ म्हुट्ट्यांनी भरिल्लो एक रूख दाखयलो. माकडान वेळ केलो ना. तो सपसप करून रुखार चडलो आनी म्हुट्टे खावंक लागलो.म्हुट्टे खाता आनी चुंमळां सकयल उडयता. मार्कडिणीक ताचो खूब राग आयलो. तिणें सकयल उडयिल्लीं सगलीं चुंमळां एकठांय करून वांगडा घेतलीं आनी दोगांय वाट चलूंक लागलीं.

चलतां चलतां माकडिणीन रुखार आशिल्लें म्हींवा पोळें पळयलें. तिणें माकडाक म्हणलें, "आतां म्हाका आनीक एक कितें दिसलां. पूण हांव तें कोणाकूच सांगचीं ना." पूण माकोड तिची फाट सोडीना जालो. मागीर तिणें रुखा वयलें म्हींवा पोळें ताका दाखयलें. आपूण वयर चडून म्हींवा पोळ्याचे कुडके सकयल उडयतां, मागीर तिणें पोटभर म्हींव पियेन घेवचें, अशें सांगून तो तुरुतुरू करून रुखा वयल्या म्हींवा पोळ्याकडेन पावलो. पोळ्याचे कुडके काडटा आनी बेगोबेग म्हींव चोखता. मागीर उरिल्लें मेण सकयल उडयता. माकडीण बावडी आपणाक म्हींवापोळ्या कुडको मेळटलो म्हणून वाट पळयता. पूण तिच्या वांट्याक आयलें तें माकडान उडयिल्लें मेण. तें तिणें एकठांय करून घेतलें आनी रागान ती चलूंक लागली. तिका माकडा लागीं उलोवपाचें नाशिल्लें आनी ताचें कांयच आयकुपाचें नाशिल्लें.

ती गेली आनी वांगडा हाडिल्ल्यो गुठयो, चुमळां आनी मेण वापरून तिणें एक फावोशें घर बांदलें. माकडान घर बांदलें शेणाचें. थोड्या दिसांनी घोग्यांनी पावस रकलो. त्या पावसांत माकडाचें शेणाचें घर गेलें व्हवून. मार्कडिणीन बांदिल्लें मेणाचें घर मात तश्शें उरलें. माकोड पावसांत कुडकुडलो. धांवत धांवत मार्कडिणीच्या घरा मुखार आयलो आनी मार्कडिणीक विनोवपाक लागलो. आपणाक तिच्या घरांत घे म्हणून काकुटेक आयलो. मार्कडिणीक ताका घरांत

घेवपाचो नासलो. पूण आपूण माकडिणीचो नोकर जावन सगलीं कामां करतलों अशें ताणें उतर दितगीर माकडिणीन ताका दार काडलें आनी घरांत घेतलो.

तीं त्या घरांत सुखान रावतालीं. एक दीस माकोड माकडिणीक म्हणूंक लागलो "आमी आमच्या सगल्या इश्टां खातीर एक भूस घालुया." माकडिणीन घरांत रांदचें आनी आपूण सगल्या इश्टांक आपयतां अशें सांगून माकोड भायर सरलो. तांकां जेवपाक आपोवपा बदला तो बोवाळ मारीत गेलो "धांवात धांवात रे चोर येतले."

ते मेरेन माकडिणीन घरांत बरीं रांदपां करून दवरलीं. माकोड येवन सांगपाक लागलो- आपणें सगल्यांक आपयलें, पूण ते सगले पळून गेले. हें आयकून तिका माकडाचो खुबूच राग आयलो. आपूण वचून सगल्यांक घेवन येतां अशें सांगून ती भायर सरली. माकडाक घरा दवरलो रांदपां राखपाक आनी ती गेली. तिणें सगल्यांक सांगलें, "धांवनाकात, पळनाकात. हांवें भोव बरें रांदलां तुमचे खातीर. आमगेर येयात. पोटभर जेवात." सगल्यांक एकठांय करून घेवन ती घरा आयली. पळय जल्यार मकडान सगलें रांदप खावन फस्त केल्लें आनी तो घराच्या पाडसार वचून न्हिदला. ताची शेंपडी मात अळंग लांबता. माकडाच्या ह्या कर्तुबाक लागून चाळवल्ले माकडिणीन कांकाडो पेटयलो आनी माकडाचे लांबते शेंपडेक लायलो. माकोड भाजून मेलो.

तळटिपो :-

1- पणजी शारांतलें जण एक भुरगें ही लोकप्रीय काणी तांच्या आवय-बापाय कडल्यान ना जाल्यार आयां कडल्यान आयकता. हे काणयेंचें पयलें रूप (अ) मिस आमेलिया लोरेना हिणें पुर्तुगेजींत सांगिल्लें आनी ती काणी मिस द कुन्यन इंग्लीशींत अणकारली. ते काणयेचें दुसरें रूप (ब) मिसेस शाव्हिएर हिणें कोंकणींत सांगलें तें मिस द गामान पुर्तुगेजींत बरोवन काडलें.

पेंटामेगेन काणयेंत (दुसरी काणी, पयलो दीस) भुरग्या खातीर आशेल्ली बायल "भुरगें म्हण म्हाका फुलझाडाची ताळी लेगीत चलता" अशें म्हणटा. पुर्तुगेज काणयेंत (पेद्रोसो, 105) "म्हजो पूत घोंड्याची तकली आशिल्लो जाल्यार लेगीत जाता" अशें म्हणटा. फिलिपिनी काणयेंत (फॅन्सलर, 178-179) भुरगें नाशिल्लें जोडपें आपणाक "माकोड जरी म्हज्या पोटांत जल्माक आयलो तरी आमकां चलता" अशें म्हणटा. संदर्भ स्टोक्स, 41, बॉम्पास, 56-60, 201-206.

तिबेटी काणयेंत (वॉन शिफनर, 177-181) एक बापूय आपले धुवेचें लग्न एका कुरूप ब्राम्हणा कडेन करता. तांचें कारण म्हणल्यार ताचें गिन्यान आनी कांटेकोरपणा. घरा वतना वाटेर तो मांडा वयल्यान थोडें उदक, जेवण आनी मास घेता. पूण तांतलें कांयच तो आपले

बायलेक दिना. कारण संहिता थारावपी गुरुंनी आनी ऋर्षीनी बायलांक तें खावपाक बंदी घाल्या, अशें ताचें म्हणणें. तो रुखार चडटा. पिकिल्लीं फळां आपूण खाता आनी सकल आशिल्ले बायलेक हरवीं फळां उडयता. जेन्ना तीय रुखार चडटा तेन्ना तिचे वाटेर कांटे दवरता आनी तिका थंयच सोडून येता. राजा जनकाक ती मेळटा तेन्ना तिचे कडेन तो लग्न जाता. मागीर तिचो पयलो घोव तिचेर हक्क सांगपाक राजवाड्यांत येता. पूण ताचे यत्न फुकट वतात.

संथाळ काणयेंत (बॉम्पास, 212-214), माकोड झाडार चडटा आनी फळां सकयल आशिल्ले बायलेख्रानीर उडयता. त्या फळांक माकडान दांत लायिल्ले आशिल्ल्यान ती फळां खायना. कारण ताणें सांडिल्लें तें तिका खावपाचें नासता.

काबु वेर्दे जुंव्यां वयले काणयेंत (पार्सन्स, 125) तीन पूत एका शिंवा बागबर भोंवडेक वतात. दोग जाण मास खावन शिंवाक हाडां घालतात. मावो खावन वाली शिंवा मुखार उडयतात. बटाट आपूण खातात आनी शिंवांक साली दितात. पिकीं अंजिरां खातात आनी हरवीं शिंवा मुखार खावपाक उडयतात. धाकलो भाव मात शिंवा बागबर खाता-जेवता. आपूण खाता तीं बरीं बरीं खाणां शिंवाकूय दिता. उपकार मानपी शींव धाकल्या भावाक कठीण प्रसंगार वांचयता.

फिलिपिनो काणयेंत (फॅन्सलर, 366) माकोड रुखार चडटा. ताचो इश्ट कांसव मुळांत रावता. माकडान ताका अर्दी फळां दिवपाचें थारायिल्लें आसता. पूण माकोड वयर चडून फळां खाता आनी साली कांसवाक सकयल उडयता. अशाच रुपांत ही फसोवपाची काणी आफ्रो-अमेरिकी लोककाणयेंतल्यान जनावरांचें काणयेंत पावल्या.

◆ ◆ ◆

16ब. कोलो आनी कोली

एक आशिल्लो कोलो आनी एक आशिल्ली कोली. कोली कोल्याक सांगूंक लागली, तिका एक रूख दिसला. पूण ती नांव सांगूंक नकळं. तिणें रुखाकूच नांव विचारलें. रुखान आपली वळख सांगी मेरेन ती विचारीत रावली. रुखान सांगलें आपलें नांव भिरंड म्हणून. मागीर कोलयेन कोल्याक सांगलें, ''तूं रुखार चड आनी म्हाका थोडीं पिकिल्लीं भिण्णां उडय.''कोलो रुखार चडलो. रुखा वयलीं पिकिल्लीं भिण्णां काडून खावंक लागलो. भिण्णां खाता आनी बियो सकयल उडयता. कोली खूब रागार जाली. पूण कितें करतली? सकयल उडयिल्ल्यो बियो तिणें एकठांय करून घेतल्यो. कोलो सकयल देंवलो. पूण ताणें एक लेगीत पिकें भिण्ण कोलये खातीर हाडलें ना.

कोलयेक कोल्याचो खूब राग आयलो. तिणें थोडें मेण हातासलें, मागीर भिण्णांच्यो बियो आनी मेण घेवन आपणाक जाय तशें तिणें एक घर बांदलें. कोल्यानूय घर बांदलें. पूण शेणाचें. पावस आयलो. कोल्याचें शेणाचें घर व्हांवून गेलें. कोलयेचें मेणाचें घर मात तिगलें. कोलो कोलयेच्या घरा लागीं येवन आलाशिरो मागूंक लागलो. तिणें न्हयकारलें. पूण कोलो हातापांयां पडूंक लागलो. तिणें ताका ताच्या कर्तुबांची याद करून दिली. ''तुवें म्हाका पिकीं भिण्णां दी म्हळ्यार म्हजेर बियो शेंवटून मारल्यो.'' कोलो रडूंक लागलो. रावपाक इल्ली तरी सुवात दी म्हणून काकुळटेक आयलो. मागीर कोलयेन ताका भितर घेतलो आनी भायल्या सोंप्यार न्हीद म्हणून सांगलें.

कोलयेन आपल्या सोयऱ्यांक जेवण दिवपाचें थारायलें आनी सगल्या सोयऱ्यांक आपोवपाचें काम कोल्या कडेन दिलें. कोलो गेलो आनी सोयऱ्यांक सांगूंक लागलो वाटेर वाग बसला, कोण भायर सर्रूनाकात. तो म्हणूंक लागलो,

''सोयऱ्यांनो येवंनाकात

वाटेमार्गार वाग बसला''

कोलो सुवार्थी आशिल्लो. ताका कोलयेन रांदिल्लें सगलें एकट्याकूच खावपाचें आशिल्लें. म्हणून घरांत कोणच येवचो न्हय म्हणून ताणें तजवीज केल्ली. कोली पिकार जाली. कोल्याक रांदपांचेर लक्ष दवरपाक सांगून ती सोयऱ्यांक आपोवपाक भायर सरली. हेवटेन कोल्यान रांदिल्लें पुराय जेवण सोंपयलें. कोली आपल्या सोयऱ्यांधायऱ्यांक घेवन घरा येवन पळय जाल्यार पुराय रांदिल्लें सोंपोवन कोलो माळ्यार वचून न्हिदला. कोलयेच्यान संताप सोंसू नजं जालो. तिणें माळ्या सकयल लांबतले कोल्याचे शेंपडेक उजो लायलो. पुराय माळो पेटलो आनी कोलो लासून ताचो गोबोर जालो.

◆ ◆ ◆

विनोद आनी आडकथा

17. अवचिन्नपणांनी दुडू सालवार[1]

एके बायलेचें एक अवचिन्न मनशा कडेन लग्न जालें. घोव अवचिन्न पणां करपांत गुल्ल आशिल्ल्यान तिका खूब वावर करचो पडटालो. नाजाल्यार घर कशें चलोवप? ती शेतांभाटांत घोळ घोळ घोळटाली. एक दीस रोंपे लावपा खातीर ती जमीन खणटाली. तेन्ना तिका जमनींत पुरिल्लें एक पेट्रूल मेळ्ळें. पळयल्यार तें दुडवांनी भरिल्लें आशिल्लें. तें पळोवन ती खुशाल भरीत जाली. तिणें तें पेट्रूल आपल्या घरांत लिपोवन दवरलें. आतां आपणा कडेन पयशे आसात. म्हणटगीर आपल्या "अवचिन्नपणां करपी घोवाक थोडेंभोव शिक्षण घेवंदी, केन्नाय उपकारा पट्टलें. अशें येवजून ती एका मास्तराक मेळ्ळी. आपूण दुडवांची वेवस्था करतां पूण आपल्या घोवाक जितलें जमता तितलें शिकय म्हणून सांगून घरा आयली.

दुसऱ्या दिसाक तिणें आपल्या घोवाक त्या मास्तरा कडेन शिकपा खातीर धाडलो. तो मास्तरागेर आयलो. एक पांय हुंबऱ्या भितर आनी दुसरो पांय हुंबऱ्या भायर दवरून उबो रावलो. मास्तरान ताका विचारलें, "तूं आयलो?" तो मोन्यांनीच उबो रावलो. मागीर मास्तरान म्हणलें, "यो बस." शिकूंक आयिल्लो तो वचपाक लागलो. मास्तरान म्हणलें, "आरे, तूं वता?" तो घरा आयलो. पूण येतना मास्तराचीं हीं तीन उतरां मतींत घट्ट धरून आयलो. बायलेन शिक्षणाची खबर काडल्यार तो हीं तीन उतरां म्हणटालो. "तूं आयलो?" "यो बस." "आरे, तूं वता?" तो सदां सर्वकाळ हीं तीन उतरां घोंकीत आसतालो.

ते बायलेन दुडवांचें पेटूल घरांत लिपोवन दवरलां अशी एका चोराक सुलूस लागली. म्हणून एके रातीं तो तें पेटूल चोरपाक तिच्या घरा आयलो. घराचे वासरेर न्हिदिल्लो तिचो घोव मास्तराचीं तीं तीन उतरां घोंकतालो. "तूं आयलो?" चोरान हें उतर आयकलें आनी तो भियेलो. आपणाक कोणें तरी पळयलो अशें ताका दिसलें. इतले म्हणसर "यो बस" हें उतर आयलें. चोराक दिसलें तो आतां घरांतल्यांक सांपडटलो. म्हणून तो वचूंक लागलो. अवचिन्न घोवान तिसरें उतर घोंकलें, "आरे, तूं वता?" तें आयकून चोर कुल्यांक पांय लावन धांवून गेलो.

आपणाक कोणें तरी फटयलो अशें समजून चोर परत पेटूल व्हरूंक आयलो. घोवाची काळखांत घोकंपट्टी चालू आशिल्ली. चोर थंय पावतगीर काळखांतल्यान उतर आयलें, "तूं आयलो?" चोर तें आयकून कांचवेलो. फाटोफाट दुसरें उतर आयलें, "यो बस." चोराक धडकी भरली. आपणाक कोणें तरी पळयला हाची ताका खात्री पटली. मागीर तिसरें उतर कानार येवचें पयलीं चोर परत वचपाक लागलो. तेन्ना ताणें आयकलें, "आरे, तूं वता?" चोरान फुज्यो काडल्यो. मागीर जेन्ना जेन्ना तो चोर पेटूल चोरपाक आयलो तेन्ना तेन्ना अवचिन्न घोवाच्या ह्या तीन उतरांनी पेटूल राखलें.

तळटिपो :-

1- मिस गोमिशान ही काणी हाडल्या.

कसलोय गुन्यांव करपाक आयिल्लो मनीस कोणाची तरी बडबड आयकून भियेन वता आनी गुन्यांव घडना असल्यो काणयो पूर्वे कडल्या देशांनी लोकप्रीय जाल्ल्यो आसात.

एके संथाळ काणयेंत (बॉम्पस, 181-182) चार जोगी चार वाक्यां बरयतात. तीं वाक्यां राजा मोटया-मोटयान घोकता. तेन्ना थंय आयिल्ल्या राजाचे मारेकार भियेन पळतात. जातक काणयेंत (कॉवेल्स इंग्लीश ट्रांझ्लेशन, पृ. 338 आनी 373) एक संन्याशी गुरू राजाक कांय श्लोक शिकयता. थंय आयिल्लो ताचो खुनी ते श्लोक आयकून आपणाली खून करपाची येवजण राजाक पयलींच कळ्ळ्या अशें समजून पळून वता.

◆ ◆ ◆

18. घोव, बायल आनी चोर

एका गांवांत एक जोडपें रावतालें. घोव बायल दोगांय जाण काटकसर करून दीस काडटालीं आनी भोव बरीं रावतालीं. तीं जरी काटकसर करतालीं तरी लोकांक खबर आशिल्लें की, तीं गिरेस्त आसात आनी तांचे कडेन फावो तसो दुडू आसा म्हणून. एके रातीं तांच्या घरांत चोर आयले. येतगीर तांणी पयलीं तांची आरमार उगडली. तातूंतलें सगलें उस्तून पळयलें. खण सोदले. पूण कांयच मेळ्ळेंना. मागीर ते चोर दरवटया भायर येवन बसले.तांणी खूब वेळ चिंतलें. मागीर तातूंतलो एक चोर ते न्हिदिल्ले बायले कडेन गेलो. तिका उठोवपाचो यत्न केलो. तिका गाडन्हीद लागिल्ली. पूण चोरान तिका विचारलें, "पयशे खंय दवरल्यात?" तिणें न्हिदेंत आसतना जाप दिली, "रान्नी फाटल्या तव्या मुळांत लिपोवन दवरल्यात." चोर रांदचे कुडींत गेलो आनी रांदनी फाटल्या तव्या मुळांत लिपोवन दवरिल्ले पयशे तव्यांत भरून घेवन वचूंक लागलो.

इतले मजगतीं ती जागी जाली. बेगीन बेगीन तिणे आपल्या घोवाक विचारलें, "तुवें म्हाका पयशां विशीं विचारिल्लें?" तो म्हणपाक लागलो, "हांवें खंय तुका विचारलां? वच वच, कोणें विचारिल्लें तें पळय."ताणें दारा कडेन येवन पळय जाल्यार दुडू तव्यांत घालून वचपी चोर ताका दिसलो.ताणे तव्यार झोंपय मारली आनी "दी म्हजो तवो, दी म्हजो तवो" म्हणीत बोबाट मारली. तवो थंयच सांडून चोर पळून गेलो. दुडवांचो तवो घेवन तो भितर आयलो आनी न्हीदूंक गेलो. पयस पाविल्ले चोर मात झगडत रावले.

तळटिपो :-

1- ही काणी हेलन एदुआर्द लोपिश पॅरॅर हांणी पुर्तुगेजींत आयकल्ली. ती मिस द कुन्यान इंग्लीशींत अणकारली.
ही गोंयांत आयकल्ली काणी म्हणल्यार "म्हाल्याची शिट्रूक बायल" हे पंजाबी काणयेचें (स्टील, 223-224) अर्दकुटें रूप.

19. राजा आनी शिटूक प्रधान[1]

एक राजा आशिल्लो. ताचो प्रधान खूब हुशार आनी शिटूक आशिल्लो. तो राजा म्हळ्यार प्रधानाच्या हातांतलें बावलें जाल्लो. प्रधानाक विचारले बगर कांयच थारायनाशिल्लो. केन्नाय प्रधान नासत आनी राजा कडेन कसलोय प्रस्न आयलो जाल्यार आपल्या राज्याचेर मोटें संकट आयलां अशे तरेन तो विचित्र पिशांतका वरी वागतालो. खरें म्हणल्यार प्रधान खऱ्या अर्थान राजा आनी राजा मात नांवाचो- कुकमा तिळ्याक आदार कसो.

एक दीस राजा आनी प्रधान आंबे खाताले. राजाक आपल्या प्रधानाक चाळोवपाची हुकी आयली. राजा अचकीत म्हणपाक लागलो, "चल, कोण आंबे चड खाता तें पळोवया. तूं काय हांव." तांचें खावप चालूच आशिल्लें. राजा आंबो खाता आनी साली आनी काथो प्रधानान उडयिल्ले राशीर उडयता. शिटूक प्रधानाक राजाचे हे करणेचो हेतू कळ्ळो. म्हणटगीर तो आंबे खायत रावलो. कांयच उलोवंक ना.

सगळे आंबे खावन जातगीर कोणें चड आंबे खाल्ले हे विशीं प्रधानान दिल्ले जापेक लागून राजा भोव खोशी जालो. प्रधानाचे हुशारकायेचेर खूश जावन ताणें आपली राजकन्या प्रधानाक दिवन ताका आपलो जांवय करून घेतलो, आनी राज्य ताचे सुवादीन केलें. प्रधानान जाप दिली. "हांवें म्हज्या वांट्यांचे सगले आंबे खाले ही गजाल खरी पूण राजान साली आनी काथे लेगीत फस्त केले जें कोणांकूच करूंक जमना!"

तळटिपो :-

1- ही काणी धा वर्सां पिरायेच्या अर्नोल्ड रेयश क्रूझ हाणें सांगिल्ली.

ही काणी आनी ह्या संग्रहांतल्यो 24 आनी 25 क्रमांकाची काणयो अमेरिकी आवय-बापूय आपल्या भुरग्यांक एके पिळगे पयलीं सांगताले. ही काणी कोणाकूय थोमणो मारपा खातीर सांगताले. जे लोक चोरयां दुसऱ्याच्या पानार आपणें खाल्ल्या फळांच्यो साली-बियो घालतात आनी उलट ताकाच आशेकूर, हावरट म्हणटात, आपलें पान सामकें रिकामें दाखयतात तांचे खातीर ही काणी सांगतात. ''हांव तुज्या पानार म्हज्यो साली दवरतां, मात तूं तुज्यो साली खा!'' ही ताची खरी जाप.

सिंहली काणयेंत (पारकर, क्र. 2.191), मालक आनी नोकर प्रवासांत आसतात. मालक केळीं घेता आनी नोकराक साली भायर उडयता म्हणून तापयता कारण ताणें तांचे खातीर पयशे फारीक केल्यात. म्हणून नोकर मालकाक सांगता, ''तुवें त्यो साली खावंक जाय.'' मालक साली खाता म्हणसर तो आपणाक दिल्लीं केळीं खायना. जेन्ना मालक साली खाता ताचे उपरांत तो केळीं खाता.

◆ ◆ ◆

20. माणकुल्याची चोरी[1]

एक राजा आशिल्लो. तो खरो न्याय करपी म्हणून ताका लोक चड मानताले. गिरेस्तां कडल्यान गरिबांची छळणूक जाल्ली दिसल्यार तो बेजार जातालो आनी गरीबांक न्याय मेळोवन दितालो. त्या राज्यांतले एके बायलेक लग्न जावन वीस वर्सां जाल्लीं तरी भुरगेंबाळ नाशिल्लें. म्हणून ती सामकी निर्शेल्ली. ताका लागून ती पिशांतका वरी जाल्ली. कशेंय करून आपणाक भुरगें जाय म्हणून तिणें त्या राज्यांतले एके गरीब अस्तुरेगेर जाल्लें भुरगें उखल्लें आनी ती थंयच्यान ना जाली. हेवटेन भुरग्याक जल्म दिवपी आवयचेर आकांत आयलो. ती वाट मेळटा थंय वचून विचारीत रावली आपणालें भुरगें कोणें पळयलां काय म्हणून. जण एकल्याक ती आपणाल्या माणकुल्या विशीं विचारताली. पूण लोकांक खंय खबर तिचें दुख्ख? लोकांक ती पिशेपणां करता अशें दिसलें. तिका सोदून लेगीत आपलें भुरगें मेळूंक ना. मागीर निरशेवन ती घरा आयली.

वाटेर तिका एक अस्तुरी मेळ्ळी. तिणें सांगलें तिचो माणकुलो जाण्टे अस्तुरेन चोरला म्हणून. ही खबर आवयन बेगोबेग राजाक सांगची अशें तिणें ह्या भुरग्याचे आवयक सांगलें. ती धांवत-धांवत राजाच्या दरबारांत गेली आनी दिमी मारून तिणें आपली कागाळ राजाच्या कानार घाली. आनी राजा कडेन न्यायाची मागणी केली.

राजान आवयचेर आयिल्ल्या आकांताची गजाल शांततायेन आयकून घेतली. ताणें आपले शिपाय धाडून भुरग्याक चोरून व्हरपी जाणटेले अस्तुरेक आपणा मुखार उबी केली. मागीर राजान तिका जायते प्रस्न विचारले. पूण अस्तुरी

नेगार गेली. आपणा कडेन आसा तें आपलें भुरगें अशें सांगून तिणें तिचे वांगडा आयिल्ल्या खूबश्या गिरेस्त मनशांची गवाय दिली. अस्तुरेचे म्हणणें खरें आसा असो निर्वाळो त्या गवायांनी दिलो. राजा अजापलो. तो न्यायप्रीय आनी धोरणी आशिल्लो. पूण आज न्यायच अन्यायांत घुसपल्लो. संवेदनशीलताय आनी राजनीत हांचोच घात जावपाचो वेळ आयिल्लो. राजान जर योग्य न्याय दिलो ना जाल्यार खरे आवयक आपलें भुरगें मेळचेंना आनी तिका रित्या हातांनी परत वच्चें पडटलें. राजा सादूर जालो आनी ताणें खरें कितें तें ताडलें... ...

तळटिपो :-

1- धा वर्सां पिरायेच्या आर्नोल्ड रेयश क्रूझ हाणें ही काणी सांगली.

हे काणये संदर्भांत फुडल्या काणयां कडेन तुळा कच्ची शिफनर, 120-121; पार्सन्स, 348 आनी ''टेल ऑफ ध टनॅल'' हे जातक कथेंतली (546-कॉवॅल्स इंग्लीश ट्रांझ्लेशन) ग्रेट बिईंगाची पांचवी परिक्षा.

◆ ◆ ◆

21. बिस्माचे मोचे[1]

वादळी पावसाचे दीस. एक शाळेंत वचपी अर्दकुटो भिजिल्लो भुरगो मोच्यांच्या मांडार भितर सरलो. आपले पिंजके मोचे काडून ताणें मोचेकाराक दाखयले. म्हुणूंक लागलो, "म्हजे मोचे पिंजल्यात. सारके करूंक जातात जाल्यार पळय. उपकार जातले, नवे मोचे घेवपाक म्हजे लागीं पयशे नात." मोचेकारान मोचे हातांत घेवन पारखिले. मागीर ताणें म्हणलें, "तुजे पांय ह्या पिंजक्या मोच्यांतल्यान भायर सरतात. हे मोचे शिंवप कांय जमचेंना. पूण हांव तुका नवे मोचे दितां. तुजे कडेन पयशे नासल्यार कांय नजं. तूं बिस्म जातलो तेन्ना म्हाका म्हजे पयशे दी." त्या भुरग्याक अपमान दिसचो न्हय म्हणून मोचेकारान हें मस्कऱ्यांनी म्हणलें. मागीर मोचेकारान व्हडल्या मनान दिल्ले नवे मोचे घेवन तो भुरगो घरा गेलो.

खूब वर्सांनी मोचेकार म्हातारो जालो. ताच्या हातांनी काम जायना जालें. तो म्हातारपणांतले दीस सारतालो. अचकीत एक दीस सकाळींफुडें एक पाद्री मोचेकाराच्या दारार उबो. ताणें मोचेकाराक बिस्मान आपयला असो रेकाद दिलो. मोचेकार अजापलो. आपूण केन्नाच बिस्मा कडेन उतर लेगीत उलयलें ना, आनी आतां हें आपोवणें कसलें? ह्या विचारान तो मातसो वित्राग करूंक लागलो. पाद्रीन ताका समजायलो. "तुका हांव सांगात दितां आनी परतो घरा लागीं सोडटां." अशें उतर दिवन ताणें मोचेकाराक वांगडा घेवन बिस्मा मुखार व्हेलो. बिस्म म्हणल्यार उंचेल्या मानाचो धर्माचो अधिकारी. तो मुखार उबो. मोट्या मानान बिस्म मोचेकाराक सांगूंक लागलो, "इश्टा, तुजें खूब वर्सांचें व्हडलें रीण म्हजेर आसा.. .. तुका याद आसा एक शाळेंत वचपी गरीब भुरगो तुजेसरीं

आयिल्लो आनी तुवें ताची काकूट केल्ली? हांव तो भुरगो.'' अशें सांगून बिस्मान दुडवांनी भरिल्ली एक पोती त्या जाणटेल्या मोचेकाराक दिली. मागीर बिस्मान सांगलें, ''म्हाका त्या वेळार तुवें दिल्ल्या मोच्यांचें हें मोल. आतां हेर जें कितें जाय तें तूं म्हजे लागीं माग. म्हज्या हातांनी जाता तें हांव सगलें करतलों.'' मोचेकाराचें मन भरून आयलें. दोळ्यांतल्यान दुकां व्हांवूंक लागलीं.तेच अवस्थेंत मोचेकारान म्हणलें, ''तुवें म्हाका आज दिल्यात त्या दुडवांनी तुका हांवें दिल्ल्या मोच्यां असले शंबर पार येतले. आतां म्हजी एकूच इत्सा आसा. म्हज्यो दोन आंकवार धुवो आसात. म्हज्या मरणा उपरांत तांकां पळोवपी कोण ना.'' ''तें तूं म्हजेर सोड. फावो ती सगली काळजी हांव घेतां,'' बिस्मान सांगलें.'' तुजेर देवाचें बेंसांव पडूं.'' मोचेकारान बिस्माक परबीं दिलीं.

बिस्मान रोखडोच एक अनाथाश्रम बांदून घेतलो. मोचेकाराच्या दोनूय धुवांक थंय रावपाची वेवस्था केली. मागीर दोन बऱ्या सभावाच्या तरणाट्यां लागीं तांचें काजार करून दिलें. तांच्या घरा त्यो दोनूय धुवो राजकन्या कश्यो खूब खुशालभरीत जीण जगूंक लागल्यो. जाणटेल्या मोचेकाराची सेवा करपाक बिस्मान ताची वृद्धाश्रमांत वेवस्था केली. मरणकाळ पावलो तेन्ना तो शांततायेन मर्णा सुवादीन जालो. अशे तरेन दुसऱ्याचेर उपकार करपी मनशाक फावोशें फळ मेळटा.

तळटिपो :-

1- पंचवीस वर्सां पिरायेंच्या नॉर्मल स्कुलाच्या शिक्षकान ही काणी सांगल्या.

◆ ◆ ◆

22. पवित्र वखद

खूब वर्सां पयलीं एका गांवांत एक जोडपें रावतालें. सामकें झगडाळ. दोगांय जाणां सदां उठून एकामेकाकडेन झगडटालीं. तांच्या झगड्यांक शीममेर नाशिल्ली. घोव आपले बायलेचेर तरातरांचे आळ घालतालो. तिचो अपमान करतालो. बायलूय तोंडान फटकळ. ती परत्याक परतें दिताली. ताणें केल्ले अपमान आनी आरोप ती आपल्या घोवाचेरूच उलटायताली. दिसान दीस हें झगड्यांचें प्रमाण वाडत वतालें. एक दीस तांचें झगडें चडार पडलें. इतलो वेळ उतरांनीच झगडटालीं. आज घोवाचें पासियेंस सोंपलें. रागा सरशीं ताणें आपले बायलेक पेट घालो. ती आयकना जातगीर तिका धाडाय धाडाय धाडायली.

तांच्या शेजरा एक अस्तुरी रावताली. ती लोकांक वखद दिवन तांचे कुडीचे आनी मनाचे रोग बरी करताली. सरभोंवतणचे लोक तिका एक भोव बरी वखदळी म्हणून मानताले. घोवान धाडायिल्ली बायल ते अस्तुरे कडेन गेली आनी आपल्या घोवाच्यो कागाळी सांगूंक लागली. आपल्या घोवा बरोबरच्या झगड्यांत आपलें म्हणणें कितलें सारकें आशिल्लें तें ती ते अस्तुरेक पटोवन दिवंक लागली. आपल्या घोवाच्या सभावाक लागून ह्यो भानगडी तुमच्या शेजारा जातात अशी कागाळ तिणें ते वखदळी अस्तुरे लागीं केली.

ते जाणटे अस्तुरेन तिका समजायली. म्हणूंक लागली , "तूं म्हजे धुवे भशेन. हांव जाणां तुज्या ह्या प्रस्नावयलो उपाय. हांव सांगतां तशें तुवें केलें जाल्यार आज म्हजे कडेन तूं उपाय मागपा खातीर आयिल्ल्याचें दुख्ख तुका केन्नाच जावचें ना." ती अस्तुरी भितर गेली आनी पातळ रंगाच्या वखदान

भरिल्ली बाटली घेवन आयली. तिणें हे झगडाळ बायलेक सांगलें, "हांव हें वखद तुका दितां. ती बाटली तुवें घोवा पसून लिपोवन दवरपाची. आरमारींत दवर. घोवाक कळपाक दिवंनाका. कसलेय खबरी वयल्यान तुमचें तोंडाक तोंड लागता, आनी झगडें जातलें अशें दिसता, तेन्ना तूं भितरलीं वच.आरमार उगड आनी तुज्या घोवाक कळनासतना बाटलेंतलें कुलेरभर वखद तोंडांत घे. गिळूं नाका. बाटली परत लिपोवन दवर आनी तुज्या वावराक लाग. तुजो घोव जितलो उलयता तितलो उलोवंदी. जेन्ना तो शांत जातलो, उलोवपाचो थांबतलो, तेन्ना तोंडांतलें वखद पियेवन सोड. तुका बरें दिसतलें. कारण हें पवित्र वखद हांव तुका दितां."

तें वखद घेवन ती घरा गेली आनी वखदळी अस्तुरेन सांगिल्लें तशें ज्युस्ताज्युस्त केलें. त्या पवित्र वखदाचो भोव बरो परिणाम रोखडोच दिसूंक लागलो. अस्तुरेन दिल्ली वखदा बाटली सोंपली. मागीर ती बाटली भरून हाडपा खातीर अस्तुरे लागीं आयली. अस्तुरे कडेन वखद मागूंक लागली. तिणें दिल्ल्या वखदान भोव बरो गूण पडला म्हणून ती बायल ते अस्तुरेक दिनवासली. आपल्या घोवान आपणा कडेन झगडपाचें सोडलां. तो, आतां आपणा कडेन वाद घालिना. जेन्ना सावन आपूण तें वखद तोंडांत घेतां तेन्ना सावन आपल्या घराब्यांत जादू जाला अशें तिणें जाणटेलेक सांगलें.

आपले शेजाऱ्नीचें दिनवासप आनी कळवळे पळोवन ते वखदळी अस्तुरेक तिची काकूट दिसली. आपणें दिल्लें वखद म्हळ्यार आपली कम्माय फळादिक जाली म्हणून ती खोशी जाली. मागीर तिणें परत वखद मागपाक आयिल्ले बायलेक सांगलें, "धुवे, म्हजेर विस्वास दवर. तुका चडावत वखदाची गरज ना. तुका हांवें दिल्लें तें वखद म्हळ्यार रंगीत उदक आशिल्लें. आतां तुकां कळ्ळां आसतलें, घोवान वाद घालपाक आरंब केलो जाल्यार तुवें ताचेर अजिबात लक्ष दिवपाचें ना. ताणें शंबर आळ घालूं, तुजें पासियेंस जिखतलें. निमाणें उतर सांगता तो जिखता अशें समजप म्हणल्यार मूर्खपण आनी चूक. शांत रावप होच ताचेर निमाणो उपाय. तुज्या अणभवानूच तुका कशें पासियेंस काडचें तें शिकयलां. म्हणटगीर आतां तुमच्या घराब्यांत सगलें बरे भशेन चलतलें. घराबो सुखी जातलो. वच आनी तुजे दीस खोसयेन सार."

ती घरा गेली आनी ते अस्तुरेन सांगिल्ले प्रमाणें तीं घोव-बायल शांतिकायेन रावपाक लागलीं. मागीर तांकां भुरगीं जालीं आनी सगलीं जाणां सुखाक पावलीं.

◆◆◆

23. दरजी आनी भूत[1]

एकदां एका दरज्याक भूत मेळ्ळें. दरज्याक दरेक कपडो शिंवपाक खूब वेळ लागता अशें त्या भुताचें म्हणणें. दरज्यान सांगलें हातांनी कपडे शिंवप कठीण आसता. भूत ताचे कडेन पैज मारपाक लागलें. आपूण दरज्या परसूय बेगीन लुगट शिंवून दाखयतां म्हणूंक लागलें. दरज्यान एक लुगट भुताच्या हातांत दिलें आनी ताका सूय आनी सुतागाडी दिली. तेदेंच लुगट आपणें घेतलें आनी सूय-सूत घेतलें. दोगांय जाणांनी लुगट शिंवपाक आरंब केलो.

दरज्यान सुयेक दोरो घालो. आपणाले संवकळी प्रमाण ताणें सुमार एकुणीस इंच लांबायेचो दोरो (सूत) सुयेक घालो आनी तो लुगट शिंवपाक लागलो. हेवटेन भुतान सुयेक सूत घालें आनी तें तोंक धरून सूत ओडीत रावलें. सुताचे गाडयेचें सूत सोंपून सोंपना. हेवटेन दरज्यान लुगट शिंवून सोंपयलें आनी भुताक आपणें हारयलें म्हणून ताळयो मारून ताणें खोस परगटायली. तेवटेन भूत गाडयेचें सूत सुयेंतल्यान ओडीत रावलें.

कोणूय आळशी मनीस जेन्ना खंयच्याय वावराक लागपाचो वेळ वांचोवपा खातीर नाडपेन्नां करून चड वेळ खर्चिता तेन्ना ही काणी सांगपाची. सुरवातीक सावन काम वेवस्थीत केल्यार थरिल्ल्या वेळा भितर वावर सोंपता.

तळटिपो :-

अमेरिकेंत ही काणी वेगळे पद्‌दतीन सांगतात. दरज्याचे चलयेन आपल्या मोग्या खातीर सुयेंत दोर घालून दिलो. जो मनीस पयलीं कोट शिंवून दितलो ताका तिचेकडेन लग्न जावपाक मेळपाचें. ज्या मनशाचो ती मोग करताली, ताका तिणें ल्हान दोरो (फावो तितलो) दिलो आनी हेरांक लांब दोरो दिलो.

24. दरज्याची काणी; जिका अखेर ना[1]

एका गांवांत एक दरजी आशिल्लो. ताच्या गांवाचे रिती प्रमाण तो सुयेक एक लांबेलें सूत घालून आपल्या हाताचेर लांबयतालो. ताच्या मणगटा वयल्यान सूय-सूत लांबयत तो वतालो तेन्ना तो एके बांयंत ओणव घालून पळोवंक लागलो. आनी ठप्प! एक आवाज जालो. सूय बांयंत पडली. "आं." "आं म्हणल्यार सूय मेळटली?" "हें बरें मरे तुजें!" " हें बरें मरे? जाल्यार मागीर सोद मरे म्हजी शेणिल्ली सूय!"

आयकतलीं भुरगीं जे मेरेन हांसत रावतलीं, ते मेरेन हीं उतरां घोळोवन घोळोवन सांगपाचीं.त्या भुरग्यां खातीर तो एक मौजेचो खेळ.

तळटिपो :-

1- ही बालकथा संवसारभर सांगतात. चडकरून दरजीच ही काणी सांगतात. ही काणी आनी हेर काणयो मिस गोमिश हांणी पुर्तुगेजींत बरयल्यो.

गोंयांत कोणूय काणी सांगूंक लागलो म्हणटगीर थंय आयकतल्यान "ऊं" अशें म्हणपाची गीत आस्सा. ताका लागून काणी आयकतलो मनीस लक्ष दिवन आयकता आनी ती ताणें पुराय मतींत घेतल्या हें काणी सांगतल्याक आपसुकूच कळटा. गोंयांत जाणटे काणी सांगपी आस्सात. ते काणी सांगतना आयकतल्यान दरेका घटा उपरांत "ऊं" म्हणूंक जाय. ना जाल्यार ताका काणी आयकुपाची उमळशीक ना अशें सांगपी मानता आनी काणी थांबयतलों म्हणून धमकायता. अशे तरेन काणी सांगप जाता.

25. भाव, भयण आनी वाग[1]

एका अटंग्या रानांत एक भाव आनी भयण रावतालीं. तीं ल्हान आसतना तांच्या आवय-बापायन तांकां रानांत हाडून सोडिल्लीं. तेन्ना सावन तीं दोगांय त्या अटंग्या रानांत दीस काडटालीं. भावाची पिराय आशिल्ली सोळा वर्सां आनी भयणीची तेरा वर्सां. रानांतलीं पाळां, मुळां, फुलां, फळां, भाजीपालो खावन तीं पोट भरतालीं. एक दीस भावाक दिसलें, तांकां दोगांकूय फावो तितलें खावपाक मेळना. तांचीं पोटां भरनात. म्हणटगीर ताणें आपले भयणीक सांगलें, ''म्हजे अपुरबायेचे भयणी, आमकां हांगा पोटभर खावंक मेळना. ताका लागून हांव शेजारच्या गांवांत वचून कितेंय कामधंदो करतां. दुडू जोडटां आनी आमकां दोगांकूय पोटभर खावपा-पियेवपा सारकें वांगडा घेवन येतां. पूण एक काम कर. हांव परतून ये म्हणसर कोणाकूच दार उगडूं नाका.'' इतलें सांगून तो भायर सरलो. वतना घरा मुखार आशिल्ल्या आंब्या रुखाक ताणें आपले भयणीचेर लक्ष दवरपाक सांगलें. आपूण घरा नासतना कोणाकूच घरांत भितर सरपाक दिवंनाका अशें ताणें आंब्याच्या रुखाक विनयलें.

भाव आंब्या कडेन उलयतालो तें थंय लिपून राविल्ल्या वागान आयकलें. तो वाग आठ दिसांनी भयणीच्या दारांत आयलो आनी उलो मारपाक लागलो. आपूण तिचो भाव आयलां म्हणून दार उगडूंक सांगूंक लागलो. आंब्याचो रूख तें पळयतालो. ताणें भयणीक सांगलें, ''तो तुजो भाव न्हय गो बाय, तो वाग.'' भयणीन दार उगडलें ना. वाग पिकार जालो. आंब्याचेर रागार जालो. ताणें आंब्या रुखाच्यो ताळयो मोडून उडयल्यो आनी लागलो चलूंक. परतून वाग आयलो

आनी भावा खातीर दार उगड म्हणून भयणीक सांगूंक लागलो. आंब्यान भयणीक वाग फटोवंक सोदता म्हणून तिका सादूर केली. वाग सामको तिडकलो. रागा सरशीं ताणें आंब्याच्या रुखाक उजो घालो आनी ताचो गोबर केलो. इतल्यान ताचो राग निवळ्ळोना. उरफाटो, चडत रावलो. वागाचो राग चडटांचडटां वाग फुगत गेलो आनी निमाणे 'फोट्ट' करून फुटलो आनी मेलो.

कांय दिसांनी भाव दुडू जोडून सामान घेवन घरा आयलो. दारांतलो आंबो लासून गोबर जाल्लो आनी वाग मरून पडिल्लो पळोवन भाव दुयेंत पडलो. ताणें आठ दीस हांतुणार न्हिदून काडले. मागीर तो बरो जातगीर भाव-भयण सुखान रावलीं.

तळटिपो :-

1- ही काणी आर्नोल्ड रेयश क्रूझ ह्या धा वर्सां पिरायेच्या भुरग्यांन सांगली. ती मिस द कुन्य हांणी इंलीशींत अणकारली.

ही काणी निश्चीतपणान पूर्वे कडली. ह्या संग्रहांतली धावी काणी "गिदान पोशिल्लो भुरगो" पळयात. एके सिंहली काणयेंत (पारकर, क्र. 1, 120-128) दोन बकीं आवय-बापूय बेपत्ता जाल्ले चलयेक पोसूंक घेतात. ती चली फळां पुंजावपाक गेल्ली थंय तिका बकीं मेळटात. बकीं तिचे खातीर तन्निफो हाडपाक वतात तेन्ना राक्षस येतात. चलयेक पोपट, सुणो, माजर आनी रूख शिटकायतात. राकेस रूख लासून गोबर करतात. तो गोबर न्हंयेच्या उदकांत शेंवटितात. पूण ती चली दार उगडिना. मागीर ते राकेस पुराय न्हंयूच पियेपाचो यत्न करतात आनी पोट फुटून मरतात.

अमेरिकी-आफ्रिकी रुपांतले काणयेंत "वाग" हो हे काणयेंतल्या वागा भशेन मनशाक खावंक आशेल्लो आसता. जामायका अमेरिकन फोकलोर सोसायटीचें मेमोआर्स भाग 17 मदली "टायगर सोफन्स हिज वॉयॅस" ही काणी आनी 278 पाना वयलें टिपण वाचात.

युरोपियी काणयेची रचना पळोवपा खातीर थॉम्सन टायप्स, 310; ग्रीम 5, "ध वुल्फ अँड किड्स" 50, "रापुंझेल;" आनी पेंटामेरोन, पयली काणी, दुसरो दीस; सातवी काणी, दुसरो दीस पळयात.

◆ ◆ ◆

आख्यायिका

26. रायतळ्याची काणी[1]

कसलेंय बांदकाम करतले जाल्यार थंय रगताचो मान करपाची रीत पयलीं सावन आसा. रगताचो मान करप म्हणल्यार ते सुवातेचेर प्राण्याचें वा मनशाचें रगत ओंपप. म्हणल्यारूच थंय बळी दिवप. ताका लागून तें बांदकाम बरें घटमूट जाता आनी बांदकामांत आडमेळीं येनात असो समज आसा. तांतूतले तातूंत मनशाच्या रगतान बांदकामाक सगल्यां परस चड घटाय येता अशें मानपाची रीत आशिल्ली.

सैमीक कारणांक लागून जेन्ना कांय व्हडलीं कामां कोसळून आडमेळीं येवपाक लागलीं तेन्ना धर्मकोल्ली लोकांनी थारायलें, त्या बांदकामांक घटाय मेळपा खातीर थंय रगत ओंपपाक जाय. ग्रीस देशांत पुर्विल्ल्या काळार समुद्रांत आकांताचें वादळ आयिल्लें तेन्ना सारकी ही थोडीशी गत म्हणूंक जाता.

कांय वर्सां पयलीं लोकांक रायतळ्याचो बांद बांदपाचो आशिल्लो. रायतळें म्हणल्यार ''रायालें- राजाचें तळें.'' लोक दीसभर तळ्याचो बांद बांदताले. पूण राती कडेन पुराय बांद कोसळटालो. ताका लागून लोकांनी केल्लो वावर उदकांत वतालो. दिसान बांदिल्लो बांद रातीन कोसळप, अशें सदांच जावपा लागतगीर गांवचे लोक निरशेले. तांणी बसका घेतली. थारायलें, भारा कडेन विचारपाचें भारा कडेन विचारलें तेन्ना ताणें गांवांतली सगल्यांत सोबीत आंकवार चली त्या तळ्याच्या देवाक ओंपपाक जाय अशें सांगलें.

त्या दिसांनी गांवांतले एके सुंदर आंकवार चलयेचें लग्न जाल्लें. पूण ती पिरायेन ल्हान आशिल्ल्यान आपल्या आवय-बापाय कडेन रावताली. दिसपाक

भोव सुंदर. गांवचे रितीप्रमाणें एक दीस ती सोबीत भेस करून आंगार भांगरांशिंगरां घालून आपल्या घोवाक मेळपाक ते वटेन वताली. ती रायतळ्याचे वाटेन चलतना कांय जाणांनी तिच्या तोंडाक गुड्डो मारलो आनी तिका तळ्या कडेन ओडून व्हेली. तिची गोमटी कातरली, रगत त्या बांदकामाचेर व्हांवयलें आनी तिका त्या तळ्यांत पुरली. त्या दिसा सावन बांद कोसळपाचो थांबलो. बांद पूर्ण जालो आनी ताका फावो तशी घटाय मेळूंक पावली.

शिरंगारिल्ली व्हंकल बेपत्ता जाल्ल्याची खबर गांवभर जाली. आवय-बापायन, घोवान आनी सगल्या सोयऱ्यांनी तिका सगले कडेन सोदली.तरी ती मेळ्ळी ना. पूण लोक सांगूंक लागले, तळ्या कडेन आशिल्ल्या व्हडल्या खडपा लागीं चान्न्या रातीं एक शिरंगारिल्ली व्हंकल दिसता.कोणेंय अस्तुरेक लग्नसुवाळ्यांत वांटेकार जावपा खातीर भांगरांशिंगरांची गरज आसल्यार ते अस्तुरेक ती रायतळ्या वयली व्हंकल आपल्यो वस्ती दिता अशें कांय लोक सांगूंक लागले. गरजेवंत अस्तुरेन पयले राती कडेन फुलांनी भरिल्ली दाली तळ्या देगेर दवरपाची. दुसरे सकाळीं तें दालयेंत भांगरांशिंगरां दवरिल्लीं आसतालीं. तीं आपणें आंगभर घालून सुवाळ्यांत वांटेकार जावपाचें. उपरांत तीं भांगरां हाडून दालयेंत घालून पयलींचे सुवातेर ती दाली दवरपाची. अशें खूब वर्सां मेरेन चल्लें. एक दीस एके अस्तुरेन तिचीं भांगरांशिंगरां व्हेलीं आनी परत दितना कांय वस्ती आपणाक दवरल्यो. तेन्ना सावन रायतळ्यांतली ती व्हंकल आपणालीं भांगरां उश्णीं दिवपाक केन्नाच आयली ना.

तळटिपो :-

1- नॉर्माल स्कुलाची अठरा वर्सांची शिक्षिका आनी सत्तर वर्सांचे बायलेन ही काणी सांगली.

बॉम्पासान अणकारिल्ल्या संथाळ काणयां मदीं नव्या तळ्याचें उदक वाडचें म्हणून मनशाक बळी दिवपाच्यो कितल्योश्योच घडणुको आसात. एके काणयेंत (बॉम्पास, 102-104) एक जोगी एकले-एकसुरे भयणीक बळी दिवपाक सांगता. ती खूब सोबीत कपडे घालता, भांगरां-शिंगरां चडयता, नव्या पांटल्यांत तांदूळ भरून घेता, आनी उदकाची कळसुली घेता. मागीर गावंक लागता तेन्ना तळ्यांत उदक भरूंक लागता. बॉम्पास, 44-45, 230-232, 283-284, 389-390, 479 हेवय संदर्भ तपासचे. डे, (130) हाचे काणयेंत एक मनीस नवी तळी पळयतगीर भियेवन गुळी जाता. ताका दिसता ते तळयेंत ताका बळी दिवपाक हाडला. ताका तुजी पोरणी मुस्ताकी काड आनी नवी घाल म्हणून सांगतात तेन्ना तो हिसबा भायर भियेता.

◆◆◆

27. बेनानकीचें खडप

खंयच्याय पयस मेरेन पातळिल्ल्या मळार मर्दीच खडपां उबीं आसल्यार त्या फातरा विशीं तरेकवार काणयो पातळतात.

एका रस्त्या कडेन एक खडप आशिल्लें. त्या खडपाचेर भारतीय भाशेंतलीं व्हड आकाराचीं अक्षरां कोरांतिल्ली आशिल्लीं. त्या खडपा शेजारा दुसरें एक खडप अशिल्लें. ताचेर कसलीय वस्तू आदळ्ळ्यार तातूंतल्यान भांगरा घांटींचो नाद व्हडाव्हडान आयकूंक येतालो. त्या घंटानाद करपी खडपांत अमुल्य असो पोटलो आसा. जेन्ना कोणूय त्या पयलींच्या खडपा वयलें पुराय वाचून अर्थ लायतलो तेन्ना हें घंटानाद करपी खडप आपसुकूच उक्तें जातलें. पूण जेन्ना कोणूय त्या खडपा वयलें बरप वाचीत अर्दार पावतालो तेन्ना हें खडप भांगराच्या घांटींचो व्हडाव्हडान नाद करून ताका मुखा वयलें वाचपाक दिना आशिल्लें.

त्या नाद करपी खडपाचेर मनशाचीं बोटां लागिल्ल्याच्यो कुरवो आशिल्ल्यो.तेंच बाराबर तिग्व्याचे खरवतीन खूब वर्सां तें खडप चिरलां अशें दिसपी तांबश्यो खुणो दिसताल्यो.

कांय लोक सांगताले- जेजू क्रिस्ताक ह्याच खडपार खुरसाचेर मारिल्लो. तांचे भोंवतणीं कुंवऱ्यांनी नाच केल्लो. तेन्ना तांच्या पांयांचीं बोटां त्या खडपार उदेल्यांत. जेन्ना शिपायांनी जेजूक त्या खडपाचेर उमथो करून आपटिलो तेन्ना ताच्या हड्ड्याचें रगत त्या खडपाक लागलें. त्या खडपाचेर धोंपराच्या आनी पावलांच्या आकाराचे बुराक आसात. ते खंय जेजून खांदार घेतिलो खुरीस घेवन

दिमी मारली तेन्ना ताच्या धोंपरांच्या आनी पावलांच्यो खुणो त्या खडपार उदेल्यो.

त्या गांवा शेजरा एक सुवात आसा. थंय सायबीण मांय भात कांडपाक येताली अशें सांगतात. तिणें कांडपाक हाडिल्ल्या भाताचो कांय वाटो थंयच्या चरांत सांडलो. एके फावटीं सायबीण मांय थंयच्या फातराक आपटली. तिका दुखलें म्हणून तिणें व्हडल्यान किळांच मारली. ती किळांच वयर-वयर-वयर मळबांत गेली.

तेन्ना सावन लोकांनी ते सुवातेर वचपाचें सोडलें. थंय फातराक आशिल्ल्यो कुरवो पळोवपाचें सोडलें. थोड्यांनी तिरायताचे नदरेन सोडलें. पूण चडशा लोकांनी सायबीण मांय विशींच्या भावार्थाक लागून ती सुवात सोडून दिली.

◆ ◆ ◆

28. शिमेचो वाद[1]

जुवारी न्हंयेंतल्यान तुमी लाँचीन वा व्हड्यान रासय काडून फुडें पावतगीर न्हंयेचे उजवे देगेक पंचवाडी गांव लागता. थंय पावतां पावतां तुमकां एक पडींग दोंगर दिसता. सामको उक्तो दोंगर. झाडांझोंपां नात. पानां-फुलां, पालो लेगीत ना. सामको नागडो दोंगर. सरभोंवतणीं मात पुरायेन पाचवेंचार दिसता. तेन्ना तो बोंडको दोंगर चड नदरेंत भरता. लोक म्हणटात- ती देवान दिल्ली ख्यास्त. कपट केल्ल्याचें पाप धुवन काडपाक म्हणून त्या दोंगराक ख्यास्त फावो जाल्या. ह्याच दोंगरार तें कपटी कर्तूब घडिल्लें.

म्हज्या भुरगेपणांत हांव ते न्हंयेंतल्यान वतालें. वांगडा आशिल्ली एक जाणटी आया. तिणें म्हाका पंचवाडी पावतगीर ही सुवात दाखयली. थंयचो बोंडको, सुक्या सड्यावरी तो दोंगर दाखोवन तिणें म्हाका एक काणी सांगली. ती काणी अशी :

खूब वर्सां पयलीं माकाझान वाठाराक लागून चांदरकार आनी कुडटरकारां भितर वाद उपरासलो. दोगूय तो वाठार आपल्या गांवांत आसपावता अशें म्हणूंक लागले. हो धनीपणाचो वाद कसो सुटावो करचो हो प्रस्न सगळ्यां मुखार आशिल्लो. कुडटरकारांतले कांय जाण मुखार आयले आनी तांणी देवाच्या न्यायान हो प्रस्न सोडोवचो अशें सुचयलें. देवाचो न्याय कसो करतले? तांणी फटींगपणाची येवजण केल्ली. ते प्रमाणे तांणी सुचयलें- सगल्यांनी मेकळ्या गनांत जमपाचें आनी उक्ताडार देवाक प्रस्न विचारपाचो. तेन्ना देव कितें ती जाप दितलो. ती आमी सगल्यांनी मानून घेवपाची. हे येवजणेक चांदरकारांनी

मान्यताय दिली. माकाझानाचे शिमेर न्हंये पलतडीन पंचवाडी गांव आसा. थंयच्या दोंगरार सगल्यांनी जमपाचें थरलें.

थारायिल्ल्या दिसा दोनूय गांवचे लोक पंचवाडेच्या दोंगरार जमले. मागीर देवाक प्रस्न विचारलो, "माकाझानाचे धनी कोण?" फाटोफाट जमनी भितरल्यान उतरां आयलीं, "पुराय माकाझान कुडटरकारांचें!" देवाचें उतर मेळिल्ल्यान शिमेचो वाद सोंपिल्लो. चांदरकार मनांतल्यान चुरचुरले, खंतावले. सामके दुखावले. तो भयंकर असो दैवी आवाज खंयच्यान आयलो हाचो सादो अदमास करिनासतना, सोद घेनासतना, खालते मानेन चांदरकार गांवांत आयले. कारण कितेंय सांगपाक तांकां तोंडूच उरूंक ना.

पूण मागीर कांय तेंपान चांदरकारांक कुडटरकारांनी आपणाक कपट करून फटयलें म्हणून कळ्ळें. कुडटरकारांनी दोंगराक घोल केली. लोक जमचे आदीं ते घोलींत एका मनशाक बसयलो. आनी ताका तीं 'देवाचीं उतरां' परत परत सांगपाक सांगलीं.

पूण हे फटोवपाचे युक्तिक ख्यास्त आशिल्लीच. लोकांची सभा सोंपतगीर कुड्टरकारांनी ती घोल उकती केली ते घोलींतल्यान मनशां वांट्याचे किड्यांचे चोंबे भायर सरले, अशें सांगतात. ह्या कपटाचें प्रायश्चित्त म्हण तो दोंगोर आज मेरेन बोडको जावन बसला.

आमची रोझा नांवाची एक वावराडी आशिल्ली. ती पंचवाडी वाठारांतली. तिणें म्हाका ही काणी सांगिल्ली. पूण आज रोझा ह्या संसारांत ना.

तळटिपो :-

1- ही पारंपारीक आख्यायिका एर्मिलींदा दुश स्तुआर्त गोमिश हिणें सांगिल्ली. ती मूळ पुर्तुगेजींतल्यान जॉन फेल्पस हांणी 3 जानेवारी 1928 ह्या दिसा इंग्लीशींत अणकारली.

पंचतंत्रातली (रायडर्स ट्रान्सलेशन) (1899 ची बरपावळ) पृ. 186-190) काणी- "रायट मायंड अँड रॉंग मायंड" तेच प्रमाण "वायज अँड वायजेस्ट" (कुटवणीज जातक, इंग्लीश आवृत्ती, 1895, 1: 239-240) पळोवची.

◆ ◆ ◆

काणयांच्या प्रकारांचें विश्लेशण[1]

1. बकावली फूल (550)

1. राजाक दृश्टी परतून मेळची म्हण तीन भावांनी घेतिल्लो सोद.
2. दोन भाव जुगाऱ्यांच्या हातांत सांपडटात, धाकलो भाव तांकां सोडयता (303 III डी).
3. धाकलो भाव सोद घेवपाक यश मेळयता: तीन दैत्यांचो आदार मेळटा, ताका जादवाची मुदी दितात. हुंदराची मदत मेळटा. थंय न्हिदिल्ले राजकुंवरेक तो आपणाली मुदी दवरता.
4. कपटी भाव ताका पेट घालतात आनी ताचे कडलें फूल काडून घेतात. तो जादवा वरवीं म्हाल बांदता आनी आपल्या दोगांय भावांचे दोश उकताडार हाडटा.
5. बागेंतली राजकन्या ताचे कडेनलग्न जाता.

2. पिकेन जुवांव (550)

1. राजाची बाग रातीकडेन माडोवन उडयतात. राजाचे तीन पूत; धाकलो पूत म्हणून खबर नासता, बाग कोण माडयता तें सोदून काडपाचो यत्न करतात.
2. दोगूय व्हडले भाव ह्या प्रयत्नां मर्दी न्हिदून पडटात. धाकलो जैतवंत जाता: तो आपणालें बोट कापून ताचेर मिरयां चोळटा; रातयां बाग इबाडपी तीन घोड्यांक जीवदान दिवन तो तांकां आपले इश्ट करता.
3. तो आपल्या दोन भावांक जादूकरणा पसून वांचयता.

4. भावांनी सांगिल्ली चाकरी करता. पूण तीन सलग दीस तो वेगवेगळ्या घोड्यांचेर बसून राजकुंवरीच्या जनेला सरीं वचून बॉल उडयता आनी थंयच्यान पळून वता, कोणाक वळख दाखयना (530); घरा येवपाच्या समुद्रप्रवासांत ताका दोगूय भाव जितो मारतात, पूण राजकन्या ताका जिती करता (303 III).

5. बापूय ताका आपलो पूत म्हणून वळखता.

3. मोतेस आनी एदुआर्द (303)

1. मायेस्त आनी दुस्वाशी इश्ट एकठांय भोंवतात: मायेस्त इश्टाक जादवाची मुदी बक्षीस म्हणून मेळटा, तो म्हाताऱ्याच्या सांगण्या प्रमाण वागता. दुस्वाशी इश्टाक कसलेंच बक्षीस मेळना आनी तो जुगाऱ्यांच्या घरांत अडून पडटा. (471 II सी).

2. मायेस्त इश्ट राकेसांच्या पाऱ्यांत आशिल्ले राजकन्येचें मन जिखता: राकेसांच्या पाऱ्यांतले राजकन्ये खातीर तो राकेसांक खाण दिता आनी तांचे कडेन इश्टागत जोडटा; वळखी खातीर आशिल्ले कसवटेक जैतवंत जाता. (554 II एफ, 313 II डी).

3. तो आपल्या कपटी इश्टाची सोडणूक करता; ताचे कडल्यानूच हाका मर्ण येता; राजकन्या ताका जादवाचे मुदये वरवीं जिवो करता.

4. उडती राणी (313)

1. सात भावांतलो निमाणो राजपुत्र राजाचो अपमान करता, ताका लागून ताका धांवडावन घालतात.

2. बोकडां चरोवपी तो, राजकुंवरेचो सुकण्याचो पोशाक चोरून ती राजकुंवरी मेळयता.

3. ती आपणालो चोरयेक गेल्लो पोशाक सोदून काडटा आनी आपली सुटका करता; केल्ल्या उपकाराचो धेंक दवरपी जनावरां ताका आपली बायल परत मेळोवपा खातीर करपाच्या वावरांत मदत करतात (554).

5. ताल्लो-मनीस (403, 510)

1. निश्ठूर सवती आवय चेडवाक जमनाशिल्लें काम दिता, नुस्त्याचो जीव वांचयता. ताका बांयंत उडयता; तो एक सोबीत मनीस जाता.
2. संगीत-नाचाचे कार्यावळीक वचपा खातीर ताल्लो मनीस तिका कपडे दिता. ती आपली एक व्हाण शेणयता, राजकुंवर तिचो माग काडटा, सवतीभयण फुकटची आपलीं पांयां-बोटां तासता, आनी राजपुत्र तिका आपली राणी करता.
3. राजवाड्यांतल्यान कुळारा आयिल्ले तिका सवतीभयण उदकांत उडयता आनी आपूण राजपुत्राची बायल कशी दाखयता.
4. ताल्लो-मनीस तिका वांचयता आनी तिच्या बाळकासरीं तिका हाडटा, थंय तिका वळखतात आनी राजपुत्र तिका आपली बायल म्हणून घरा व्हरता.
5. सवती भयणीक मारून तिचें मास आवयक खावपाक दितात.

6. राजकन्या आनी भूत (425)

1. धाकले धुवेचे इत्शे खातीर गुलाब खुटपी बापायचो जीव वांचोवपाक लागून ती (धाकली धूव) भुताची बायल जाता.
2. दुस्वाशी भयणी ती कुळारा आयिल्ले कडेन तिची मुदी लिपयतात आनी ती खूब उसरां आपल्या घरा पावता तेन्ना भूत मरूंक टेकिल्लें आसता.
3. ताका तोपिल्ली सूय ओडून काडटा आनी ताची भुताटकी सोंपयता.

7. सुयांचो राजा (सिएफ 425)

1. भिक्षा मागपी बायल कन्येच्या नशिबांत जादवांत घुसपल्लो राजपुत्र मेळपाचो आसा म्हणून सांगता.
2. वाटेर एका राकेसा वरी मनीस जाका आवय थातारता, तो तिका मदत करता आनी तस्रिपो दिता.
3. ती राजपुत्राच्या आंगांतल्यो सुयो ओडून काडून ताका जादूगिरींतल्यान मेकळो करता.

4. निमाण्या वगतार एके काळे अस्तुरेक लागून ती कुशीक पडटा आनी राजपुत्र तिका मेळना.

5. ती आपल्यो वस्ती दिवन न्हवऱ्या बाराबर एक रात विकती घेता, तो जागरण करून तिची काणी आयकता आनी मानून घेता.

8. दाळंबांची राजकन्या (900)

1. आपणा कडेन लग्न जावपाक सोदप्यां खातीर गर्विश्ट राजकन्या एक लेगीत बी सकयल पडूंक दिनासतना दाळींब खावपाची अट घालता.

2. एक राजपुत्र काळ्या मनशाचें सवंग घेवन तिच्या जनेला सकयल गायता आनी तिचो मोग जोडटा.

3. तिका खोंपटेंत रावूंक लायता, शेजरा रावपी राजपुत्राच्या (खरेपणीं तिचो मोगी) लग्नाचे तयारे खातीर काम करपाक लायता, काम करतना तिचेर चोरयेचो आळ घालून तिचो अपमान करता.

4. लग्नाच्या दिसा तो राजपुत्र आपली वळख दाखयता.

9. चोराची काणी (956 बी)

1. धाकली शिटूक भयण (तीन भयणीं मदली) जाणें भिकाऱ्याचें सवंग घेवन भयणीं कडल्यान न्हिदूंक जागो मेळयिल्ला त्या चोराच्या तोंडाक पानां पुसता.ते खातीर ती राती कडेन जागी रावता; भीक मागपाचें नाटक करपी चोराचो हात कातरता, राजपुत्राचें रूप घेवन आयिल्ल्या चोरा कडेन लग्न जाता, रोस रांदता, ताणें बंदखणींत घाल्ल्यांची मुक्तताय करता, थंयच्यान पळून वता, बाटलेंत बंदिस्त जावन लिपून घरांत आयिल्ल्या चोराक ती बाटली खतखतीत उदकांत घालून मारून उडयता; जें तिच्या दोन भयणींक जमलेंना तें करून दाखयता.

---

1. कंसांतले आकडे आर्ने-थॉम्सन लोककाणयेचे प्रकाराचे आसात.

FOLK TALES FROM NEW GOA, INDIA

edited by
SARAH DAVIDSON
and
ELEANOR PHELPS

Konkani Translation by
Dr. Pandurang Phaldesai

This work is based on the original papers published in the Journal of American Folklore Society (USA) (1937). We gratefully acknowledge the courtesy of AMERICAN FOLKLORE SOCIETY - Publisher.

FOLK TALES FROM NEW GOA, INDIA

edited by

SARAH DAVIDSON
and
ELEANOR PHELPS

In the spring of 1927 I visited the town of Panjim (New Goa) in Goa, Portuguese India, accompanied by a member of an old Goa family, Miss Olivia da Cunha, who had been educated in England. During our stay of four or five days many of the stories in this collection were gathered in both Konkani and Portuguese and translated from the Portuguese text by Miss da Cunha. Others were sent me later by Miss Ermelinda Games, Professor in the Normal School annex in that city. For the translation of these texts we are indebted to Mr. John Phelps of Baltimore, to whom we here extend grateful appreciation. The editing of the stories was begun by Miss Phelps some four years ago and carried out with great care for detail by Miss Davidson.

The stories were taken down, not from the lips of the Indian nurses and domestics from whom they have become familiar to every Portuguese child in Goa, but from literate persons, some of them adults, others children from the public schools all of whom understand the Konkani and are familiar with the stories as orally transmitted. The Konkani differs greatly from the Mahratti spoken in southern India and Dr. S. M. Katre of Ahmedabad, India has contributed generously in preparing the Konkani versions of the first three tales in the collection. We wish to express our deep appreciation of his collaboration. The present texts should be compared with those published by d'Penha in the *Indian Antiquary* some fifty years ago.

Goa became a Portuguese possession in 1510 and in the sixteenth century Old Goa was said to be the wealthiest city in all India. Bassein, Salsette, and Bombay were ceded to the Portuguese about 1534 and it was not until 1728 that they passed into British

hands. Goa still remains a Portuguese possession, together with Damaun farther up the west coast and Diu still farther north off the southern coast of Kathiawar. The government is affiliated with that of Macao, the Portuguese settlement on the coast of China, and with Timor in the East Indies. I am told that in the opinion of scholars Portuguese folklore shows a stronger influence upon Bassein, Damaun, Diu, and Ceylon than upon other parts of Portuguese India.

The visit to Goa was made in the hope of finding Old Portuguese forms isolated from late European contacts. My analysis of the first nine stories shows a close following of the European types laid down by Aarne Thompson, not only in separate episodes but in complete type patterns. The comparative notes, although covering a limited field, are nevertheless interesting for the relation they prove with old forms known to Basile and for the parallels they detect with Spanish or Portuguese folktales in other lands. It became evident to me, however, that intercourse is still kept up with Portugal; of one tale it was said that the narrator heard it on the ship between the two countries. Isolation cannot therefore he postulated for this province. The material is fairly fresh and exceedingly varied. On the whole, likenesses are few to Miss Frere's collection, taken down, according to Jacobs, from a Christian ayah whose family had lived in Goa for a hundred years, and to d'Penha's from Salsette.

I take this opportunity of expressing my obligation to Miss da Cunha, the da Gamo family, Professor Gomes and Professor Figueiredo of the Normal College, the honourable director of the National Library in Goa, Mr. Octaviano Guilherme Ferreira, Dr. Braganca, Dr. da Mello, Dr. da Cunha, and others for their help and courtesies during my visit.

MARTHA BECKWITH

The Folklore Foundation.
Vassar College,
September 28, 1933.

---

1 See Influencia do Vocabulario Portugues en Linguas Asiaticus, (by) S. Rodolfo Dalgado, Coimbra, 1913. Dialecto indo-Portugues de Goa e o do Norte, (by) S. R. Dalgado (22 pages), Lisbon, 1900.

AUTHORITIES CITED

Basile, Giovanni Batiste, *Il Pentamerone*, translated by Sir Richard Burton, New York, 1927.

Bodding, P. O., *Santal Folk Tales*, 2 vols., Oslo, 1925

Bompas, Cecil Henry, *Folklore of the Santal Parganas*, London, 1909.

Chilli, Shaikh, *Folk-Tales of Hindustan*, Allahabad, 1920.

Day, Lal Behari, *Folk-Tales of Bengal*, London, 1920.

Fansler, Dean S., *Filipino Popular Tales*, *Memoirs* American Folklore Society, Vol. 12, New York, 1921.

Frere, Mary E. I., *Old Deccan Days*, London, 1868

Grimm's Household Tales. See Bolte (Johannes) and Polivka (Georg), *Anmerkungen zu den Kinder- and Hausmarchen der Brilder Grimm*, 3 vols., Leipzig, 1913 — 1918.

Parker, Henry, *Village Folk-Tales of Ceylon*, 3 vols., London, 1910.

Parsons, Elsie Clews, *Folk-Lore from the Cape Verde Islands*, *Memoirs* American Folklore Society, Vol. 15, Part 1, Cambridge and New York, 1923.

Pedroso, Consiglieri, *Portuguese Folk Tales*, Folk-Lore Society, Publications, No. 9, London, 1882.

Penha, George Fr. da, Folklore in Salsette, *Indian Antiquary*, Nov. 1887—Feb. 1893.

Schiefner, F. Anton von, *Tibetan Tales*, translated by W. R. S. Ralston, London, 1906.

Steel, F. A. and Temple, R. C., Wide *Awake Stories*, Bombay, 1884 Steel, Flora Annie, *Tales of the Punjab*, London, 1894.

Stokes, Maive, *Indian Fairy Tales* (Calcutta), London, 1880.

CONTENTS

Tales of Magic

1. The Bakali Flower 108
2. Little John 117
3. Moses and Edward 127
4. The Bird Princess and the Boy 131
5. A Sardine transformed into a Man 134
6. Beauty and the Beast 137
7. The King of Pins 140

Novella

8. The Princess of Pomegranites 145
9. The Story of a Thief 147
10. A Child reared by an Eagle 149
11. The Children of the Brother and Sister 152
12. The Girl and her Cousin 154
13. He who does Good to Another does Good 155

Animal Stories

14. The Animals and the Thieves 159
15. Cockroach and Rat 161
16a. He-Monkey and She-Monkey 163

Jokes and Anecdotes

17. The Fool who saved Money by his Folly 169
18. Husband, Wife, and Robbers 171
19. The King and his Wise Minister 172
20. The Unexpected Theft of a New-born Child 173
21. The Archbishop's Shoes 174
22. The Remedy 176
23. The Tailor and the Devil 178
24. The Tailor's Needle 179
25. Brother, Sister, and Tiger 180

Legends

26. The Story of Raitollem 185
27. The Rock of Benankin 187
28. A Boundary Dispute 188

TALES OF MAGIC

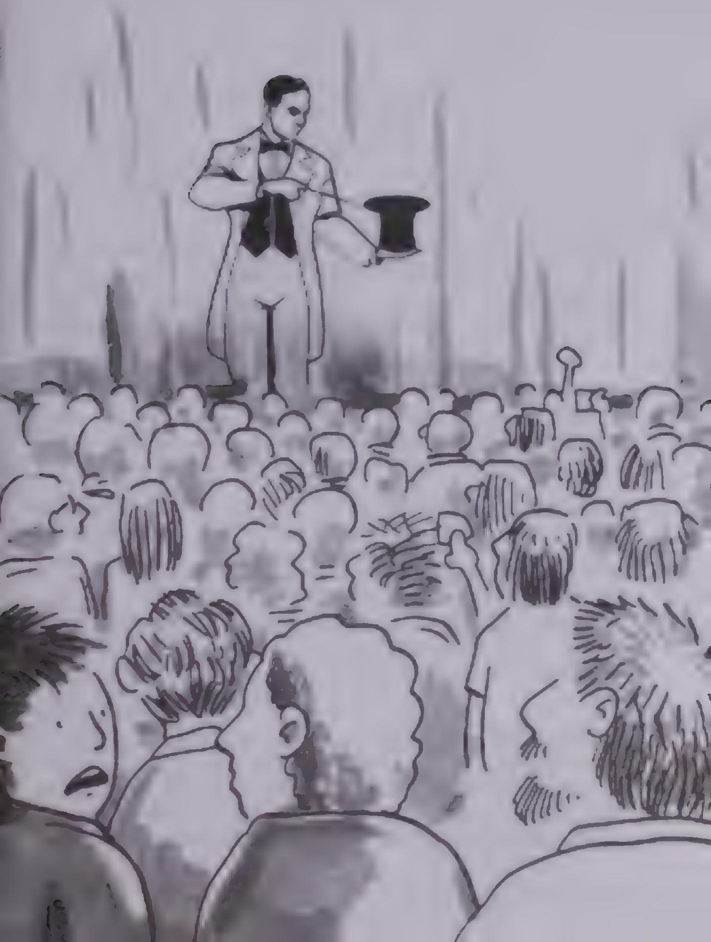

1A. BAKAVLI FUL[1]

1. Eka tempar aslolo ek padsya, taka aslele dog zan burge. Ani tene apoilo ek parki vicarumk koslo zatolo to. Parkyan sanglem ki to zatoz padsya zatolo kuddo. Tya pasot, padsyan bandli eki palasi ranamt, ani raniyek dovorli tai. Magir to burgo zalo ani vadlo tya ranamt.

2. Ek dis padsya kasak gelolo, tai deklo tya burgyak, ani rocro kuddo zalo. Tya magir gelo aple palasimt, anik apoin alo tya parkyak vicarumk koso zatolo boro, Parkyan sanglem Bakavli ful arit zalyar boro zatolo mun. Padsyan dorle aple dogoi putamk.

3. I khobor koli tya putak ranamt aslol, tya ani tovi gelo bikaryace form geun.

4. Pavle eka gavamt ani tai vazlo ek anusiu ki kunvor zatolimun kazar apna-lagim kheron gunbar zatalekore. Te dogi gele ani khevle kunvori-lagim pun perder zale ani prez urle. To tisro chedo gelo ek matyereger ani vicarle "Kon khobor kai" mun. Mataren sanglem kim te gavamt asa mun eki kunvori ki kazartoli apna-kore kheron gunbar zatalekore.

5. Magir to ek dongrar gelo ani ek mongus arlem, Taka sikoilem bolsar at martoch sokol udi marumk. Gelo magir tya mungsak geun kheronk kunvori-lagim. Poilo perder zaumk laglo pun taka sanglelem mataren kim dia ponda asa mun ek undir zo sarki korta tigim kartam. Ato marlo bolsar ani mungus ani tane khalo undrak.

Tya magir to zalo gunbar ani ti perder zali soglem aplo jiv legun sorle sogle prez asle te ani sekim meon kazar zali tya kunvora lagim.

6. Te magir to gelo ful arumk, eka gavamt utarlo ek tari ani coltoch mevlo ek mad zo otvotalo ek rakos, pun o noko aslo to rakos mun, tya pasot chollo tya madda velyan ani tajya ordyar pavtoch to aylo ani khaumk sodumk laglo. Tane sanglem apnak khainaka mun, kitya "apun tuka borem borem randun ditolo" mun. Tane sanglem "apun khaina" mun, pun estimar zalo anik khaumk na taka.

7. Tya magir tanem sanglem raksak kim apnak jae mun ek ful. Raksan sanglem zor katin mun ani apoin arlo dusrya raksak ani tage patir dovorlo kunvrak anik darlo aple boini-ger, marun ek kurko kunvra patik, konachyan taka khainoz mun. Boini-ger pavna-fure ti khaumk geli, pun te raksan sanglem "bavan darla" mun "taka boro trator kor" mun. Te raksinin taka kazar kelo aple duve-lagim. Tya magir te kunvran ti-koren maglem Bakolichem ful ar mun apnak. Tine apoilo undracem komandantik ani taka sanglem mar mun ek goli aple gor te Bakoli raniyeche palasiche ortant.

8. Burak martoch taka undrani velo te palasimt. Tai tane dekli kunvrik nidleli. Khauchem pan chablem anik tijer marlem jor nid podomk, tiji mudi kadli ani apne gatli, ani apli mudi tika gatli. Magir to gelo ful karumk ortamt. Karlem ful ani to nean gelo burakamtlyan. Ortamt zalo soglo kalok ani tivi kunvor urli nidon.

9. Kunvran velem tem ful ani galem malte tava. Toro temp magir tane ful karlem ani apun veta sanglem. Raksinin mulem "baileki vor" mun, ani tika geun to gelo tya poile kunvri-ger.

10. Tai pavtoch sorun lailem sogle prez aslo tankam, ani aple dogi bavamk dile dag loknda sorien anik darle. Tya magir tane dogi bailamk dovorlyo tai anik apun nean bikarya form geun gelo ful galun dolyamt.

11. Vater mevle te dogi bav; tani taka boro marlo ani orli kartoch mevlem tem ful gez podtalo uzvar. Velem garam ani lailem bapaicya dolyamk. Bupui zalo boro.

12. O tisro kunvor tani martoch porton gelo anik dogi bailamk geun gelo gara. Sasu-maen (raksinin) dilel taka tin kes sangun, ek lastoch zatlolem mun chintlam itlem. Laslo tane poilo kes anik rokrich jali ek sidad, olleo palasyo, vato, jardin. Marlo ek avis kim kon poyumk eta te palasyo suj galun eumk zaina mun. Ani eka garamt dovorlyo soglyo nesono, kon suj eta taka mudar kor ani palasimt osomk.

13. Padsyak kolem kim aila mun ek ollo munis anik chintlem visitak osomk. Kunvrak kollem padsya eta mun ani tane preparar keli eki orli banket. Padsya golo geun aplya soglyam ministramk ani dogi putamk. E dogi put bosonasle sarke tya dagak lagon. Tane vicharle padsya- koren te kityak bosona sarke. Te ugi ravle lojen ani man omti gatli. Tedna tene magir sanglem apne marlele mun te dag.

14. Uloita astana em pavli ti kunvor Bakoli (fulachi gor-cann) varya velyan ani vicharum lagli, apli mudi asa zalyar. Kunvran dakoili ani magir ti kazar zali. Kunvor tigai bailank geun gelo bapaicya palasimt.

◆ ◆ ◆

1B. THE BAKALI FLOWER[1]

1. There was a king who had two sons. He called a fortune-teller. The queen expected another son and the fortune-teller was called to tell what it would be. The fortune-teller said that when the king saw the new son, the king would become blind. The king built a palace in the forest and kept the queen there. The third son was born and remained in the forest.

2. One day the king went for hunting and incidentally saw the son, and became blind immediately. He came back to the palace, sent for the fortune-teller again, and asked how he could be cured. The fortune-teller said that he was to find the bakali flower to get cured. He sent his two sons in search of the flower.

3. The son in the forest heard of this, dressed himself as a beggar, and also went in search of the flower.

4. They got to a country where the princess promised to marry anybody who would be lucky at cards. The two princes played with the princess and lost, and so were put in prison. The third one went to the house of an old woman and asked her for the news of the country. The old woman said that there was in that land a princess who said she would marry the man who was lucky at cards.

5. The prince went into the forest and caught a mongoose and taught him to get into his pocket and to jump to the ground. He took the

mongoose and went to the palace of the princess. At first he lost, but the old woman had told him that under the lamp there was a rat that arranged the cards for the princess. While playing, the prince touched his pocket and the mongoose jumped out and killed the rat. The prince won, set free his brothers, and married the princess.'

6. Then he went out in search of the flower. On the way, he found a cat that was really a giant in the shape of a cat. But he did not know that the cat was a giant. So he followed the cat and when the cat got to his place, it wanted to eat up the prince. The prince said, "Don't eat me up, and I'll prepare you a good dinner." The giant promised not to eat him (although he wanted to).

7. He then told the giant that he wanted this certain flower. The giant said it was a very difficult thing, and he sent the prince to another giant. He had a piece of cloth on his back as a sign against eating him on the way.' He went to the house of the giant's sister. She came out to eat him, but the giant said that the prince had to be well-treated. The giantess married him to her daughter. The prince asked the giantess to give him the bakali flower. She called the captain of rats and told him to make a tunnel from her house to the house of the king of Bakali[3].

8. The captain took the prince to the palace. There he saw the princess asleep. He ate some betel-nut and spat on the sleeping princess to make her sleep more profound. He took off the ring from her finger and put it on his own, and put his ring on her finger. Then he went to pluck the flower from the garden, and returned by the underground passage. Darkness fell, and the princess remained asleep.

9. The prince placed the flower in a tank, then he took the flower to go home. The giantess told him to take his wife, and he took her to the house of the first princess.

11. He sent home his two brothers and all the other prisoners in the prison. He kept the two princesses in the palace. He dressed as a beggar again and took the flower and went.

12. The third prince who had been beaten by his brothers took his two wives and returned home. His mother-in-law gave him three hairs and told him as he burned each he would get his wish. He burned one and there came a big city and a palace and a garden. He put up a notice that anybody who wanted to see the palace should take

pains not to soil it, and he kept clean clothes in a house near for people to change.

13. The king heard that a very great man had arrived, and the king wished to visit him. The prince heard that the king was coming, and prepared a banquet. The king went with two ministers and his two sons. The two princes, because they were under a charm, had to sit very straight. The prince asked the king why they sat so straight. The two hung down their heads ashamed, and remained silent. The third son admitted that he had put a spell upon them[1].

14. While they were talking the Bakali princess arrived and asked him if he had her ring. The prince showed his ring and married her and took the three princesses to his father's house. And so ends the story.

Footnotes

1. Related in Portuguese by Domingos Barreto, aged 13 years. The story follows very closely the first part of the literary Persian "Rose of Bakawali" (Clouston, *Group of Eastern Romances,* 1889, pp. 240-288) which Clouston (Int. xxxv) refers to a Bengal writer in 1712. The folktales upon which the Persian version is built up he places earlier.

   The Singhalese folktale of the "Kule-baka Flowers" (Parker, I:173-178) and the corresponding Santal "Fuljhari Raja" (Bompas, 244-247), in which "Lita." goes to seek a Fuljhari flower, omit the exchange of rings with a sleeping princess, the brothers' theft of the flower, and the magic palace. On the other hand, the tunnelling episode is absent from the Persian. In all three variants, as in the Panjim version, the quest is undertaken in order to cure blindness. In another variant (Parker, 2: 356-360) there are two quests, one for the Kule-Baka flowers to heal blindness, the other for the Surangana to marry a princess. In a Salsette version, "The Prince and the Kambal Flower," (*Indian Antiquary*, Sept. 1893, p. 243 sq., Oct. 1893, p. 276 sq.) to reach a second pair of flowers the prince dives into a magic country under the sea, finds a sleeping princess, and kills her giant father. Compare Parker's "Na, Mi, and Blue Lotus Princesses" (Parker, 2:320-321) where the king sends his son after "a blue lotus flower which is in the Great Sea."

   In a Santal tale (Bedding, 2: 317-365; Bompas, 26-31), "Lela" is sent after the Chandmuni Kusum (flower) by a king who seeks his death. In a Bengal tale (Day, 236-256) there are six jealous queens who hope to put the son of the seventh queen out of the way by sending him after the kataki flower. Through a princess who is put to sleep and awakened by means of gold and silver sticks, he learns the life secret of the Rakshasas whose captive she is, puts them all to death, and returns with the flowers and the princess.

2. For the gambling episode see Parker I: 177, notes. In the Punjab legend of Raja Rasalu and Raja Sirikap (Swynnerton, *Romantic Tales from the Punjab,* 1903, pp. 245-260), Sirikap has a trained rat which aids him in the game until Rasalu's pet kitten prevents it from coming into the game. In Parker 2: 138-141, a courtesan has wagered upon the ability of her cat to hold a lamp for a given time. The princess lets loose seven mice and the cat drops the lamp to chase them. Compare the old fable of the "Cat-Maiden." For detention in a gambling house see Day,

190-193, 277, and No 3 in this collection The episode seems to be related to that of the "stone-turning witch" in the type tale of "The Two Brothers" (Grimm 60)

3 In a Filipino story (Fansler, 159-160), an old man gives Juan a piece of cloth to aid him on the way to "the land of the Pilgrim " He meets two hermits, who are at once placated at sight of the cloth

4 For the tunnelling rat see Parker 61-62, 177, 281, 305, 322, 3 326 For the tunnelling mongoose see No 4 in this collection

5 In Parker, 3 62-70, Ayiwanda, who has been refused the hand of the princess because of his humble station, causes the suitor and guests at her wedding party to remain transfixed This incident, together with the episode of the gambling house and the branded slaves, connects the incidents in this Panjim version with the familiar type tale of the "Entrapped Suitors" (see Penzer, *Ocean of Story*, I 42-44) which in Europe is given a magical turn by representing the unwelcome suitors as transfixed by a charm to various domestic articles which, once taken hold of, cannot be shaken free.

◆ ◆ ◆

2A. JUAO PEKEN

1. Fulya tempa asilolo ek raza ani rani. Tamehem sorsi rautalo pordan ani taji bail. Razager asle dog chede ani pordanager dogam cheduam. Razan muntlem - "anik chedo zait salyar katortolom" - Pordananem muntlem – "anik chedu zait zalyari katortolom".

2. Rani zali guruar ani pordanachi bail. Taka ugras ailo govachya utracho ani dogani ikmot keli kim ranyeger chedo zalyar ani pordanager chedum boldichi mun burgyak. Diso pavtoch razager zalo cehdo ani pordanager cehdum, pun govamk kouche adim tani boldilim dogaim burgim.

3. Soglim burgim padsyalim ani pordanagelim kevtalim ani jitalim ektai palasimt bau boini koshim. Todya tempan palasichi bag disti podli sogli bauleli madoun. Raza chintilaglo konem zait to ani sakaichi bag astali madoileli. Apoilo odlya putak ani dis ani samglem rak mun bag ratichi.

4. Tane magle pod bor chonem, ek arm ani eki espad. Rat zatoc boslo bagim daramt ani khaumk laglo chonem pun kabar zatoch chonem to nidlo. Raza sakai zomklar einam fure poeli bag pedear keleli. Dusre rati razan darlo dusrya putak rakomk. Tanei getle pod bor chonem, arm ani espad, ani boslo bagi-sorsim; chonem kobar zai sor urlo zago, ani magir nidlo. Bag sodauche basen disti podli madoileli ani bauleli. Raza aslo chod cimtemt. Ailo pordanacho put to boldilolo, zaka nau gatlelem Juao Peken ani samglem: -"Papa, aum raktam bag, di maka ek espad."

5. Razan dilem taka lisens ani espad. Juao Peken gelo kuznamt anı getle vantun aen mırsamgechem. Rat zatoch katorlem ek bot aple atıchem, anı taka bamdlem aen. Tya magir boslo bagımt; bot laglem zo-omk, anı taka nıd pod na zalı. Bore ratir ailo ek dovo godo anı laglo madoumk zalam. Juao Peken gelo anı gatlo at tajya manecyam kesamk ani ubarli espad taka marumk.

6. Godyan maglem marinaka mun apnamk ani dıtam mun taka zaem tem. Juao Pekenan samglem apnamk kaim ek naka mun, pun kor mulem jardın fure asle taje poros borem. Godyan rocre kelem ani kadılo ek kems aple manecho zo dilo Juao Pekenamk samgun kor mun ek mudı galumk botak anı kosloı aukamto tajer eit zalyar mun: "Dovya Godya pav maka." Dusrya dis etolo samglem aplo bav ani gelo.

7. Raza sakai uto-nam fure gelo zomklar anı poelo Juao Peken nıdlolo anı bag fulle poros borı. Raza zalo khusal anı Juao Peken uton voıri osonam fure vicarlem kon kortalo ti pedyar. J. P.-an samglem apun nako mun kıtyak apun nıdun urlom.

8. Dusre rati gelo J. P. fulle basen. Tya disa ailo tambro godo anı J. P.-an takaı dorlo manemchya kesamni, anı katortam munlem. Godyan samglem marnaka apun dıta taka zaem tem. J. P.-an samglem kai ek naka, to kar mun bag fulle poros bori. Tane keli ani dovya godya basen dilo ek kems manecho mudi korumk ani samglem koslı goroz zait zalyar mun: "Tambrya godya, pav maka," ani gelo, samgon ki dusri rati etolo mun aplo tısro bav.

9. Razan poeli bag odik beifeit ani zobor khusal zalo. Tedusui J. P.-an samglem apne kaim dekomk-nam mun nidon urlo decun.

10. Tisrei rati gelo J. P. ani tedus ailo kalo godo; enyam fullyam dogaim basen bag keli nit, dilo kems mudi korumk anı kosli goroz zaıt zalyar mun samglem: "Kalya godya pav maka" ani gelo. Dusri sakai razan poelı bag odik beifeit ani J. P. nidololo. Padsya zobor ani zobor mog kori laglo J. P.-amcho, aplya putam poros chod.

11. Kuvramk zali natkai ani maglem bapai lagim ek tarum oichyak pot boromk dusrya gamvani. Razan dilem tarum ani te dogı gele pois. Zaitim orsam zalim, ani tamchi nasli khobor. J. P.-an samglem razak apun vetam mun tamche khobrek. Raza darnaslo, pun zabar korun magtoch dilem taka tarum, samgun ki morot zalyar kalo bavto oir chodoi mun. J. P. gelo.

12. Zaite dis magir mevlo ek gau zai aslim zaytim tarvam bomdrar, ani tamche bıtor tarum kunvramlem. J. P. khusal zalo ani aple tarum

adaumk laile tya bomdrar, devlo ani gelo poumk to gau. Choltoch ogot bor deklem ek gor... Espad dorle pati ani gelo tya garani; tai asli ak matari ji fumktali uzo. J. P.-an mulem: "Matare, mae, maka ilo uzo di." Tinem mulem: "Baba, bitor yo." To gelo bitor.

13. Mataren kadili eki mudi aplya botachi, ti zoroili, ani tajer marumk sodi lagli. J. P.-an poelem ti kortali tem ani deklo tijya bendak ek cavyamcho ghos, dorlo tizo at ani ubarli espad, munon - "di mudi ani chavyo na zalyar martam." Ti bieli, ani dilem to magtalem tem. J. P.-an getlyo chavyo ani ugorle sogle kud. Zaite munis ani monzar, vag, siu tosli asli tui pun moni. To gelo matarisim ani samglem tamkam kor munon borem. Mataren kelem ani magir soglyamk tane sodlem. Tya magir katorli matarek ani tigi bav gele tarvar.

14. Dogai bavamchi natkai chodli ani tarvar pavna fure tani dorlo J. P. -ak, kaple kems matyache, kadlim amgvalim, nesoilo ek potvem, ani kelo kuzner, Ose kortoch sodlem tarum, pavle eka gavmt, Tui adailim taruam, ani devle. Bovtaastanam pavle ek mataresim; tikore vicharlem tenim –"Matare mamy, kon khobor?"– "Satam maulyam unch asa ek kunvor; tigerim bol udoita tekoren ti zatoli kazar ?" samglem mataren. Dogi bav gele eka lozar, getle zaite bol ani dog gode. J. P.-āk dovorlo mataresim samgun tika kim taka bair soromk di naka mun, ani dimt zalyar martele simgle. Magir gele kunvri zonelakore ani udoch lagle bolam.

15. Te voitokuch J. P.-an maglem matarekoren – "Matare mamy, au poumk vetam ani rokro etam." Mataren samglem: - "vos, pun konaise disti-por-naka." J. P. bair sorlo ani mulem: "Dovea godea, pav maka." Godo ailo geun taka rupyachi neson, ek godo rupyan nesoilolo ani ek bol rupyacho. J. P. neslo, godyar boslo ani gelo kunvri zonelakore. Dogai bavani deklo. Ek muno-laglo to J. P., dusro muno-laglo nui. "Osli neson taka kon ditolo?" To muno laglo - "Oi," ani dogi lagle zogromk "nui," "voi" mun.

J. P.-an marle bol zo podlo sarko kunvrisim ani damvo laglo. Soldad gele tajea patlean taka dorumk, pun J. P.-an kadli neson, dovorli godeari, ani denvlo kasten, Godo nam zalo ani soldadani poelo ek burgo kastecho ani portole. Gara pautoch matarek zamglem ailolo munon ek burgo rupyachea godear boson rupyachi neson galun ani tane udoilo mun bol sarko kunvrisim anik damvlo. Soldad dorumk gelear nam zalo. Tea magir aile dogi bav ānī vicarle mata- reak J. P. bair sorlolo zalear. Tine samglem bair soromkuch nam mun.

16. Dusrea disa razan khobor gatli kim kazar kortolo mun duvek je kon bol udoita ani goromtulean pasar zata tekoren, ani zonela

mukar bamdlem ek gor odlem. Dogi bav gele ani lagle bol marumk. J. P. adle dısa basen gelo matarek samgon, anı baır sornam fure mule- "Tambdea godea pau maka." "Tambro godo aılo bamgrache neson geun, bamgracho godo anı bamgracho bol. J. P. gelo, marlo bol zo podlo kunvrısm anı damvlo tea garamtulean pasar zaun. Soldad gele anı dorumk damvle, pun to meumk nam zalo. \

Raza gelo ani vıcharle kuim asa to; tani samglem asa bitor, pun raza gelear kon ek naslo. Razan dılı ord marumk team soldadamk. J. P. gelo gara anı samglem matarek sogle zalole te adle dısa basen.

17. Tısrea disa udoumk zae aslo bol poıle basen. Dogı bau gele anı lagle marumk. Te oıtoch gelo J. P. anı tedus tane mulem - "Kalea godea, pau maka." Kalea godean arle soglem dıamamtichem anı J. P. zonelakoren dıstı pornam fure razan darle soldad sogle vatanım. Tanem marle bol anı damvo laglo, pun soldadanım dorlo taka tedus, velo voir, ani gatli kurou.

Tea magır tane apoumk darlı matarek, jıca samglem kim rupyachı anı bamgrachı neson galunaılo to apun mun, anı tıka dovorlı palasımt aple sorsım. Magır apoumk darle bavamk anı tamkam samglem apun otorla mun J. P. Eklo munomk laglo - "a u boro samgomk to J. P. mun," anı tuıch lagle zogromk.

J. P. zalo kazar te kunvrılgım, anı aple gavamt ochomk taıarı korı laglo. Matarek kelı ranı tea gavamchı, anı baıle geun chorlo aplea taruar. Tarum sorna fure J. P.-an samglem baılek kım dogı bau apnamk martele mun vater, pun te poıs oıtoch marun choroı samglo kalo bauto taruar anı te demvtoch zoroı samglı tı mudı mataregelı, anı udoı samglem udok apnamcher.

Te dogi bav kori lagle taruar mauneo J P marchyo, anı dogi zogromk lagle au zaumcho raza, tum zaumcho raza- mun. Choltam choltam doni taruam kelim ektaım anı tıgı zan lagle khelomk kartanım. J. P. zalo ganhar dogaı-kore. Magır lagle khelomk tablanım, J. P. zalo ganhar. Tea magır adau korıa mule espadinim, eia khelamt J. P. melo.

18. Dogı bau khusal gele aplea taruar. J P.-am baılen chodoile kale bomder, anı ılle munosor paulım tarua tamche gavamt. Razan poenam fure kalem bomder zalo cımtest, sogle lokak kaem galumk lailem, anı aplı palası- legun pımtaılı kalı. Te dogı bau gele khusal gara vegim vegim. Te dogı demvtoch J. P.-am baılen kele govan samgle tem. To zalo jıto, anı rokro tambro bauto choroilo.

Tambre bomder poenam fure padsea zalo khusal kale korumk laile palasi-lagun pimtarli fule basen, ani J. P. demvtoch dili eki oli bamket apoun ole ole munseamk. Ti bamket kobar zatoch ranien maglem raza-lagim di mun ani ek jeon, ani tea disa ranien samglemm kim J. P. otorla mun aplo put razak naka aslo mun, apne potilolo samglem pordanm chedua koren. Raza chod ani chod khosi zalo, ani razvot dovorta samgli J. P.-ak. Enem maglem bapai-lagim di mun ani ek bamket, ani tea disa tenem samglem apnamk bavanim kelel tem, ani koso apun atavalo to.

Raza aikonam furem ragan borlo anim ord dili tamkam marumk, pun J. P. tamkam diumk nam marumk, ani magle bapai-lagim dimun tamcho vamto girestacho. Te dogi gele aplo vamto geun, ani J. P. bapui mortoch zalo raza.

◆ ◆ ◆

2B. JOAO PEQUENO OR LITTLE JOHN[1]

1. Once upon a time, a long, long while ago there were a King and Queen. The Prime Minister and his wife lived with them. The King had two sons and the Minister had two daughters. After the second son was born the King said to his wife, "If you have another son I am going to kill him!" And the Minister likewise said to his wife, "If you have another daughter I am going to kill her!"

2. The Queen and the Minister's wife became both, in course of time, pregnant and recalled the words of their husbands. Filled with alarm, they took counsel together, and decided that if it so fell out that the Queen should bear a son and the Minister's wife a daughter, they would exchange them through their maidservants before their husbands should know of it. Now, when the time arrived, and, indeed, upon the very selfsame day the Queen did have a son and the Minister's wife a daughter, the mothers exchanged them through their maidservants and their husbands knew nothing of it.

3. The children of the King and his Minister grew up together and lived like their brothers and sisters in the same palace. Years passed by and one day the King looked out and noticed that his garden was all withered and dishevelled. He fell to wondering whoever could have brought his garden into such a plight. Then for some days thereafter he observed that in the morning the garden seemed all trampled down. At last he ordered his eldest son to keep watch by night over the garden.

4. The son asked that he given a measure of grain, a musket, and a sword. The King ordered given to his son what he asked for, and that night the son sat down in the garden and began to eat of the grain so as not to become sleepy. However, when he had eaten all the grain he fell asleep, and the next day the garden was seen to be trampled down and withered as before. The second night the King ordered the second son to stand watch, who likewise asked for grain, musket and sword, and when night was come, fell to eating the grain, and when that was gone, went to sleep. When the father looked out of the window the next morning the son was asleep and the garden demolished. Much troubled, and not knowing what to do next, he saw the Minister's son, whose name was Little John (Joao Pequeno), who offered to keep watch over the garden.

5. The King consented, and Littlejohn asked that he be given a sword. Then he went to the kitchen and asked the cook to give him some ground chilli peppers. During the night he cut his finger with the sword and bound it up in some of the ground peppers. His finger began to smart terribly and Little John didn't get at all sleepy.[2] Then he saw a white horse who began to paw and stamp with his hoofs. The boy crept softly up to him and grabbing the horse firmly by the forelock, he drew back his sword to kill him.

6. The horse implored him not to kill him, adding that he would give him anything in the world he desired. Little John said there was nothing he wanted unless it was that he would put the garden in better condition than it ever was before. The horse did, and then plucked out a lock of hair from his mane and gave it to Little John, telling him that he should plait it into a ring and put it on his finger, and that whenever he was in any peril or affliction he should cry, "White Horse! Come help me?" And then he said that the next day he would send his brother, and then he disappeared. Little John then went to sleep under a tree.

7. The next morning when the King went to the window to see the garden, he was delighted for it was all filled with verdure and Little John was asleep. When he awoke, Little John went up to see the King, who asked him who it was that came to damage the garden. He replied that he did not know, as he was fast asleep.

8. The next night. Little John went as before, when a sorrel horse appeared and Little John grasped him by the forelock and was raising his sword when the horse begged him not to kill him and said he would give him anything in the world he desired. He replied that he wanted nothing; only he must put the garden in

better condition than before. The horse did so, and gave him a lock of his mane to make a ring to wear on his finger, and said if he ever felt himself in any distress he should cry, "Sorrel horse! Come help me!" As he departed he said the next night Littlejohn would see his brother. The watcher, quite satisfied, and then went to sleep.

9. Next day the King once more was astonished to see the garden in such luxuriance, but Little John told him nothing of what he had seen.

10. The third night Little John was in readiness, for, in fact, a black horse appeared, and Little John did just as he had done before with the other two, and this one, too, left the garden still more beautiful than ever. Then the horse gave him a lock of his mane for a ring and enjoined him, that if ever he were in any danger he should call, "Black horse! Come help me!" From that day on the garden continued in the richest verdure. And the King had an unbounded admiration for Little John — more, his own sons. The latter became envious and decided to go abroad into strange lands.

11. They asked their father to give them a ship to travel in, which he did, and they both set forth without knowing their destination. As they never sent back any word of themselves, Little John, who was very friendly toward them, petitioned the King for leave and a ship to go find out about them. At first the King was not inclined to do so, but Littlejohn was so insistent that the King fulfilled his desire, and told him that he should give orders that a black flag be hoisted in case of his death. Little John sailed far out to sea.

12. After many days he espied a port in which many ships were massed, among which was also that of the two princes. Little John ordered the ship to anchor in the harbour and went ashore to see the city. However, it seemed to be a deserted land in which there was not a single person or house. After he had walked a great distance he espied a house. Drawing his sword he advanced to the house, looked inside, and in the kitchen he saw an old woman puffing the fire. "Granny," said Little John to her, "be good enough to give me some fire!" "Oh ho! Little one," said the old woman, "be good enough to come in!" And Little John went in.

13. The old woman drew a ring from her finger, rubbed it with water, and was about to throw it on the boy. He, however, observing her closely, and seeing that she wore a bunch of keys at her girdle, seized her hand and raised his sword, saying, "Give me the ring and keys, or I will kill you!" Overcome with fear she gave him what he demanded. Littlejohn took the keys and opened all the

doors. All the rooms were full of people and animals such as tigers, lions, hear- but all dumb. Little John commanded the old woman to disenchant them, and give them speech. The old woman gave them back the power of speech and the youth told them to go outside. The two princes were also among them. After that Little John slew the old woman and embarked with the two brothers.

14. The hitter envy which the two princes had for him now increased still more, and instead of thanking Little John they shaved his head, stripped off his clothes, dressed him in rags, and ordered him into the kitchen. They continued on their voyage and, after a certain distance, caught sight of land and ordered the ship to come to anchor. The two brothers went ashore, and, as they were strolling about, met an old woman whom they addressed. "Granny, what is the news in these parts?" She replied, "If you go on a little further you will find a princess who is compelled to marry the youth who can throw a ball up to where she is." The two brothers then went to a shop and bought a quantity of halls and two horses. They then took Little John and put him in charge of the old woman, telling her not to let him go away, and if he got away they would kill her. Then they both went to the princess's window and began to throw the halls.

15. Little John, after they had left him, said to the old woman, "Granny, I want to go look around. T will come right back." "Well, go on, my son, but do not let anybody see you," replied the old woman. Little John went off and cried, "White horse! Come help me!" The white horse came with a silver suit for Little John, and another horse all caparisoned in silver, with a silver ball. Little John put on the suit, mounted the horse and went under the window of the princess where the two brothers were throwing balls, not one of which reached the princess's window. When they saw the youth all clad in silver one of them said, "That looks like Little John!" "What!" said the other, "how could he be clad in such array?" Then one said, "Yes, it is!" and the other said, "No, it isn't!" So, they began to quarrel.

Little John then threw the silver ball, which went straight through the window into the princess's room and gave her a light blow. A company of soldiers then rushed out to seize him, but, while they were coming through the palace gate, he slipped out of his suit and jumped on the horse with nothing on but a breech-clout. The soldiers, seeing a half naked lad, went back. Little John returned to the old woman's house and told her how a youth clad in silver

had thrown the ball into the princess's chamber, and when the soldiers came to take him he had disappeared. Then the two princes came back and asked the old woman whether Little John had gone away, and she replied, "No."

16. The next day the King caused to be proclaimed by heralds that his daughter would marry the youth who should throw the ball into the princess's chamber and then pass through the house in front of the window; for he had a building erected in front of the window and filled it full of soldiers. The two princes did just as they had done the first day, taking their position in front of the window, and threw balls, none of which reached the mark. Little John, as on the previous day, asked permission of the old woman to go out. But as soon as he was outside he said, "Sorrel horse! Come help me!" Immediately the sorrel horse appeared with saddle and bridle of gold and a golden suit for the young man and a golden ball. Little John arrayed himself in the golden suit and went beneath the window. The two princes as before began to quarrel, saying, "It *is* he!" "It is *not!*" Meanwhile he threw the ball straight into the princess's chamber, sped through the house like a streak of lightning and disappeared. The soldiers did not have a chance to get even a glimpse of him as he fled, but closed the doors, thinking they had caught him.

    The King-father of the princess came to look at the hero, and asked the soldiers where he was. They replied that they had him inside. But when the King went in he saw no one at all. In a rage he commanded all the soldiers to be executed. Little John returned to the house and recounted to the old woman all that had happened, except that it was he who was the hero. The two brothers returned and asked the old woman if he had gone out, and she replied, "No."

17. On the third day it was announced that the princess would marry the man who should throw the ball into her chamber. The two princes went back as they had done the two previous days. Then afterwards Little John cried, "Black horse! Come help me!" And the black horse came with a suit of diamonds, and Little John, arrayed in dazzling costume, went and cast the ball straight into the chamber. But this day, when Little John had appeared, the King had ordered all the streets to be surrounded, and when he threw the hall and fled, the soldiers took him and brought him into the palace. The King was greatly pleased, and placed a crown upon his head, and they conversed about the wedding.

Little John had the old woman sought for and then told her that the youth who had appeared clad in silver and gold was himself, and he arranged for her to remain at the palace. Then came the two princes who, when they saw Little John crowned, fell to bickering anew, saying, 'Didn't I tell you that was Little John?"

Little John was married to the princess, made the old woman a court lady, and got ready to return to his own country. Re set sail with his wife in the ship in which lie had come, and the two princes went in theirs. Little John told his wife secretly that the two princes would kill him on the voyage, and instructed her to display a black flag, and after they should have gone ashore, to rub the ring which he put upon her finger, and to throw it on him, who should be brought back to life.

Now, when the two princes got together on the ship they fell to plotting how they could kill him and arrange to succeed h m. One said, "I ought to be King." The other said, "No, I am to be King." And so they began to quarrel. As the days went by the two ships sailed along side by side and the princes proposed to Little John to play games. First they played cards, and Littlejohn won from both. Then they played at "tables," with four slips of polished bamboo and a tablet having spaces to mark the play. He won at that also. At last they took to fencing with swords, and in this Littlejohn fell dead.

18. His wife immediately ordered the black flag to be raised and the two princes, entirely satisfied, went on their way. Finally they reached land, and the King, descrying the black flag, ordered a general mourning and had the palace painted black. The two princes, well pleased at having got rid of their rival, went to the house. Little John's vessel came to anchor, and his wife, pursuant to his instructions, rubbed the ring with water and threw it upon him. He came to life and ordered the black flag to he lowered, and hoisted a red flag.

The King, when he saw the red flag, was overjoyed. He revoked the order for mourning and ordered the palace to be repainted. He received Little John with demonstrations of great happiness and tendered an imposing banquet to the whole court. When the banquet was over the queen prayed the King to give another banquet the next day. The King granted this request, and on that day the queen revealed to her husband, in presence of all, the secret of the birth of Little John, telling him that he was his son. The King was very, very glad, and straightway named him his

heir. Littlejohn then asked his father to give still one more banquet, and during the meal he related to everyone the evil deeds and ingratitude of his two brothers.

The King was exceedingly angry and sentenced the two sons to be executed. But Little John interceded with his father, with the result that they were allowed to quit the realm, and they both went far, far away, and Little John became King after the death of his father.

Footnotes

1 Told in Konkani by Alberto Rebero, 13 years old, and written down in Konkani and in Portuguese by Miss Gomes.

The two main incidents in this story, the watch over the field, and the test for the princess's hand, resemble closely the horse "Princess on the Glass Hill" (Dasent, *Popular Tales from the Norse*, 1859, pp 89-103) The incidents of the ball contest and the plots of the envious brothers occur in *a* Calcutta story (Stokes, "The Monkey Prince," 41-50) In a Singhalese story (Parker 3 365-366) "Kota" (or "Short") catches the princesses who are plucking the king's flowers, follows them to their country and performs their father's tasks by means of helpful animals In a Cape Verde tale (Parsons, 164-170) the hero rides off in disguise on a speaking horse, reveals himself only to a princess who falls in love with him, cures the king of blindness, fights incognito for the king, and finally makes himself known In variant (167-169), it is he himself who breaks up the king's furniture in three successive rooms, then, after subduing three speaking horses, he woos the princess as before and rides the three horses of copper, silver, and of gold In a Singhalese story of "The Glass Princess" (Parker 1 57-66) the youngest prince spends three nights in the princess's chamber The third night she pricks her finger to keep awake She loves him and teaches him how to meet the tests for her hand He heals a friendly cobra that enriches him Jealous brothers and the king *seek* the prince's life The princess turns herself into a mare and rescues the prince See "Little John," Indian Antiquary, vol 16 (1887), p 327

2 For the incident of the finger cutting in order to keep awake see also Stokes, 174 ; Parker 1:63; Fansler, 163.

◆ ◆ ◆

3A. MOZES ANI EDUARD

1. Moize ani Eduard otovtale dog amig. Doganim chimtle kim podta tui osomk, anik ek dis bair sorle. Vetam vetam zali rati, ani tui meuli tamkam eki fomp, jimtu te nidle te rati, Eduard nidlo rokro; Moizen kele rozar ani podlo ad, pun nid taka porna zali. Bore rati eile ek chedum sobit, ani poe-laglem tamkam dogamkui. Mozeschem tomd deklem tanem amstona, ani Eduardachem rogist. Kadli ek mudi ani gatli Moizechea botak ani namchi zalem. Sakai uttoch Moizen deklem boroilelem mudier, ani po-omk laglo. Eduaran vicharlem: "Kitem mun tem." Tanem samglem: "Aum noko." Magir vazlem mudier aslelem tem, je muno: "Yo maje sodik."
2. Nevan lagle cholomk. Vater meulo ek mataro. Enim vicharle: "Kitem kortai amga?" "Boslam" mulem tanem. Tea matareak asle ole kēms. Doganim mulem: "Amim katortam tuje kems." "Katorea" mulem tanem.
3. Magir matarean samglem: "Tui vochonakat e vaten." "Tor kiteak?" vicharle tenim. "Tumkam rat zatoch meutalem ek gor," mulem tane, "tea goramt asa zaito lok zo kheuta ani nachta. Nitor tamtu kon sorta to ani bair sornam." "Amkam osomkuch zae" mulem tenim. "Tumi oitoch zalearteavaten," samgle matarean, "bitor sornokat, tea garamt. Taje eusin asa ek fomp gobrachi, tumi nida tui."
4. Moize ani Eduardan dile taka dudu, ani lagle vatek. Rat zatoch matarean samglem tose tanim deklem ek ollem gor zuim asle zaite

dive petoilele ani zaito lok. Dogi amig gele fompen, pun Eduard muno laglo: "Aum po-omk oitam nach ani etam rokro." Moizen samglem: "Naka, ugras kor matareacho." Pun Eduard aikomk nam zalo, ani gelo, bitor sorlo, nachlo ogot bor ani magir gelo khelomk. Sogle dudu zale perdear ani urlo prez.

5. Moize nidlolo fomper pun taka nid podna zali. Bore rati ailo tui ek rakos ani laglo sospumk. Moize ado taje atik pun sampronaslo. Tednam tanem kadili ek bodi ani marli eka fatrar, zali ek sobit kuvor taji duv. Raksan mulem: "Amga eta vas munseacho, kon paulo amga?" Duven poelo Moizek, pun bapaik samgumk nam, ani mulem: "Gan eta tujea tomdachi." Raksan nean marli bodi fatrar ani kuvor nam zali ani rakos gelo.

6. Moizen poelem raksan kelolem tem, ani tene kadili bodi ani marli fatrar. Rokri zali kuvor. Tika tenem dakoili ti mudi ani samglem poilem fomptemt zalolem tem: vicharlem tikoren kuim ti kuvor apnamk melot ti. "Ti meuteli eka gavamt zuim asa ek oli palasi. Te palasik asat sat daruam, eka eka daramt asat rakos rakomk ani tamtum bitor tizo bapui zo otovta rakos. Ti asa bitor ani tijesim paomk chor kotin" samglem tinem. "Nam tor kosli manim tui osomk?" mulem Moizen. "Tum oitolo zalear tea garamt ge sat sak coneamche ani tamtiamche ani eka eka daramt udoi ek. Te podtele khaumk ani po-omk pauche- nam tuka." Nean Moizen marli bodi fatrar ani ti nam zali. Te magir getle sat sak tamtiamche ani coneamche, ek godo ani tedech verar laglo cholomk.

7. Sakai dis udeta tednam paulo tea gavamt. Dekli oli palasi pun biomk nam. Gelo sarko udoin sak daranim. Rakos podle khaumk ani tanim dekomk nam to bitor gelolo to. To gelo bitor tui dekli tanem ek sobit kuvor, jica dakoili ti mudi. Tinem oukoli ani taka bosoilo aple sorsim. Khauṇo kabar zatoch raksanim poelo Moizek boslolo kuvrisim ani zale uchambur taka khaumk. Samgo-lagle kuvrik taka dar mun bair. "Nam, darna," mulem kuvrin, "tumi kuim aslele to bitor sorla tednam?"

8. Bapui gelo magir bitor ani vicharlem Moizekoren: "Tum kazar zatolo tije lagim?" "Voi," mulem Moizen. "Panchsim bailam bitor dovortolom tika," samglem bapain, "tumvem at galun kalear tamche bitoili, ti zatoli tuji bail, nam zalear ami khatoli tuka." Rakos gelo samgan kim tin disanim yo mun. Bapui vetoch kuvrin samglem Moizek kim apun galteli mun ek alfinet tomdamt ani borem korun poe ani gal at mun. Moize gelo ani tin disanim eilo. Raksan ektai keleo pansim bailo ani kuvrik gatli tamche bitor. Moizen poelem borem korun ani gatlo at alfinet asloli tika, kadili bair.

9. Magir zalo kazar. Kazar zatoch sogleam ra: ksamk laile vaur korumk. Magir taka ugras eilo aplea vistacho ani samglem bailek aple barabor eilolo mun ek amig zo urlo tuim, taje khobrek oita samglm. Tinem darlo zaite dudu diun. To boslo godear, gelo tea gavamt paulo ratcho. Bitor sorlo ani vicharlem Eduard nam zalear tuim? Tenim samglem. Asa, pun taka bair soromk zainam dudu farik kele bogor. Moizen vicharlem kitle dudu te, ani tanem dile tenim samgle titke. Eduard sorlo bair. Dogi bosle ekach godear ani lagle vatek.

10. Vater Moizen samglem soglem apnamk gorlelem tem, mudiechi, kuvrichi, aple kazarchi khobor. Eduardak zali usosi ani tanem marlo taka vater. Apun neslo taji angualim, boslo godear ani gelo kuvrisim chimtun kim ti oukochi nam mun. Tinem poenam fure dusrea munseak, vicharlem Moize kui asa to. Eduardan samglem eta patim mun. Ti ravli, ravli, ani einam munon getle dog rakos ani geli taje mukar. Zaito ogot choltoc meulem tika tajem molem. Tinem zoroili ek mudi ani tajer marli. To zalo jito. Vicharle tekoren konem marlolo to. Moize samgo nam zalo, pun tine chor fostitoch samglem kitem zalelem tem. Eilim dogaim garaani marlo Eduardak. Tim jielim magir chor sukan.

◆◆◆

3B. MOSES AND EDWARD[1]

1. Moses and Edward were intimate friends. They both decided to go to where life ended, that is, to travel abroad without fixed destination. And they went, taking some money. They travelled all day, and at nightfall reached a spot where they found a hut. They went in and Edward soon was sleeping soundly. Moses said his prayers and lay down but could not easily induce sleep.

   In the dead of night there came into the hut a beautiful maiden to look upon the two sleeping friends. She noted well the smiling face of Moses, and that of Edward, bad tempered. Then she drew from her finger a ring and, slipping it on Moses' finger, she disappeared. In the morning when the two arose Moses found that there was something written in the ring, and fell to deciphering it. Edward noticed this and asked him, "What is it?" "I don't know," replied Moses and kept on reading, and finally succeeded in making out the writing, which said, "Come and seek me!"

2. Then the two went on their way, and after a time met an old man whom they began to question. "What are you doing here?" "I am sitting down," answered the old man. He had very long hair and the travellers said to him, "Well, we are going to cut your hair." "All right, cut it," said he.

3. While they were cutting his hair the old man gave them a piece of advice, "Don't go by this road!" "And why not?" objected the two travellers. "Because, good Sirs, for your next night's stop you will

have to reach a place where there is a house in which there are a lot of people dancing and gambling. Whoever goes in there will not chance to escape." "But we have got to go by this road," insisted the two friends. "Well, if you really must go that way," said the old man, "in that case, don't go into the house! Next door to it is a shanty for storing ashes, spend the night there."

4. "Very well, then," said the two, and started off on the road, after giving him sonic money. At nightfall they did, indeed, see a house all brilliantly lit up in which many people were moving about and having music. Moses and Edward found the ash house and went in. Edward, allured by the music and dancing, said, "I'm going to look on, and come right back." "No, don't you go!" said Moses, because he remembered the warning of the old fellow. But Edward insisted and went on in. He danced for some time and then began to gamble, and at that he lost all his money and was held prisoner.

5. Moses lay down in the hut. However, he could not sleep. In the middle of the night a werewolf came into the hut and began to grope around in every direction. His hand touched Moses' hand but he could not seize it. He grabbed a stick and beat upon a stone. A beautiful princess appeared to whom the demon, her father, said, "I smell a man! Who's conic here?" The princess looked and saw it was Moses (apparently) asleep, but she did not want to tell her father. She said, "It is the perfume that comes from my mouth!" The werewolf again beat the stick on the stone and the maiden vanished, and her father vanished also.

6. Moses, who had seen what the demon had done, got up, seized the staff and beat upon the rock. The maiden reappeared, to whom Moses showed the ring and related what had happened in the first hut. Then he asked her where he could find that princess. And she said, "She is in a land not far from here, in a great palace which has seven gates all guarded by werewolves, one of whom is the father of the princess. She is within the palace which is very difficult to get into." "Wouldn't there be any way of my getting in there?" asked Moses. "If you are determined to go in there," continued the princess, "buy seven bags of grain and eggs, and place one at each door. The demons will be so busy eating them that they will pay no attention to your going in." Moses again heat with the stick and the maiden disappeared. Afterwards he went to a store and bought sacks of grain and some eggs, and a horse, and set off again on his way.

7. At daybreak he reached a spot where he saw a great palace guarded by werewolves, just as the princess had told him in the hut. He went straight to the gate and threw down a sack, and quickly went inside; at the second gate he threw another sack, and so, one after another, until at last he found himself inside the palace. There he chanced to meet a beautiful princess to whom he presented the ring, which she instantly recognized and commanded him to take a seat beside her. The werewolves, as soon as they had finished eating, found out the youth, who was seated beside the princess. Excited by the smell of flesh, they begged the princess to put him outside. She replied by asking them where they were when he had come in.

8. Then the father came up to them and asked Moses if he intended to marry her, and Moses replied, "Yes." "Then," said the father, "three days from now I will bring together five hundred young women and she will be one of them. If you are able to pick her out at first sight from among all the rest she shall be your wife, if not, you must die." That was the proposition of the werewolf-father. Moses accepted the proposition. The werewolf then went away telling him to come back there the third day after. The princess arranged with Moses that she would put a pin in her mouth so that he should recognize her and take her away. Moses went away and came back in three days. Meanwhile the werewolf had assembled five hundred maidens ail exactly alike. Moses looked them all over carefully and gave his hand to the one who had the pin in her mouth.

9. The wedding took place soon after. Moses gave orders to withdraw all the werewolves who were guarding the gates and put them to work. Then he bethought himself of his friend who was still in the gambling house. He told his wife his friend's history and said he was going to seek him out. So she let him go. He provided himself with money, mounted his horse and set off for the place in question. He reached it by night, went in and asked whether Edward was not there. They replied that he was, but that he could not go without paying the money he owed. Moses learned how much it was and immediately paid all they asked. Then Edward was released and the two, riding the one horse, went on their way.

10. As they rode Moses related to Edward all that had happened in his absence, the history of the ring, and his marriage and all the rest.

Edward was envious. He killed Moses, dressed himself in his clothes, mounted the horse and sped like a greyhound to the princess' castle. Scarce had she seen the stranger when she asked, "Where is Moses?" "He's coming behind," answered the ingrate. She waited, but seeing that he was detained, she went out to meet him, accompanied by several werewolves. But her husband was nowhere to be seen. Impatiently she hurried on, and at last came upon the body of her husband lying in the road. Rubbing a ring which she had, and sprinkling on her husband, she returned him back to life. She then asked him what had happened. Moses did not want to tell her, but, being urged, told her of Edward's business. The two went back to the palace, and the princess immediately ordered Edward, the ungrateful and disloyal friend, to be executed. And the two lived very happily ever afterwards.

Footnotes

1. Told in Konkani by Domingos Barreto, 14 years old, written down in Konkani and in Portuguese by Miss Gomes.

   The story is eastern and seems to be remotely connected with Grimm 60, "The Two Brothers." The first part resembles a Bengal tale (Day, 187 194) and see also the gambling episode in the "Rose of Bakal." For the incident of the princess brought back to life by beating on a stone see Day, 81-86, 224-225, 251-254. For the princess picked out from among many see No. 4 in this collection, and Parsons, 143; Thompson's *Types*, 554 (Grateful Animals) II f. Indian noodle stories (Parker 3: 272--284, 285-291) begin in much the same way as this story.

◆ ◆ ◆

4. THE BIRD PRINCESS AND THE BOY[1]

There was once a king who had seven sons. He sent them to school but they played on the way instead of going to school. When school was out, they came home. One day the father heard of this and took eight chains and a whip. Then he asked the first son of whom he was most afraid. He said he was afraid of his father. They all said the same thing until the seventh. He said that he first feared God, then the father, then the mother. So he gave this son eight blows with the whip, and took the other six home. The seventh went on walking until by night he reached the house of an old woman. She gave him food and told him to sleep. In the morning when he got up, she told him to take the goats out to pasture, but warned him not to take them out of the garden. The first day the goats grazed quietly in the garden. The second day he said to himself, "Who is going to listen to the old woman!" and he took them out of the garden. The goats ran all over the place and he could not find them, so he lay down under a tree.

There was a lake and there appeared two princesses who had gone there to bathe. They had dresses in which they could fly when they wore them. The boy awoke, got hold of the dresses, and started to walk away. The princesses said, "Young man, look behind!" He looked and, as they were sorceresses, the dresses went back to them and they flew away. He came back home and told the old woman not to be afraid, that he would bring the goats all back the next day.

The following morning he went to the same place and slept. The

princesses came and undressed and went to bathe. The man got hold of a dress and started to walk away. The princess said, "Young man, look behind!" He did not look behind, but went home with the dress. The floor of his house was manured. He dug up a hole, put the dress in a chatty and closed the top with tar and manured the floor again. She came, and the old woman told her to wear the cloth that was lying there. The two got married.

In that land the king had died. An elephant came and gave the crown to the boy, but everybody present said the boy did not deserve the crown, and ordered the elephant to be killed[2]. A second elephant did the same, and was ordered to be killed. A third elephant put the crown on the boy, and they could not deny that he was to be king. They came to his house and the king gave everybody a big dinner. He said if a certain person came, he was to be sent to him. Finally the person who had been king came, and he was the father of the boy that was king now. The boy asked him how many sons he had. He answered seven, but that he had sent one away, and gave the reason.

When dinner was over they went for a walk. The princess stayed at home. The old woman had died and the hidden dress was found. She put it on and wrote on the gate, "If you are my true husband, you will come in search of me." He came and was desperate and went out riding. In a field some labourers were killing frogs and the king was carrying much money with him. He told them not to kill the frogs, and he would give the men as much as they wanted — and all the frogs followed him. Further on they were killing mongooses and he ransomed the mongooses. He went on and found some men were killing flies that settled upon their salted fish. The king paid these men also a lot of money and told the flies to come when he called them.

Finally he reached the palace. It was night. He went up and found the door shut. In the morning when they got up, they of the house took him in where there were two princesses very much alike and told him to guess which of the two was his wife. And they told him that they must have in one day a room full of water, and he said, "Oh, my frogs fill in!" They told him to guess which of the princesses was his wife. The flies told him by flying around her head. They told him to make a tunnel as far as the house. He called the mongooses and they made a tunnel as far as the house.

She went in an aeroplane with her husband without wishing her sister goodbye and the sister was angry and killed them both with a shot.

Footnotes

1 Related in Konkani to Arnoldo dos Reis Cruz by one of the servants, written down in Portuguese by Miss Games, and translated into English by Miss da Cunha.

The incidents of this swan maiden story bear some resemblance to the Calcutta story of the "Fan Prince" (Stokes, 193-200) in which the youngest of three sisters is banished for giving to God rather than to the king, her father, the credit for providing her with food, and asserting her own power of free will. She marries a prince who comes to her when she fans herself with a magic fan, loses him when the jealous sisters wound him by putting glass in his bed, learns from the talk of birds how to cure him, and, visiting in the disguise of a jogi the distant country in which he lives, restores him to health and again recalls him with the magic fan.

The three variants of the Singhalese "Na, Mi, and Blue Lotus Princess" (Parker 2: 309-329) follow vaguely the incidents of the Panjim story. The king is incensed at the answer of his youngest son and commands him to be killed. He is saved by his compassionate executioner and goes out into the world, secures three fairy princesses, performs tasks, kills his royal enemy through a stratagem, and is chosen by a kneeling elephant to the sovereignty.

Compare also Chilli, 53-57, a long-winded story of one of seven princes who marries a fairy monkey to keep a vow, burns her skin, and follows her to her father's city, whence the pair return in a "flying car."

In Parker 1: 291-296 and 3: 359-362 occurs the incident of the stranger wife secured by stealing her clothing, followed by the test of singling out the bride, here solved by a friendly firefly. See also Stokes, 6, Schiefner, 53-74, and many other Indian examples of the Swan Maiden motive.

2 For the elephant incident compare also Day, 99, Steel, 131-133, Bompas, 184, 239, Parker 1: 65, 81, 2: 48-49, 52-53, 59, 225, 3: 381. For Tibet see also *Folk Lore* 42: 457-458. In Buddhist birth stories it is the royal carriage that stops before the chosen successor to the kingdom. See Jataka 378, 445, 539, in Cowell's English translation.

◆ ◆ ◆

5. A SARDINE TRANSFORMED INTO A MAN[1]

There was once a girl who had a father and a step-mother who treated her very badly and whose daughter was also very unkind. One day the step-mother sent her in search of a glass full of sea-foam[2]. The girl went to the beach and there saw a man carrying many sardines. She asked him for one, and he gave it to her at once. She went home, intending to roast and eat it, but the step-mother kept her so busy that she had no time to roast it. When she went to the well for water she was thinking of eating it now. But the sardine slipped from her hand and fell into the water. She began to bewail her bad luck, when she saw a very tall man come out of the well, who asked her why she was weeping. She told him her sad story. After consoling her, he told her to call for him whenever she wanted anything, as he was the sardine that fell into the well.[3]

After some days the step-mother told her that there would be a ball at the king's palace for the selection of a bride for the prince. She and her daughters would go, but the step-daughter was not to ask her father to take her. The girl was very sad. As soon as all had gone, she went to the well and told the Sardine man that she wished to go to the ball. He immediately gave her a beautiful dress embroidered in gold and a rich necklace, and advised her to be home before daylight. When she entered the palace everyone was dazed by her rich dress and her beauty. The prince danced with her the whole night. When she wanted to leave, he would not let her go; so she broke her necklace in order to keep everyone busy looking for the beads while she went away. On the third evening the prince caught hold of one of her feet and the gold slipper remained in his hand. The next day the prince told his soldiers to bring

to him her whom the gold slipper fitted. The soldiers visited many homes. At length they came to the girl's home, but the step-mother hid her; but as the slipper was too small for her own daughter's foot she cut off her toes. Even then it did not fit. The soldiers asked if there was anyone else in the house, and although the step-mother said there was a servant and it was useless to try her, they put the shoe on her and it fitted exactly. So they gave her rich clothes and took her to the prince, who married her the following day.

After some time the step-mother sent the girl's father to bring her home, as *she* was expecting a child and it was the custom of the country. The prince did not wish to send her, but as the father insisted, he consented. After some time she had a beautiful boy. The step-mother had a deep well dug and on top put some rotten planks. On the eighth day she sent her step-daughter to have a bath on the planks. The planks gave way and she fell into the well, which was immediately covered up. The stepmother said nothing to the prince and, after the baby was a month old, sent her own daughter, dressed like the step-daughter, and the baby to the prince's house. The prince knew at once that she was not his wife, who was so beautiful while this one was so ugly. She began to cry and said that the birth of the child had reduced her to this condition. The prince believed her, but he began to treat her badly, but he loved the son exceedingly who was so much like the wife.

The step-daughter had not died, because the (sardine) man of the well had taken her to his palace. One day she began to cry and say that she wanted to see her son. The man let her go at night, so she went on the following night and asked the porter to let her in. She entered, kissed the son, asked where the prince was, and gave the porter a rich gift not to reveal her visit. As soon as she was gone, however, the porter related everything and the prince was very happy. The following night she came again the same way, kissed her son, and, as she was going away, the prince who was hiding got hold of her by the hand. She related to him the whole story.

The prince was very happy. He ordered the daughter of the step-mother to be killed and sent the flesh to the mother, who ate it very happily, but, when she knew it was her own daughter, she killed herself[1].

Footnotes

1 Told in Portuguese by Antoniete Gomez, 14 years old, translated into English by Miss da Cunha.

This Cinderella story opens with a fish helper and concludes with the substituted bride and the return of the true wife, who has been pushed into the well by her jealous sister, to fondle her child.

In a Portuguese story (Pedrosa, 97-100), "Hearth-cat," the youngest of three sisters, returns to the well the fish she has caught for supper. The fish is an enchanted prince. After fitting her with the slippers which are to be the test of the king's bride (a possible Catskin motive), he takes his father's place and marries his preserver.

In a Filipino Cinderella story (Fansler, 314-316), the heroine refuses to eat a crab at her step-mother's orders, and the buried crab-shell provides her with clothes fit for the prince's wedding and the golden slippers which serve as a clue to the bride.

In Basile's *Pentamerone* (Ninth Tale, Second Day), Luciella goes to the well after water and meets a handsome slave who takes her to an underground palace and becomes a prince by night. Her jealous sisters persuade her to strike a light and the prince disappears. She wanders after him to a far city and bears a child in the stable adjoining the royal palace. Every night the prince comes to her bed and takes the child in his arms. In another story From the *Pentamerone* (Tenth Tale, Third Day), Cecella is sent by her stepmother to empty a basket of rubbish. It slips down a hole, basket and all. Below she sees a ghoul, whom she addresses politely. He invites her into a palace where she gains riches. Her step-sister, envious of her good luck, follows and becomes hideous in return for her rudeness. Cecelia is set to tend pigs, where she is seen and loved by the prince. The step-mother hides her in a cask and sends him her own daughter. He brings her hack and, finding Cecella in the cask, substitutes the ugly bride. When the mother discovers that it is her own daughter whom she has scalded to death, she kills herself. This incident of the mother cooking her own child in the cask occurs also in another *Pentamerone* story (Tenth Tale, Third Day), which, however, in detail follows more closely the pattern of the first quoted. Still a fourth *Pentamerone* story (Seventh Tale, Fourth Day) tells of an old woman at the well who gives to a kind girl the gift of dropping sweet flowers and jewels, but to her rude step-sister, vermin. The prince falls in love with the first girl but the jealous step-sister accompanies the wedding journey and throws her sister into the sea. She is, however, protected by a mermaid, comes ashore at the palace grounds, and feeds the geese so well that the birds sing her praises and the king, hearing their song, discovers the true bride. This is the same story as Grimm 135.

In India the story opens somewhat differently. In the Deccan (Frere, 238-248), a fish born to a king and queen demands a bride. A covetous step- mother sends him her pretty step-daughter. A cobra who finds the girl crying gives her a charm with which to break the spell and the fish prince becomes a handsome man. Her step-sister, pretending to try on her jewels, throws her into the river, where a cobra adopts her and her son. The husband, finding his wife changed, turns her out and eventually discovers the true bride.

In a variant from Salsette (*Indian Antiquary*, Nov. 1893, p. 315), after marriage with the prince she returns on a visit to her Family and is pushed into the well by her sister, who substitutes herself as wife. She returns to the palace at night, reveals herself, and the false bride is killed.

2. In the Filipines (Fansler, 62) "catching waves of the sea" is one of the impossible tasks set for the clever lass.
3. In a Portuguese story (Pedrosa, 72-74); a fish in exchange for his life gives Lazy Boy everything that he wants.
4. The Thyestes episode, common, according to Miss Gonzenbach, in Sicilian stories (Stokes, 253, note 5), occurs also in Indian folktale. In Parker 2:273, 275-276, 279, a boy kills the "yaksani's" daughter and places her blood in the bowl. As the mother drinks it, believing it to be that of her guest, he taunts her from the tree. In Stokes, 12, the "Pomegranite king" sends the bones of the false bride to her cruel mother, who imagines it to be a gift of food. In the *Pentamerone* (Fifth Tale, Fifth Day) a sympathetic cook prevents a jealous queen from feeding her husband with the flesh of his own children. See also Grimm 47.

6. BEAUTY AND THE BEAST [1]

There was a king who had three daughters. The youngest was beautiful, virtuous, and good, and her name was "Bella," and she loved her father very much. The king had orders from the emperor to go on service, and as he was saying goodbye he asked each one what she wanted him to bring back for her. The first one said a set of brilliants, the second said a set of diamonds; the third one embraced her father and said she wanted nothing but that her father should come back soon. The father said, "No, you must ask for something. For if I bring the others a gift I must bring you one also, my Bella." Bella said, "Bring me a rose."

The king went off and bought the two sets for his two daughters, and forgot the rose. The king went on board the ship. The ship belonged to Mohammedans and would not move.[2] The Mohammedans asked the king, "Has your majesty forgotten anything?" "It is true," said the king, "I forgot the rose that Bella asked me for." He got off the ship and found a rose-tree in the wall of an old palace. He knocked at the door and since nobody answered, he plucked a rose. Then an angry fury appeared and said, "Put my rose back immediately on the tree." The king, frightened, said, "When I knocked at the door nobody answered and that is the reason why I plucked the rose. If you want money,

I shall give it to you. How can I replace the broken flower? Ask me for what you will, and I will give it. Otherwise I have the rose here, and let me go away for I am in a hurry." "If you cannot put back the rose, promise me to bring me one of your daughters the one that you see

first." The king returned home very sad, and Bella, who was anxiously waiting for her father, was the first one seen.

The father went in very sad, lay down, and was weeping bitterly. Bella embraced him and asked him why he was weeping. The father said he was obliged to take and give her to the beast. Bella said, "I did not want anything, I just asked for the rose for the asking, which is now the cause of this misfortune. Do not cry, my father, I shall go away willingly." — "We have to go in three days," said the king, "for otherwise the beast works to bring about the downfall of our house." While Bella was consoling her father, the two sisters were delighting themselves with the gifts.

The third day the king and Bella started for that land, and as soon as they came ashore the beast came to receive them with great joy, took them to the palace and showed them rich jewels and clothes, sat at the piano and played, then pulled Bella and the king by their clothes and took them to the dining room where delicious dishes were served by unseen people.

After eight days, the king went away, leaving Bella with the beast. The beast and Bella went for walks, played, sang, and chatted. After two months one evening when Bella was sitting under a tree, and the beast in her lap, she began to cry. A tear fell on the hand of the beast and he asked her, "Why are you crying, Bella?" She answered, "I am thinking of my parents." The beast asked, "Do you want to see them? Take this ring. At night when you sleep, put this ring on your finger, and you will awake in the house of your parents, but take care to take it off the night that you arrive and put it on again the third day, and the next morning you will be here. If you don't come back the third day, I shall die and everything here will disappear."

The beast took off several presents of value and gave them to Bella for her sisters. At night Bella put the ring on her finger and awoke at the house of her father very happy. The envious sisters asked, "Did the beast not eat you up?" and they said to each other, "She has so much wealth it would be better if one of us were to go in Bella's place." After the third day Bela went in search of the beast's ring on her dressing table and did not find it. She began to cry, very frightened. The envious sisters had hidden the ring to ruin Bella. On the fourth day Bella found the ring, put it on her finger, and found herself in the beast's house.

She looked all over the house for the poor beast and did not find him until at last she discovered him under a tree in the garden very ill.

She took him in her lap, kissed and caressed him, and stroked his head with her little hand. She found a pin in his head and pulled it out . As soon as the pin was out, the beast turned into a handsome prince. He embraced Bella. The whole palace lost its enchantment and several guards appeared. The prince immediately ordered a bridge to be built between the palace and that of Bella's father. They invited Bella's father and celebrated the marriage and they lived very happily.

Footnotes

1 Told in Portuguese by Donna Francisca Vasconselos as she heard the story on the way from Lisbon to Angola about 1850, and translated by Miss da Cunha

This familiar version of the "Monster husband" presents no complications. A very similar Portuguese folktale (Pedroso, 41-45) contains the main elements of this story- the enchanted palace served by invisible hands, the stolen ring, and the death of the enchanted prince in beast form. Grimm 88, like other Indian versions, is much more fully elaborated.

2 The moveless boat occurs in Stokes, 193-200, Day, 124-137. In the *Pentamerone* (Eighth Tale, Second Day) "Lisa" wishes that the baron may not be able to cross the river if he forgets her gift.

3 Parker believes (Parker 1: 168) that the pin motive is borrowed from magical practice. Compare "The King of Pins" in this collection, and see Bompas, 281-283, Frere, 91-92, Parker 1: 163, 376, Parsons, 351, Pedroso, 8-9, 11-13, Basile (Ninth Tale, Fifth Day): Stokes, 12-14, and the type tale of the "Sleeping Beauty," Grimm 50.

◆ ◆ ◆

7. THE KING OF PINS[1]

Once upon a time there were a king and a queen who had a beautiful and virtuous daughter who was at the same time very charitable. Every day there came a beggar woman who, after receiving the alms of the princess, prayed that she might marry the King of Pins. At last the princess asked who this King of Pins might be, and where he lived. The beggar woman told her the direction she must take, and then a fairy woman would be there to point out the king's home.

The princess left the house without her parents' permission, and went in search of the king, and, in fact, she met the old fairy, who lived with her son. He lived during the day in the forest and came home at meals only. The fairy received the princess with great affection but warned her that her son returned home very angry and would not say a word to her before eating. Hence she turned the princess into a stone and left her in a corner. The son returned very angry indeed. The fairy mother gave him plenty to eat and lessened his wrath, and after that he was not the same, but very amiable. The princess took back her shape and the prince was surprised at her beauty and told her he did not know the residence of the King of Pins, but that a cousin of his, and he alone, would know. He gave her a golden spinning wheel and a hen with chickens, and the princess went on her way.

After meeting the princess, he conducted her to the house of the King of Pins. The princess entered the palace, which was large and well furnished, without meeting anyone, went right through the palace, and, when she got to the last room, saw a man stretched out on the bed

looking more like a corpse than a living man, for he was stuck full of pins.

The princess began picking out the pins. She began with the feet and he began to move his toes and give signs of life. But, unfortunately, she worked during the day and at night, when she came to removing the pins from the face, she fell asleep, and a wicked black woman who was passing that way went through the enchanted palace till she found the princess asleep and removed the remaining pins. So the king was able to see as his saviour the wicked woman. The king, grateful for this charitable deed, wished to marry her. In the meantime the princess had awakened and related her story, but, as the king had seen the black woman, he gave more credit to her story than to the others. Hence he married the black woman and gave the princess the apartment below, furnished with all things necessary for living.

The princess recovered from this blow, and, being very sad and wishing to spend her time, took out her golden spinning wheel which she had received. The wicked black woman troubled the king so much asking for the spinning wheel and the spindle that the king was obliged to ask the princess for it. The princess consented on condition of being granted an audience of an hour in the evening. The black woman gave the king a sleeping draught, having suspected something. The princess tried to talk with the king, but after the drink he could not keep awake. The princess came hack crying. The following day the princess took out the golden hen and chickens. The black woman saw these and asked the king for them. The king asked them of the princess. She promised to give them, but asked the same privilege again, and told him not to drink anything. He therefore drank nothing, and gave the princess an hour's audience. He thus found out the whole truth and got the black woman hung, because she was (in fact) the beggar woman who had said that the King of Pins existed[1]. And he married the princess.

Footnotes

1 Related in Konkani by Madame Xavier, grandmother of Miss da Game, written down in Konkani and translated into Portuguese by Alfredo da Gamo, translated into English by Miss da Cunha.

Basile's *Pentamenme* opens with the story of Zozo who, cursed by an old woman to seek a prince under a spell to awaken only when a jug is filled with a maiden's tears, goes to sleep just before the last tears are shed and is superseded by a black slave, whom the prince, upon awakening, takes in marriage. By means of three gifts of the fairies she regains her husband, but not by the device of buying nights in his chamber. The incident occurs, however, in another *Pentamerone* tale (Third Tale, Fifth Day), in a Portuguese tale (Pedroso 81-85), and in many other stories of the Cupid and Psyche type. See Grimm 88.

In a Calcutta story (Stokes, 164-172), a banished princess wanders into a deserted palace where she finds a king lying on a couch apparently lifeless and stuck full of needles. She picks out all but the two which close his eyes and then leaves her servant to watch while she sleeps. The girl picks out the last two and passes herself off to the awakened prince as the mistress and the princess as her slave. When the king goes on a journey he asks the queen and her slave what present each wishes him to bring her. The princess asks for a "sun-jewel box." This the king brings her. At night he overhears the little urea dance and sing while the princess weeps, and learns her story.

2. It is not clear from the incident as it stands why the king kills the old woman who was the cause of his salvation. The idea carries over from those stories in which (like the "Bakali flower" in some of its forms) the love spell is put upon the hero (or heroine) in order to bring about his death.

◆ ◆ ◆

NOVELLA

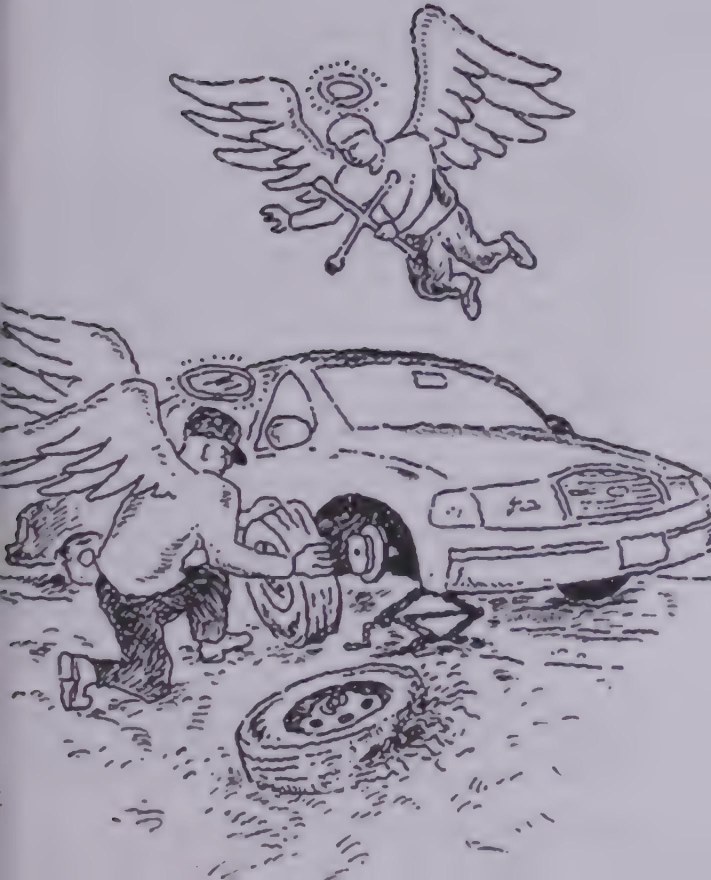

8. THE PRINCESS OF POMEGRANITES[1]

There was once a beautiful princess, but very vain. She had several suitors, but she made as a condition of marriage that they should eat a pomegranite without letting a single seed fall. Several princes came, but when they got the pomegranite, they all lost, as not one of them could eat a pomegranite without letting fall a single seed. One of the princes who was very fond of her got annoyed and swore to take revenge on the princess. He covered his body with charcoal to resemble a negro, and went to the land of the princess in the semblance of a black man, and every night sang and played under her window with so much art and feeling that the princess fell seriously in love with him. One night she went to meet him, but he drew back and said that he was a Negro and did not deserve to be loved by a princess. She entreated him to take her away with him and the Negro promised to do so, but told her she would have to live in a hut by the side of the king's palace where he worked. The princess agreed and on the following day went with him to the hut. The prince pretended to her that he went to work in the morning, but he really went to the palace, washed and dressed himself, and placed himself at the window where he admired the princess who was working humbly in the hut. At night he blacked himself again as a Negro and went to bed.

Some time passed in this way and the princess had a boy as beautiful as Cupid, who resembled the prince, the owner of the palace. The Negro remarked to his wife upon the resemblance and abused her therefore. The poor princess, so proud before, suffered everything

resignedly without complaining. Finally the prince's marriage was announced. Everyone went about excited. Thousands of workmen were employed. The Negro told the woman that the prince was going to be married, and, as it was a good chance to make money, he advised her to go and help the tailors. He arranged with his queen mother, who knew how her son was punishing the princess's vanity in discharging all possible suitors on the grounds of their unworthiness, to put some pieces of cloth into her basket without her knowing it, and, when she was going away, to search her and accuse her as a thief. So it was done, and the poor princess was accused of stealing and of carrying away pieces of cloth to make little dresses for her son. She went back to her home, but in tears.

On the following day they asked her to thread pearls for necklaces. As she was threading them, sad with her thoughts, pearls were put into her pockets unknown to her. In the evening there was another commotion in regard to the thefts. In addition to this heavy sorrow, the prince appeared and mentioned these facts. Very sadly she returned to her hut, and there the Negro heaped all these insults upon her.

The prince now thought himself avenged and the proud princess's vanity punished. To put an end to it, the day previous to the marriage he went to the hut as a Negro and told the princess that on the same day as the prince, they too should be married in order to legalize the son. He had accordingly asked the prince for a loan of clothes and the privilege of being married on the same day as he. The following day the princess went to church richly dressed. The church was filled with people, but the Negro and the prince's bride were not to be seen. How great was her surprise when the prince came to give her his arm and to say that he was the Negro. They were married and lived happily ever after.

Footnotes

1. Related to Miss Gomes by her cousin.

   This "King Thrushbeard" story (Thompson's Types, No. 900) has so many elements in common with the *Pentamerone* story (Tenth Tale, Fourth Day) as to prove direct relation.

   A Cape Verde Island version (Parsons, 103-105) follows more closely the *Pentamerone* "Peruonto" (Third Tale, First Day). An uncouth fellow gets a charm from a mermaid which enables him to have a child by the scornful princess. His fatherhood is later proved by the boy presenting him with the golden apple which he was born holding. At first a mean, then a noble house is built for the princess, and it is her father who is disgraced by finding a spoon hidden in his pocket.

◆ ◆ ◆

9. THE STORY OF A THIEF[1]

There was once a king who had three daughters. One day the king had to go to war. The daughters remained with their maids and men servants. One day a man dressed as a beggar came and asked for a sleeping room for one night. The two eldest said that he might sleep in the palace, but the youngest scolded them for having allowed him to stay. At night everybody slept except the youngest princess. All of a sudden the beggar man got up and pricked everybody with a pin to see if they were awake. The youngest saw everything but pretended to be sleeping. The beggar went to a window and whistled. They answered him at once from outside. He threw a cord and as he was pulling up a man the princess went to the window and threw him out. The thief broke his leg, so high was the fall. On the following clay the princess related the night scene to [lei sisters and they praised her intelligence.

The thief was very angry. He dressed himself again as a beggar and went to ask alms at the king's house. In one hand he carried his beggar's bowl, in the other a sword to cut the hand which gave the alms. The princess, as soon as she saw the hand put through a hole in the door, recognized the thief and cut off the hand with a knife.

After some time the father returned. As soon as the thief heard this he dressed himself up as a prince and went to ask the hand of the eldest daughter of the king in marriage. The king consented happily. The thief took her, killed her, and then threw her body into a room where there were many dead bodies. He went to ask for the second sister because the

first sister was very ill. When the second girl entered the thief's house and did not see her sister, she began to cry. The thief told her to make some broth and went out. When he came back he killed her and sent to the king for the third daughter, as both the others were ill. The third sister went to the thief's house and in the same way he told her to prepare some broth and went out. The third sister cooked the broth and gave all the sick to drink, and put them in carts and covered them with straw and in a special car she went herself with the prince she liked and ordered to have them taken to the prince's house. The parents were very happy and asked her to marry the prince.

The thief, when he came home and saw the princess was not there, became very angry. He went to the house of a wizard and asked him to put him (the thief) into a bottle and send it to the house of the prince the princess was going to marry, as the best wine. The princess was happy to receive it, ordered the bottle to be well corked and kept under her bed. At night she related the story of the thief to the bridegroom'. The thief tried hard to get out of the bottle, but in vain. The next day the princess sent for her father and the marriage took place. After dinner she ordered a potful of water to be boiled and put the bottle into it. When the water was quite hot, they took out the bottle, broke it, and found the body of the dead thief. Everybody blessed the princess.

Footnotes

1 Written in Portuguese by Antonieta Gomes, 14 years old, and translated into English by Miss da Cunha.

For this "Bluebeard" story of the robbers outwitted by the clever younger sister see Hartland's discussion of the "Forbidden Chamber" (Folk-Lore Journal vol. 3, pp. 204--211), type two, the "Dead Hand" (suggested in the brewing of soup) and the "Robber Chief" (in which the chief returns to take revenge and is shut up in a case in the princess's chamber).

In *Wide Awake Stories* (Steel and Temple, 238) the "barber's clever wife" slices off the noses of the thieves as they attempt to peep in at her window.

For the Ali Baba incident of catching the thief in a bottle see the Filipino story (Fansler, 215 and notes) of the devil in the bottle. In this case the "devil" is forced into the bottle instead of, as in the Panjim story and in Ali Baba, using it voluntarily as a means of getting at his victim.

◆ ◆ ◆

10. A CHILD REARED BY AN EAGLE[1]

There once lived a man and his wife who were of princely families. They lived very happily together. One day the husband had to make a long journey and he told his wife that when her child was born if it was a boy there would fall a rain of pearls and precious stones, but if it was a girl there would fall only water. So saying he went away.

A short time afterward the woman gave birth to a boy. But one of the princess's sisters who had come to keep her company during this time and was jealous of her happiness (she was somewhat without conscience), taking advantage of her sister's weak condition, took the young newborn prince, wrapped him up in banana leaves and, taking him to a park, threw him over the wall. Afterward she said that her sister had given birth to a little dog and she sent it away. The poor mother was very unhappy. She knew well that she had given birth to a boy, but she was helpless to undo her misfortune.

It happened that an eagle spied the new baby, and it took it up in its claws and carried it to its nest. The eagle treated the child as if it were its own mother. It brought the child clothes which it had stolen from the washerwomen as they were washing them and spreading them to dry. It took bread from the bakers while they were out selling. So it brought to the child food and clothing in plenty. When the child had reached the age of twelve years, the eagle taught the boy a little song and sent him out into the streets to beg alms. So devoted was the poor eagle to this boy of twelve that it flew over his head shading it with its wings as with

a huge umbrella and so guarding the boy against the hot sun. And it gave him a coconut-shell, called *chereta,* to use as a begging-bowl.

This is the song the boy sang:

Wrapped and rolled in banana leaves they put me;

A poor eagle had pity on me

And for twelve years has protected me.

My grandfather is an admiral,

My mother, beautiful as love itself,

My father travelled for twelve years,

—Rich ones, protect me.

As soon as he began to sing everyone was sorry for the little fellow and money poured into his shell. So they went on until they arrived at the King's palace.

The father had returned and was desolate not to find on his return the little prince whom the rain of pearls and precious stones had announced.

He knew that the child had been born but could discover nothing positive about its fate. As soon as he heard and saw the child, he was satisfied that this was his son. He questioned him at great length. The boy related how the eagle had fed him and taught him the little song, but knew nothing more about his life. An inquiry was made among all the servants of the palace and the ladies of the princess. One told the prince the whole truth. The father and mother were very happy. They kissed and embraced the boy and took him into the palace. The eagle, in memory of the joy which it had brought them, they looked after for the rest of its life, feeding it with food of every description, and they all lived happily ever after.

Footnotes

1. Told by a nurse of thirty, by another of sixty, and by a young girl of twenty years of age. Written down by Miss Gomes.

   In a story from Bengal (Day, 236) a husband gives his wife a golden bell to ring at the time of birth. Jealous wives persuade her to ring it too soon and the husband, vexed, fails to come when the twins are born. The wives drop them into a potter's jar which stands ready for firing, and the potter and his wife adopt the children. In Parker 1: 131, the mother is to shake a silver chain for a boy and an iron one if a girl is born. In the Jataka birth stories, the rain of precious stones is an established convention as the herald of a divine birth.

In Frere, 87-102, eagles steal and rear a human child. In Bompas, 289-292, vultures rear children left over night in the woods. When old enough they are sent from house to house singing a song of their fate. They go to the village of their parents, are recognized and received. The vultures tear a hole in the roof and try to snatch the children. Between the parents and the vultures they are torn to bits. The parents burn the bodies with lamentation, the vultures devour the fragments, like the taste, and have eaten human flesh ever since. In Parker I. 120-127, black storks adopt a lost girl and steal articles of value for her.

◆ ◆ ◆

11. THR CHILDREN OF THE BROTHER AND SISTER[1]

There were once a king and a queen who had a son and a daughter. They had been married a long time but had no children. The son went to a fairy who gave him a cobra and told him to put it under his wife's bed. When she should hear the first hiss she would have a son. The son came home and told the wife to listen carefully for the first hiss and to send the cobra afterwards to the sister's house for her to have a daughter. But the sister, who overheard everything, listened intently, and heard the first hiss, and the brother's wife heard the second. After some time, the brother had to go to war, and when he came back he found that his wife had born a daughter and his sister a son, and that his daughter had married the nephew. The brother became very angry with his sister because she had betrayed him, and wished to kill the son-in-law. So he asked him to go to war. The daughter suspected that her father wanted to kill him and said in these words: "Take heed, take heed, of the flower that is on the head." The father answered:

"If he dies, it does not matter in the midst of many,

It is easy to eat young cocoanut,

But very difficult to eat old cocoanut."

She said: "Take care, take care, of the bangle you have on your wrist." He said: "If he dies, it does not matter in the midst of many."

The man and his son-in-law went to war and when they landed, the father killed him. When he returned he told the wife that his son-in-

law had died in war. His daughter made a big fire and wished to throw herself into it. Her father wished to save her, and changed himself into a vulture. The daughter understood that her father wished to save her, and so threw a plank, and the father, thinking it was the daughter, took hold of it and went away. As soon as he was gone, the daughter jumped into the fire and died.

Footnotes

1 Told by Antonieta Zemita Gomes, 14 years old

Stories of the faithful wife who dies with husband or lover, which form the theme of so many of our own popular ballads, are native to Indian tales with an unhappy ending. The attempt to divert the attention of those who would save her is to be found also in the Santal (Bompas, 128-129, 113). Compare also the sacrifice at the tank (69-70) where the wife dies in the tank with her husband.

◆ ◆ ◆

12. THE GIRL AND HER COUSIN[1]

There was a father who had a daughter. They were aristocrats and the father wanted her to marry a rich aristocrat, but she wanted to marry a cousin, noble but poor. The father tried to send the noble cousin far away, and he went away.

One day she read in the newspaper that her fiancé had left on a ship and that everybody on board had died. She became very sad and ill. But the fiancé had saved himself on a plank. This girl had an ayah and a dog. The fiancé had to beg for alms for what he ate, and used to ask everybody for money to come home. Finally he got back to his home, but the bride had died and was buried.

Before he left, the bride had given him a medal of our Lady of Carmel and every Friday she gave alms. She died on a Thursday. The bridegroom visited the house; saw the whole house in mourning and the ayah giving alms, with the dog behind her. The ayah did not recognize him but the dog did by his scent.

The man asked the ayah where the girl was and she answered, "The girl is dead and has been buried." As soon as he heard this, he went to the cemetery accompanied by the dog. The two dug out her grave. He got in, kissed her, and died there. The dog closed the grave and died on top of it.

Footnotes

1. As related by her mother in Portuguese to Helena Eduarda Lopes Pereira, 11 years old, and translated by Miss da Cunha.

13. HE WHO DOES GOOD TO ANOTHER DOES GOOD TO HIMSELF[1]

Once upon a time there were a king and a queen. They had a son. The queen loved giving alms and a poor old woman came daily who had a beautiful daughter whom the queen's son went to look at every day and liked very much, but the queen knew nothing of this. The old woman received the alms the queen gave her and always said, "He who does good to another does good to himself."

The queen remained always wondering what the phrase meant which the old woman said. She called the baker and told him to make a good cake with poison in the centre. When the poor woman went for the alms she gave her the cake. The poor woman thanked her and repeated the same phrase, "He who does good to another does good to himself." She took the cake and went away. After a little while she was tired and sat down under a tree, put the cake by her side and went to sleep. A dog came, got hold of the cake and carried it away.

When the old woman awoke she did not find the cake. When she got home she told the daughter that the queen had given her the cake and that a dog had come and taken the cake when she was asleep. On the following day the poor woman came again to the palace for alms. The queen was surprised to see the woman was not dead after eating the poisoned cake, gave her the alms, and the woman answered, "He who does good to another does good to himself." The queen ordered fresh cake to be made with more poison, and when she came back for alms she gave the cake and the old woman answered, "He who does good to another does good to himself." The queen continued curious about

these words. The old woman took the cake and went home. At her home was the prince, the queen's son. She said on entering, "My dear children, I bring you a good sweet." She cut a piece of it and gave it (first) to the prince, because he was a stranger. The prince ate it and died, poisoned. The woman got frightened, seeing the prince dead, called in the police, related everything, and took the body to the queen's house. The queen began to cry and the old woman told her what she had done and said, "He who does good to another does good to himself, and he who hurt another hurts himself. So who suffered was your son and not my daughter."

Footnotes

1. Told by Miss Amelia Lorena, a Portuguese lady of titled family, translated by Miss da Cunha.

   The story is incomplete, as the reason for the queen's poisoning the cake is not given, although it is easy to infer that she wishes to get rid of the old woman's daughter whom the prince loves. Compare Grimm 22. The moral is common to many oriental tales. "While they are going to kill others they die themselves" concludes a Singhalese tale (Parker 1: 196).

◆ ◆ ◆

ANIMAL STORIES

14. THE ANIMALS AND THE THIEVES[1]

There were a king and a queen. They had a party in the house, so they told the cook to kill a duck. When the duck heard the order given, he ran away. On the way he met a cock, and the cock asked the duck, "Why are you running so fast?" The duck answered that it had heard the order given to the cook. The cock said that he had also heard the same. So they both went together, the cock with the duck. On the way they met a donkey. The donkey asked the cock and the duck where they were going, and they answered that they had heard they were to be killed and had run away. The donkey said he had overheard his mistress say that a big load was to be prepared for the market, and when he saw the load, he ran away. So they all went on together in company. The three met a cat. The cat asked them where they were all running to. They each related their story. The cat said that his mistress had kept a fish in an open dish and "I ate it up. When the mistress saw that I had eaten the fish, she gave orders that I was to be killed. When I heard this I ran away." The three asked the cat to join them and all four went together. It was getting dark and they saw a light burning in a house, and, when they got nearer, they found it was a den of thieves. As the windows were high, they told the donkey to stand under the window. The cat got up on the donkey's back; on the cat, the duck; on the duck, the cock. The cock looked in and saw a table spread with good things to eat. They saw a lot of people collected together. They thought they might be killed, so they all shouted together. The donkey said "bee-haw," the cat said "meow," the duck said "quack-quack," the cock, "cock-era-koo." The robbers were so frightened that they left everything and ran away. The animals got into

the house and ate everything on the table, and then they went to rest, the donkey at the door, the cat at the fire place, the cock on the gate, and the duck in the yard. The robbers came back and sent one to see if there was anyone in the house. When he came in, the donkey at the door gave him a kick. He went into the kitchen, and saw the two eyes of the cat and thought they were coals. He went to pull them out and the cat scratched him. So he ran into the yard and the duck pecked at him. The cock pecked at his head and said "cock-a-doodle-doo!" He ran to the other robbers and told them that their house was full of people who had treated him very badly, and it probably was haunted. They should therefore look for another house. When the animals saw that the robbers did not return, they stayed there and enjoyed themselves very much.

Footnotes

1. Told by Mrs. da Gamo, translated into English by Miss da Cunha.

   This version of the *Bremen Town Musicians* (Grimm 27) has no new features. Compare Parsons, 187, 188.

◆ ◆ ◆

15. COCKROACH AND RAT[1]

There was a cockroach who had clothes made at a tailor's and, wearing them, always stayed at the window and wanted to marry the animal that had the nicest voice. A dog passing that way saw the cockroach and asked her what she was doing at the window. The cockroach asked the dog if he would like to marry her. The dog said, "Yes." The cockroach asked if he could sing. The dog began to bark — "Wow-wow-wow." The sound frightened the cockroach and she said she could never marry him with that voice. Then a duck passed. The duck asked the cockroach if she would marry him. She said yes, but first she wanted to hear his voice. Duck said, "Quack, quack, quack ..." The cockroach said no, she did not like that voice. She treated in the same way other animals. When the cat said, "Meou, meou," she said she did not like it. At last passed a rat. The rat asked the cockroach whether she wanted to marry him. She said yes, but first she must hear his voice. She liked the voice of the rat, so she married the rat.

The cockroach arranged a good dish to celebrate the wedding, and went in search of bread. In her absence the rat smelled the dish, ate the food, fell into the dish, and burned to death. The cockroach came back with the bread and found no rat. She looked into the dish and saw the rat burned up. The cockroach cried very much, and never wanted to get married again, and the story is ended.

Footnotes

1. Related in Konkani by Mrs. da Gamo and translated by Miss da Gamo.

   In a Cape Verde Islands' story (Parsons, 205) Sir John Big-Rat and Susana, husband and wife, cook before they go to work in the field. He makes an errand back to the house in order to scrape the pot, falls in, and dies. She returns and bewails his death.

   In a variant, a princess will not marry anyone but one who goes "chit." She listens to monkey, horse and rat. Rat laughs "chit" and she marries him. Cf. the voice-testing by means of which Fox gets an appointment as shepherd in a Norwegian tale (*Norwegian Fairy Tales* from Asbjornsen and Moe, translated by Gade, American Scandinavian Society, T924, pp. 16-17).

◆ ◆ ◆

16 a. HE-MONKEY AND SHE-MONKEY[1]

There were a king and a queen. They had no sons. They were longing to have one and the queen prayed God to give them, if not a son, even a monkey. And so it happened that the queen gave birth to a monkey. The queen loved the monkey very much, but the monkey was troublesome and the king was quite angry, so she told the servants to kill the monkey. The monkey knew that the father king wanted to kill him, so he lay down, as if dead. The king saw the monkey dead and called to the servants to bury it. The monkey was very cunning. He let them take him to be buried, but, as they were putting him into the grave, he ran away.

The monkey went on and met a she-monkey. He asked her if she wanted to marry him. The she-monkey said, "Yes," and they both walked arm in arm, and they saw a great tree loaded with berries. The monkey asked the she-monkey if she had seen the tree. She said she had seen a tree of savoury berries. He said he would climb up and throw down to her the best berries. The she-monkey said yes, and he climbed up and ate all the best berries and threw her only the stones. She was very angry, but she collected all the stones and took them with her.

They went on, both of them. Then the she-monkey said to him, "Now I saw a very beautiful thing, but I will not tell you what it is." "Tell me, dear wife," answered he. "But I will not tell you, you are very naughty," she answered. But he insisted and then she said she had seen a very beautiful tree full of apples. The monkey climbed up. He ate all the apples and threw the cores to her. She collected them all and they went on.

The she-monkey saw a bee-hive and said to him, "Now I saw a very nice thing, but I will not tell you." But he insisted until she was obliged to tell him. He said he would climb up and throw her the hive to drink the honey. He climbed up and drank the honey, and threw down the comb to her. She was very angry but she said nothing. She collected the wax and went away angry and would hear no more of him.

She went on her way and with the stones and the wax built a very nice house. The he-monkey built a house of manure. There came a great shower of rain and the he-monkey's house fell apart but the house of wax became more strong, the monkey was cold and wet. He went to the she-monkey's house and asked her to receive him. She did not want to receive him, but he prayed so much and promised to be a servant and do all her work, so the she-monkey had pity and received him.

They lived very happily, One day the monkey told the wife, "Let us give a great dinner and invite all the friends." He said that he would invite the people, and she should prepare the dinner. Instead of inviting the people he cried, "Go away; go away, there will come many robbers."

The she-monkey had by this time made a very nice dinner. The monkey came back and told her that when he invited the people they all ran away. She was angry and told him to watch the dinner while she went to invite the friends, and she told them, "Do not run away, do not run away. Come to my house to dinner. I have made a very nice dinner."

Meanwhile the monkey ate up all the dinner and went out and hid on the roof. When the she-Monkey came back, she found neither monkey nor dinner. Then she began looking for the monkey and saw him on the roof, with the tail hanging down. She took a torch and set fire to the monkey's tail and the monkey fell down dead.

Footnotes

1. Every child in Panjim hears this popular tale in some form from nurse or parent. Variant-a was related in Portuguese by Miss Amalia Lorena and translated by Miss da Cunha. Variant-b was related by Mrs. Xavier in Konkani and recorded and translated by Miss da Gamo into Portuguese.

   In a *Pentamerone* tale (Second Tale, First Day) the wistful wife would have a child "even if it were a myrtle bough," in the Portuguese (Pedroso, 105) "a son even though with the head of a horse." In the Filipino (Fansler, 178-179) a childless couple would he "grateful for even a monkey." Cf. Stokes, 41; Bompas, 56-60, 201-206.

   In the Tibetan tale (von Schiefner, 177-181) a father marries his beautiful daughter to an ugly Brahman because of the man's acuteness and knowledge. On the way to his home provisions give out. He gets a little water, meal, and meat, but will not give her any because it is forbidden by the Rishis and teachers of the law.

He climbs a tree, eats ripe fruit and throws down the unripe to her. When she also climbs the tree he places thorns about the tree and leaves her. King Janaka finds and marries her and her first husband comes to the palace to claim her in vain.

In a Santal story (Bompas, 212-214) the monkey husband climbs the tree and throws down fruit, but the wife will not eat it if she discovers the marks of his teeth upon it where he has bitten it from the stem, as she will not eat his leavings.

In the Cape Verde Islands (Parsons, 125) three sons set out on a journey accompanied by a helpful lion. The two older eat the meat and throw the bone to the lion, eat the manioc and throw the vine to the lion, eat the potatoes and throw the parings to the lion, eat the figs and throw the green ones to the lion. The younger shares the feast with the lion and the grateful beast saves him in danger.

In the Filipino tale (Fansler, 366) Monkey climbs a tree after fruit of which he has agreed to give his friend Turtle half, and throws him down the parings. It is in this form that the story has entered African and Afro-American animal trickster stories.

◆ ◆ ◆

JOKES AND ANECDOTES

17. THE FOOL WHO SAVED MONEY BY HIS FOLLY[1]

There was once a woman married to a very stupid man. The poor woman worked very hard to keep the house going. One day as she was digging up the earth for planting, she found buried a safe full of money. Delighted with the find, she kept the safe hidden and decided to send her husband to school. She spoke to the professor and asked him to pay attention to him. The man went to school and kept one foot on the door. The professor asked him, "Have you come?" The other remained dumb. The professor then said, "Sit down." The man began to walk. The professor, astonished, asked him, "Are you going already?" In spite of being a fool, the fool remembered three words and when the wife told him to study; he kept on repeating, "Have you come? - Sit down. - Are you going?" Now one day some thieves heard that the wife had found a treasure, and came to steal it. The fool continued to repeat his lesson - "Have you come? Sit down. Are you going already?" When the robbers reached the door, they heard someone say, "Have you come?" and they thought they had been deceived.

They were undecided whether to give the blow or not when they heard the words, "Sit down." Frightened they ran away, when they heard, "Are you going already?" They had no doubt they had been discovered and ran with all their might. They came back another day; again the fool was at his lesson. And so it happened many times more. So the fool saved the treasure through his folly.

Footnotes

1 Contributed by Miss Gomes.

Stories of this kind in which crime is averted by misinterpretation of the innocent words of the victim are popular in the east.

In a Santal story (Bompas, 181-182) four jogi write four sentences which, when read aloud by a raja who is meditating on their meaning, frighten away his would-be assassins. Compare Jataka 338 and 373 in Cowell's English translation, where a seer teaches to a king riddling verses which by his would- be slayer are taken to mean that his plot is discovered.

In a Filipino story (Fansler, 139-140) a woodcutter's words of joy over finding a ring are interpreted by robbers to mean that they are discovered. For the western example see Grimm 98, "Doctor Knowall.

◆ ◆ ◆

18. HUSBAND, WIFE, AND ROBBERS[1]

There were once a husband and wife who were very economical and orderly. Everyone knew they were wealthy. At night came robbers. They opened cupboards and drawers, but found nothing. They went out and sat at the door. One of them came in again, tried to awaken the wife and ask her where the money was. She, in her sleep, answered that it was behind the fireplace, in a pan. He went immediately to the fireplace, found the pan, and ran away. The wife awoke and asked the husband if he had asked her where the money was. He said, "Not I, not I. Go and look." He went to look and saw the robber with the pan outside. He shouted, "Give it back! Give it back!" caught the pan and went back to sleep. The robbers went away and quarrelled among themselves.

Footnotes

1. Told to Helena Eduarda Lopes Pereira in Portuguese, translated by Miss da Cunha.

   This is a very fragmentary version of the Punjab story (Steel, 223-224) of "The Barber's Clever Wife."

◆ ◆ ◆

19. THE KING AND HIS WISE MINISTER[1]

There was once a King who had a very smart and wise minister. The King was the puppet of the minister and did nothing without consulting him. If it happened on any occasion that the minister was absent, the King went about like one distracted, as if his realm were in danger. In fact you might say that the minister was King and the King only a name.

One day when they were both eating mangoes, the King, wishing to tease the minister, all of a sudden said: "Let's see who can eat the most!" As he said that he began to throw his seeds and leavings that he could not eat into the pile of the minister's refuse. But the minister, who was very cautious, guessed the King's object and remained silent. After they had eaten all the mangoes the minister made a reply which astonished the King, who praised his cleverness, and, as a reward, gave him his daughter and the whole kingdom. The minister's reply was this. "It is true that I have eaten all my mangoes, but your Majesty has not only eaten all yours, but the skins and seeds as well, that are not usually eaten."

Footnotes

1. Related by Arnold Reis Cruz, 10 years old.

   This and Nos. 24 and 25 used to be told by American parents to their children a generation ago. The present tale was told as a retort to anyone who slyly heaped another's plate with his own fruit rinds and then taxed the other with greediness in comparison with his own empty plate. "I leave the rinds and you eat yours!" is the appropriate answer.

   In the Singhalese (Parker 2: 191) a master and his servant are on a journey. The master buys plantains and scolds the servant for throwing away the rinds, because he has given money for them. "If so, you must eat them," says the servant. He waits until the master has eaten up the rinds and then himself enjoys the fruit.

20. THE UNEXPECTED THEFT OF A NEW-BORN CHILD[1]

There was a king well-known for his justice and particularly kind to the poor who were persecuted by the rich. It happened one day that a newly-born son of a certain villager was carried away by a woman of the city who had no children during twenty years of married life, and for this reason her despair reached to the point of stealing the child of another. The poor woman went in search of her child, asking everyone on the street if they had seen the child. The people ignorant of her state thought the woman mad. Finally in despair she decided to return home. A woman on the road told her that an old woman had stolen her son, and advised her to go immediately to the king's palace and inform him of the whole matter. As soon as she got to the palace she approached the king, related her story and asked for justice on bonded knees. The king listened to her story and sent for the thief. As soon as she came in, the king asked several questions, but she denied everything and said the child was hers and gave as witnesses several rich people who blindly confirmed the same. I have already said that the king was prudent and just, but in this instance justice and prudence were in danger, and if he did not employ proper means to solve the problem the mother of the son must go home empty-handed. The king had guessed ...

Footnotes

1. Told by Arnoldo Reis Cruz, 10 years old.

   Compare Schiefner, 120-121, Parsons, 348, and the fifth test of the Great Being in the "Tale of the Tunnel," Jataka 546 in Cowell's English translation

21. THE ARCHBISHOP'S SHOES[1]

On a very stormy day, a schoolboy entered a cobbler's shop and showing his shoe, said, "Please, see if it is possible to mend my shoes; I have no money with which to buy new ones." The cobbler examined the shoes and said, "These shoes cannot be repaired and as they are your feet are nearly bare. But it does not matter; if you have no money to pay for them now, I will give you a new pair and you can pay me when you become archbishop." This he said in jest, so as not to offend the little boy by his generous act.

Many years passed. The cobbler grew old and each day work became more difficult for him. One fine morning there appeared a priest at the cobbler's door and told him that the Archbishop desired his presence at the palace. Never had the poor man spoken to the Archbishop, and the message troubled him. The priest, however, reassured him and the two started forth. Arrived in the presence of the Archbishop, the prelate said with great feeling, "My friend, I am going to try to pay a debt which I have been owing you for many years... I am the poor schoolboy on whom you took pity." Then the Archbishop gave the old fellow a bag of money, saying, "Here is the price of the shoes. Now ask for anything that you desire and it shall be yours if it is within my power." The old man wept with emotion, saying, "This money you have given me is the price not of one but of a hundred pairs of shoes. My one wish now is that my two young daughters may be cared for at my

death." — "Very good," said the Archbishop. "Trust to me and have no care." — "May God bless you!" said the old cobbler.

Soon after this, the Archbishop had a home for orphans constructed and the first to be admitted were the cobbler's two daughters. Later he married the two girls to young men of noble families. They lived almost like princesses, and were happy ever after. As for the cobbler himself, the Archbishop saw that his old friend had every care in his old age, and when he was called away he died very peacefully.

This story teaches us that a kind action has its reward.

Footnotes

1. Told by a Normal School teacher of twenty-five.

◆ ◆ ◆

22. THE REMEDY

Once upon a time there lived a husband and wife who were continually quarrelling. When the husband went too far and heaped insults upon the wife, she never failed to revenge herself by returning his insults and as time went on things got worse and worse. There were days when the poor woman was all bruised and beaten.

The woman had a neighbour who lived near and had gained fame for her cures of ills both physical and moral. She consulted this neighbour for a cure, defending the justice of her own conduct and blaming her husband as the cause of this neighbourhood scandal.

The old woman said to her, "Calm yourself, daughter, I have exactly the remedy you need and, if you will follow out my instructions with care, you will never regret it." She went to her room and brought out a bottle containing a light-collared liquid, which she gave her, saying, "Whenever your husband starts one of these arguments which from what you tell me are likely to go from bad to worse, run to the cupboard where you must keep this bottle very carefully away from the eyes of your husband, take a spoonful of the liquid without his seeing you do it, and do not rid yourself of it until he has calmed down, but just go right on with your work."

No sooner said than done. The woman used the holy medicine according to her neighbour's prescription and when the bottle was empty she went to see the good old woman and thank her and ask her for

another dose. The first bottle had produced marvellous results. Her husband had stopped arguing as if by enchantment from the time she had begun to keep the medicine in her mouth, and so it had been day by day.

The old woman was moved by the gratitude of her neighbour and pleased with the result of her strategy. She said, "Believe me, daughter, you need no more medicine. What I gave you was nothing more than collared water. You have found out now that the best way of avoiding argument is to take no notice of your husband's irritating words. Patience will win more than a hundred arguments, and silence is far better than the foolish glory of being the last to speak. A little mouthful taught you to keep silence, your experience has now shown you how to be patient, and everything will run smoothly in the house. Go and be happy."

Thus it happened that the husband and wife lived contentedly with their children.

◆◆◆

23. THE TAILOR AND THE DEVIL[1]

Once upon a time the devil and the tailor had a bet

as to which could finish a certain piece of work first. Now the tailor's habit is to thread the needle with a short thread about nineteen inches long. The devil had great trouble in threading a needle (as has any student who mends his own clothing), so he put the whole spool of cotton into the needle and began to pull and pull it through and never came to an end. The tailor meanwhile completed his work long before the devil and clapped his hands with joy to have beaten the devil.

This story should be told whenever a lazy person tries to save time at a job by means of devices which take longer than if the work had been properly done from the beginning.

Footnotes

1 As told in America, the tailor's daughter threaded needles for her suitors. The one who completed a suit of clothes first was to have her hand. To the man she loved she gave short threads and to the others long ones.

◆ ◆ ◆

24. THE TAILOR'S NEEDLE: A STORY WITHOUT END[1]

Once upon a time there was a tailor who always carried his long needle threaded and hanging over his arm, as is the custom of the country. He once leaned over the side of a well and zip! The needle fell in. -- "Um." —"Is it with an 'um' that you expect to find the needle?" — "That is a good one!" — "All right, if that is a good one, find the lost needle!" And so on and so on until the children stop laughing and are tired of the game.

Footnotes

1. A children's story universally told, especially by the tailors. This and the succeeding stories were written in Portuguese by Miss Gomes

   In Goa whenever anyone is telling a story, it is the custom for the listener at the end of every sentence to say "um" in order to show that one is attentive and has not lost the thread of the story. There are old story tellers who threaten not to continue if the listener does not pronounce "um" every few minutes, alleging that he is not interested. Thus the story starts.

◆ ◆ ◆

25. BROTHER, SISTER, AND TIGER[1]

There were in a land two orphans who lived together in a thick forest. When the parents left them there, the brother was sixteen and the sister thirteen. After some days the brother thought there was not enough food. He went in search of more and said to his sister, "My dear sister, the food we get is too little, so I am going to look for work in a neighbouring village and do not open the door until I come back." As he went out he saw a mango tree in front of the door and he told it to watch over the sister and not to allow anyone to go to the door.

All that the brother had told the tree was overheard by a tiger and after eight days he came back and began to call out the girl's name and say that he was the brother. The mango tree told her not to open the door, that it was not he. The tiger got angry, broke off a part of the tree, and went again to ask the orphan to open the door. The tree once again said it was not the brother but the tiger. The tiger was angry, set fire to the tree, and reduced it to ashes. His anger, instead of diminishing, increased, and, being unable to get at his enemy, he burst and fell to the ground. The brother returned, saw the tree's condition, was ill and spent eight days in bed. He had made much money, and they lived on it happily.

Footnotes

1. Told by Arnoldo Reis Cruz, 10 years old, translated by Miss da Cunha

   This is certainly eastern. Compare Number 10, *A Child reared by an Eagle*. In a Singhalese tale (Parker I: 120-128) two storks adopt a baby girl whose parents have abandoned her while gathering fruit. The storks go to seek gifts for it. Rakshasas approach, but, warned by Parrot, Dog, Cat, Tree, the ashes of the tree when it is burnt, and the water into which they are thrown, the child refuses to open the door, and the Rakshasas finally burst in trying to drink up the river.

   In American Negro and African versions "Tiger" is, as in this story, the would-be devourer. See for Jamaica American Folklore Society, *Memoirs*, vol. 17, "Tiger softens his voice," and note page 278.

   For European forms see Thompson's Types, 310, Grimm 5, "The Wolf and Kids," 50, "Rapunzel," and *Penlarnerone*, First Tale, Second Day, Seventh Tale, Second Day.

◆ ◆ ◆

LEGENDS

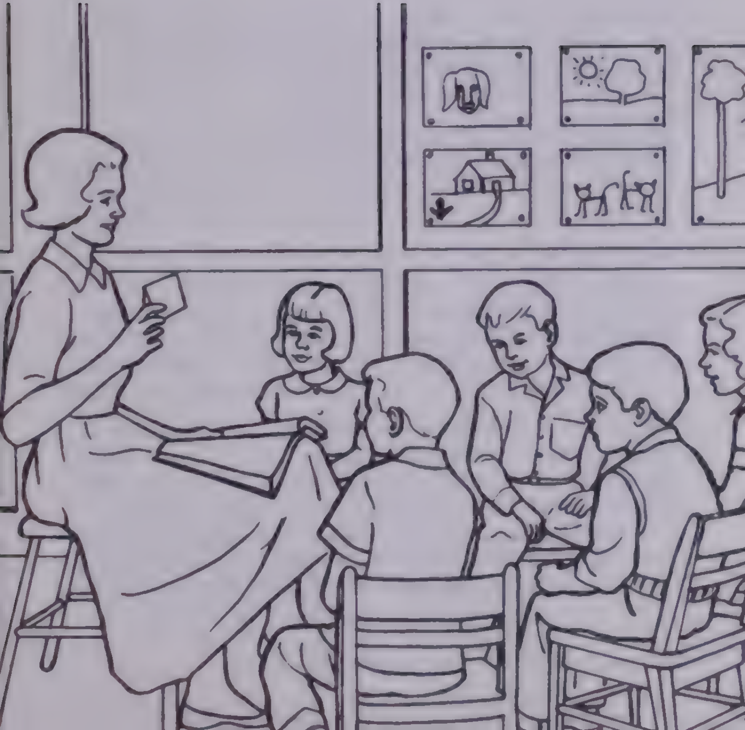

26. THE STORY OF RAITOLLEM[1]

It was during the time when it was the custom to offer human beings in sacrifice whenever some work of construction was undertaken, in order that the structure might be stable and strong; as though human blood were a foundation of the strongest.

When some great project failed for the most natural causes, these fanatical people thought that God wanted blood in exchange for the stability of the structure. The idea was something like that of the old Greeks when the sea became stormy.

The people were about to build a dyke in the lake called Raitollem, which means "Lake of the King." By day they worked and at night all was undone again. The workmen were in despair and got together for a consultation. The head man consulted the oracle and the oracle told them that the god of the lake asked as a victim the most beautiful girl in the whole village.

A short time before, a beautiful and virtuous maid had been married, but she was still so young that she had remained with her parents. The people took advantage of an occasion when as was the custom she was going to visit her husband laden with jewels and in her best clothing, dragged her to the lake and cut her throat, in order to let the blood flow over the construction that seemed always to fail. From that day the work progressed and the structure remained firm.

Then throughout the land the rumour ran that the lovely girl had disappeared. Her family searched everywhere for her. Some said that on moonlit nights, about midnight, a lovely young girl covered with precious stones would appear near a huge rock at the side of the lake. Others averred that she would sometimes exchange the jewels for a basket of flowers with those who had no jewels and who needed them for a ball. So for many years a certain girl who loved gems would come and leave a basket of flowers on the rock, and on the next day she would return the jewels. One day a woman took the jewels in exchange for flowers, and failed to return them all but kept several for herself. From that day the lovely girl never appeared or lent more of her jewels.

Footnotes

1. Told by a Normal School teacher of eighteen and by a woman of seventy.

   In the Santal stories translated by Bompas occur a number of instances in which a human sacrifice is required to make the water rise in a new tank. In one instance (Bompas, 102-104) a jogi advises the sacrifice of an only sister. She dresses in her best, adorned with jewels, carries rice in a new basket and a new water pot, and sings a chant as the water rises. Compare also Bompas, 44 45, 230-232, 283-284, 389 390, and 479. In Day (130) a man is terrified when he sees a new tank for which he supposes himself designed as the customary victim and his fear increases when he is told to throw away his old raiment and put on new.

◆ ◆ ◆

27. THE ROCK OF BENANKIN

About a certain rock that stood in the midst of a field there sprang up many stories.

1. This rock stood close to the roadside, covered with large neat characters of an Indian tongue. Beside it was another which, if anyone struck it, would send out golden peals. It was said that within this last rock was a treasure of inestimable value and when the writing on the other rock .should be clearly read, the rock would open itself. But when anyone arrived at the middle of the inscription, the golden peals of the other rock stopped him from deciphering it.
2. The rock that so resounded bore on its surface the marks of toes and some strange red marks as if an iron file had been used upon it for many years.
3. Some said that Christ was crucified on this rock and that dancing girls danced around him and it was their toes which were to be seen on the rock. The red mark is thought to be that made by the soldiers when they struck him on the breast. A hole which has the shape of knees and feet is said to be where Jesus carrying the cross fell and sank his knee into the earth.
4. It is said that there is a place in the neighbourhood where Our Lady used to come down to pound the rice and she left a part of it in the ditch. Once she struck against the rock and cried aloud in pain. The cry went heavenward, up, up, up.

   People no longer trouble themselves about the place and no longer try to discover the cause of the markings, some through indifference but the majority through a certain superstitious fear.

28. A BOUNDARY DISPUTE[1]

As you travel by launch or small craft up the Zuari River past Rochol, there rises before you on the right bank, on the Ponchavaddy side, a dry and barren mountain without a sign of vegetation, in striking contrast with the other ridges which are covered with verdure. Popular imagination explains this aridity as a divine punishment in expiation of an act of treachery which was perpetrated there. Once, as a child, I made a voyage up this river and the old nurse with me pointed out this spot, calling my attention to the dryness and barrenness of that side of the mountain, and told me the following legend.

In remote times there arose a dispute between Chandor and Curtorim over the region of Macasana, which was on the border between the two peoples. The Curtorians contended that Macasana belonged to them and the Chandorians claimed that the right of possession was theirs. Finally certain of the Curtorians proposed, fraudulently of course, that the matter be submitted to divine judgment. If the questions were put to God in the open air in the native wilderness, surely he would make his voice heard and decide the dispute. To this the Chandorians agreed. A place was found called Ponchavaddy on the frontier of Macasana on the other side of the river Rachol. It was a mountain. On the appointed day the two parties met on the mountain and put the question, "To whom does Macasana belong?" Suddenly a hollow voice was heard, seeming to come from the bowels of the earth, saying, "The whole of Macasana belongs to Curtorim !" This settled

the contest. The Chandorians, discomforted, had not a word to say. With heads bowed in sorrow they returned to their Penates without being able to divine whence that awful voice had arisen.

Sometime after, however, they heard that the Curtorian faction had acted deceitfully. They had had the ingenuity to excavate a hole in the side of the mountain and, shortly before the meeting; they had interred there a living man to repeat the words which had been heard.

But the trick was not without punishment. It is related that as soon as the meeting dispersed, the Curtorians uncovered the hole and were horrified to find, instead of a man, a mass of worms. In this manner, it is said, did God punish their treachery, and, as a memorial to posterity, the mountain remained dry and barren, devoid of vegetation.

This is what Rosa told me, the old servant who was a native of those parts but is today no longer living.

Footnotes

1. A traditional legend, told by Ermelinda dos Stuarts Gomes, translated from the Portuguese by John Phelps, Jan. 3, 1928.

   Compare the *Panchatantra* story of "Right Mind and Wrong Mind," Ryder's translation (text of 1199), pages 186-190, and the story of "Wise and Wisest," Kutavanija-Jataka, English edition of 1895, I 239-240

◆ ◆ ◆

Analysis of Type Tales [1]

1. The Bakali Flower (550).

1. Quest undertaken by three brothers to restore the king's sight.
2. Two brothers fall into the hands of a gambler; youngest rescues them (303 III d).
3. Youngest succeeds in the quest; directed by three giants who give him a magic ring; helped by friendly rat who digs a tunnel to the garden; where he finds the flower and a princess sleeping, with whom he loaves the ring.
4. Treacherous brothers beat him and take the flower; he builds a palace by magic aid; exposes the two brothers.
5. Princess of the garden seeks and marries him.

2. Little John (550).

1. King's garden is trampled at night; his three sons, the youngest unknown, attempt to discover the cause.
2. Two older sleep, youngest succeeds; he cuts his finger and rubs in pepper; by sparing the lives of three trampling horses on three successive nights he wins them as helpers.
3. He saves his two brothers from a transforming witch (303 III d).
4. Put to menial tasks by his brothers he rides in fine clothes on three successive horses three times to a princess's window and tosses in a ball, but disappears each time without revealing his identity (530) ; on the voyage home the brothers kill him, but the princess restores him to life (303 III).
5. The father discovers his identity.

3. **Moses and Edward (303).**

   1. The kind and unkind friend travel together: the kind friend gets the gift of a magic ring, listens to kindly advice of an old man; the unkind gets no gift and is caught in a gambling house (cf. 471 II c).
   2. The kind friend wins a guarded princess: is directed by a demon-guarded woman; feeds the guards to make them friendly; succeeds in the recognition test (554 II f, 313 II d).
   3. He frees his treacherous friend; is killed by him; restored to life by the princess by means of the magic ring.

   The numbers in parentheses refer to the Aarne-Thompson types of folk tale.

4. **Bird Princess (313).**

   1. Youngest of seven princes offends father and is banished.
   2. Set to tend goats he secures a princess by stealing her bird garment.
   3. She finds her garment and escapes; grateful animals help him perform tasks to recover wife (554).

5. **Sardine Man (403, 510).**

   1. Girl set impossible tasks by cruel step-mother saves a fish, which she places in the well; it becomes a handsome man.
   2. The fish man gives her clothes for the ball, she loses a shoe, the prince follows her, the step-sister pares her toes in vain, and the prince makes her his wife.
   3. On her return from a visit home, the step-sister throws her into the water and substitutes herself as the prince's wife.
   4. Fish man rescues her and brings her to her child, where she is recognized and claimed by the prince.
   5. Step-sister is slain and the mother given her flesh to eat.

6. **Beauty and Beast (425).**

   1. Youngest daughter, to save her father's life who has plucked a rose to fulfill her wish, becomes the wife of a monster.
   2. Envious sisters when she visits home hide her ring and she returns late to find the monster almost dead.
   3. She disenchants him by pulling out a pin.

7. **King of Pins (cf. 425).**

1. Girl is fated by a beggar woman to seek a prince under enchantment.
2. She is helped on her way by a demonic being who is pacified by his mother and gives her gifts.
3. She undoes the enchantment by pulling out pins.
4. She loses him by being displaced at the last moment by a black woman.
5. She recovers him by buying with the gifts a night with the bridegroom, who, by abstaining from a sleeping draught, finally hears her story.

8. **Princess of Pomegranites (900).**

1. Proud princess sets suitors the test of eating a pomegranite without dropping a seed.
2. A prince disguised as a black man sings under her window and wins her love.
3. She is forced to live in a hovel and finally set to work to prepare for the wedding of a neighbouring prince (her lover in reality); during the preparations she is accused of stealing and insulted as a thief.
4. On the day of the wedding the prince reveals himself.

9. **Story of a Thief (956 B).**

1. Clever maid (youngest of three sisters) outwits the robbers: by remaining awake she outwits the pretended beggar who has been taken into the house by her sisters; cuts off his hand when he returns as a beggar; married to him as a pretended prince she succeeds, where her sisters have failed, in making broth, rescues his victims, and escapes from the house; kills him by boiling in hot water the bottle in which he has entered the house concealed.

Reference:

THE JOURNAL OF AMERICAN FOLK-LORE
Vol. 50. - JANUARY-MARCH, 1937, No.195.

---

1 - The numbers in bracket are the number of story type referred by Aarne-Tompson.

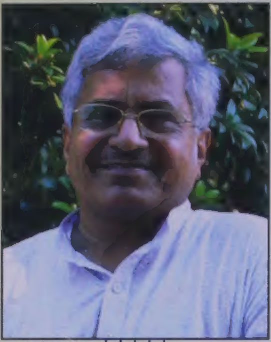

कला आनी संस्कृतीचें दायज चलोवपी घराब्यांत जल्म. गोंय मुक्ती संग्रामाक लागून बापूय आनी बापोलयो बंदखणींत गेले. ताका लागून भुरगेपण भोव कश्टांत गेलें. जल्मगांव पैंगीण (काणकोण) च्या श्री श्रद्धानंद विद्यालयांत माध्यमीक शिक्षण, उपरांत चौगुले कॉलेज, मडगांव, शिवाजी विद्यापीठ कोल्हापूर आनी गोंय विद्यापिठांतल्यान फुडलें शिक्षण. मजगतीं वृत्तपत्र प्रतिनिधी म्हण पांच वर्सां पत्रकारिता. साहित्य, संगीत आनी पारंपारीक लोककला विशीं भोव आत्मीयता. तांतल्यान लेखन, समालोचन आनी कलामंचनाचो प्रदीर्घ वावर. पारंपारीक लोककला अभिजनां मेरेन पावोवपाक निरंतर वावर. गोंयच्यो लोककला राष्ट्रीय आनी आंतरराष्ट्रीय पावंड्यांवेल्या उपक्रमांत पावोवपाच्या वावरांत मोलदीक योगदान. गांवगिऱ्या कलाकारांक देशभर आनी विदेशांतल्या प्रतिश्ठेच्या प्रातिनिधीक महोत्सवांनी वांटेकार करपा खातीर खासा यत्न.

'काणकोणचो सांस्कृतिक इतिहास' ह्या विशयावेल्या संशोधना खातीर गोंय विद्यापिठा कडल्यान डॉक्टरेट प्रदान. आजवेर सात मराठी, तीन कोंकणी आनी दोन इंग्लिश पुस्तकां उजवाडा आयल्यांत. आतां तीन इंग्लिश आनी दोन कोंकणी पुस्तकां उजवाडा येतात. 'झुळुक' ह्या मराठी ललित निबंदांक कला अकादमीचो 'साहित्य पुरस्कार' आनी 'गोंयच्या लोकवेदाचें सौंदर्यशास्त्र' ह्या पुस्तकाक 'डॉ. टी.एम्.ए. पै फावंडेशनाचो' उत्कृश्ट ग्रंथ पुरस्कार (2018) फावो जाला. भारत सरकाराची सिनिअर फेलोशिप, धेपो चॅरिटी ट्रस्टाची संशोधन फेलोशिप आनी सेंटर फॉर स्टडी ऑफ मायथोलॉजी अँड कल्चर-गोंय हे संस्थेचे संशोधन शिश्यवृत्तीचे मानकरी. लोककलेच्या मळार केल्ल्या संशोधन वावरा खातीर गोंय सरकारान 'राज्य सांस्कृतीक पुरस्कार' दिवन भोवमान केला. गोंय कला अकादमींत पस्तीस वर्सां सेवा. तांतलीं निमाणीं आठ वर्सां 'सदस्य सचीव' ह्या सर्वोच्च पदार वावर. सध्याच्या निवृत्तीच्या काळांत भारत सरकार, गोंय विद्यापीठ, मंगळूर विद्यापीठ आनी विश्व कोंकणी केंद्र मंगळूर हांच्या तरेकवार संशोधन उपक्रमांत तज्ञ म्हण वांटेकार.

डॉ. पांडुरंग फळदेसाय
'सासाय' घर क्र. 875/50, विजयनगर,
पो. आल्त परवरी, गोंय 403 521